ürün

SOSYALİST DERGİ

haziran
1975 12

burjuvazi bir yeni 12 mart'mı istiyor?..

27 MAYIS ASKERİ MÜDAHALESİ

yunanistan
—İç Savaştan Albaylar Darbesine III—

SOSYALİST DEVLET YAPISI BİÇİMİ: SOVYETLER BİRLİĞİ

sovyet halkı: YENİ TARİHSEL TOPLULUK

AYLIK DERGİ ● HAZİRAN 1975 ● YIL: 1 ● SAYI: 12

İÇİNDEKİLER

HABER — YORUM — İNCELEME

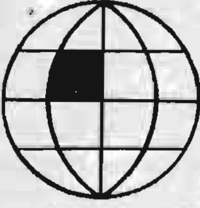
ÇEVİRİLER

Sahibi : Ural ATEŞER ● Yazı İşleri Müdürü : Selçuk UZUN ● Yönetim Yeri : Divanyolu, Klodfarer Cad. No: 38/2, İSTANBUL ● Yazışma ve Havale Adresi: P.K. 41 Sirkeci/İSTANBUL ● Genel Dağıtım : DER-DA, Cağaloğlu Yokuşu, Kemaliye Han, No: 4/14, İSTANBUL ● Ankara Dağıtımı : ANKARA DAĞITIM, Bayındır Sokak 38/3 Kızılay/ANKARA ● Abone Şartları : Yıllık 100, Altı Aylık 50 Lira. Dış Ülkeler için iki katıdır ● Dizgi - Tertip : BAŞARAN MATBAASI ● Baskı : DİNER MATBAASI ● Kapak Baskı : EVREN OFSET

11. sayının 4. sayfasındaki yorum bölümünün son satırı, bir hata sonucu, yanlış dizilmiştir. Bu hatamızı düzeltir, okurlarımızdan özür dileriz. Son satırın doğrusu şöyledir :

PROVOKASYONA GELMEDEN, PASİFİZME DÜŞMEDEN; BAĞIMSIZLIK - DEMOKRASİ - SOSYALİZM İÇİN, ÖRGÜTLÜ MÜCADELE.

başbakana saldırı «düzenlendi»

Başta Türkiye işçi sınıfı ve onun teşkilâtlanmasına olmak üzere bütün bir halka, bütün emekçi kitlelere karşı yönelen «Milliyetçi Cephe» adındaki faşist terör, 14 Mayıs'ta yeni bir «Reichstag» yangınını beceriksizce kundaklamağa çalıştı.

Ancak, K. Marx'ın sözleriyle; «bütün büyük tarihsel olaylar ve kişiler iki kez ortaya çıkar: İlk kez trajedi, ikinci kez komedi olarak» gerçeğine uygun biçimde; ve «Reichstag» yangınının bir değişik komedi türü biçiminde vücut bulan bu halk düşmanı saldırı, onu hazırlayanlarca bile inanılmaktan uzaktır.

«Siyasal tahrik ve siyasal delilik arasındaki ikili ittifak» ürünü olan bu tür olayların gelmiş geçmiş en önemlisi, Reichstag yangını olayının yenilmez savaşçısı, uluslararası işçi sınıfı hareketinin büyük önderlerinden G. Dimitrov'dan yaptığımız şu alıntının, bu faşist provokasyonuna karşı en sağlam cevap olduğu inancındayız :

> «Reichstag'ın ateşe verilmesi haberini gazetelerden okuduğum zaman, derhal, bu işi tezgahlıyanların, ya alçak provokatörler, yada aklen ve politik açıdan çılgın insanlar, fakat herhalde Alman proletaryasının ve komünizminin düşmanları oldukları sonucuna vardım.
>
> Şimdi, Reichstag'ın tutuşturulmasının bu anti - komünist işin, siyasal tahrik ve siyasal delilik arasındaki ikili ittifak esası üzerinde doğduğunu düşünebiliyorum.
>
> Devrimci, siyasal ve kişisel onuruma, bu halk ve komünizm düşmanı cinayete katılmakla suçlandırılmamdan ve şüphe altında bulundurulmamdan daha ağır bir saldırı olanaksız gibidir.

Proletarya devrimi ve komünizmin zaferi uğrundaki mücadele, şüphesiz yaşantımın özünü oluşturmaktada...... Fakat özellikle bundan dolayı, ben, kişisel terör ve suikast yöntemlerine kesinlikle karşıyım.

Ve bunun nedeni, hiç de duygusal etkenler yada hümanizm duyguları değildir. Lenin bilimine, benim için olduğu gibi her gerçek komünist içinde en yüce bir kanun olan, Komünist Enternasyonal kararlarına ve disiplinine bütünüyle uygun olarak, ben; devrim amaçlarına uygunluk **açısından, proletarya devrimi ile komünizmin çıkarları uğruna** kişisel terörün ve suikastçılık maceralarının karşısındayım...

Kitle çalışmaları, kitle mücadeleleri, kitle direnci, birleşik cephe; fakat asla macera! **Komünist taktiğin temeli işte budur.».**

detant'ın gücünün kanıtlanması: kamboçya ve vietnam

G. Vietnam ve Kamboçya'nın emperyalizmin uşağı faşist **rejimleri** artık yok. Bu yokoluş; onların başka ülkelerdeki **hemcinsleri** için de dehşete düşürücü, korkudan uykularını kaçırıcı... Bu satılmış kukla faşist rejimlerin başka ülkelerdeki hemcinsleri de, kaçınılmaz geleceklerinin böyle olacağını bilmekteler... Bunlar da, sıra kendilerine geldiğinde; tonlarla «özel eşyaları» ve yakınları ile, birer ABD uçağına binerek kaçmak için, Amerikan elçilikleri önünde kuyruk olacaklar... Emperyalizmin uşağı işbirlikçilik; sadece işçi sınıfının kanını içerek, çalışan kitlelerin emeklerinin ürünleri ile «semizlenmek» ve burjuva ahlak yozluğunun dipsiz kuyularında en kokuşmuş pislik içinde yaşamak değildir. Bu işbirlikçiliğin, bir de kaçınılmaz sonu vardır: **tıpkı Kamboçya'daki gibi... tıpkı Vietnam'daki gibi...**

Evet, Kamboçya'nın ve Güney Vietnam'ın emekçi kitleleri ve çalışan halkları, başlarında sosyalizm ve ulusal kurtuluş bayrağını taşıyan siyasi örgütleri öncülüğünde, zafere ulaştılar. Halkların somut, ama kendiliğinden taleplerini, Marksist - Leninist ilkelerle organik bir biçimde bütünleştiren; tarihi koşulları büyük bir dikkatle izleyen; toplumdaki güçler ilişkisini doğru değerlendiren; objektif

değişikliklere göre, devrimci strateji ve taktiği gerekli esneklikle uygulamasını bilen; bu siyasi örgütlerin, halklarının ulusal kurtuluş mücadelelerini başarıya ulaştırmamaları diye birşey söz konusu olamazdı. Mücadeleyi başarı ile yürüten bu siyasi örgütlerin, **subjektif** güçlülüğünün yanı sıra; dünya sosyalist sisteminin artan gücü ve kapitalist ülkelerdeki işçi sınıfı hareketinin güçlenmesi karşısında; başarı, er yada geç kaçınılmazdı. İşte yazımızda, özellikle, başarıyı «er» kılan tayin edici bir faktör üzerinde durmak istiyoruz : **DETANT.**

Detant, bilindiği gibi, dünya sosyalist sisteminın, dünyadaki güçler dengesinde, tayin edici ağırlık kazanması ile ortaya çıkan, barış içinde bir arada yaşama ilkesinin, pratikteki görünümüdür. Ancak Vietnam, Kamboçya, v.d. nin gösterdiği gibi, Detant,

a) Sınıf mücadelesinin sona ermesi değildir.

b) Aktif bir kavram olarak anlaşılmalıdır.

Şimdi bu iki maddeyi, kısaca açıklamaya çalışalım :

Detant'ın, sınıf mücadelesinin sona ermesi olmadığını söylemiştik. Gerçekten de, dünyada, özellikle İkinci Dünya Savaşından sonra bir dünya sistemi olarak vücut bulan sosyalist sistem; ve ABD karşısında nükleer ve termo-nükleer dengeyi sağlıyan Sovyetler Birliği, emperyalist ülkelerin önce «sıcak savaş», sonra da «soğuk savaş» saldırılarına ve tehditlerine dünya çapında son vermiştir. Çıkabilecek bir nükleer yada termo-nükleer dünya savaşından, hiç kimsenin ve hiçbir sistemin galip çıkamıyacağını kanıtlamıştır. Böylece, dünya çapında bu tür bir savaş, kesin olmamakla beraber, önlenmiştir. Ancak, bu durum her iki sistem arasındaki mücadelenin sonu geldiği anlamına kesinlikle gelmemektedir. İki sistem arasındaki savaş, artık;

— Ekonomik, sosyal, kültürel yarışma alanlarında, ve de

— her iki sistemin güç dengesinden etkilenmekte ve aynı zamanda bu güç dengesini etkileyecek dünyanın birçok ülkesinde devrim —örneğin Kamboçya ve Vietnam— yada karşı - devrim —örneğin Şili— hareketleri olarak sürmektedir.

Detant'ın aktif bir kavram olarak anlaşılması ise; tarihin objektif ilerleyişinin dünya sosyalist sisteminin lehine olduğunu bilmekle beraber, bu ilerleyişe her ülkenin devrimci hareketinin hızlandırıcı bir katkıda bulunması anlamına gelmektedir. Yani, «madem ki, dünya sosyalist sisteminin etkinliği gün geçtikçe artıyor, o halde dünya kapitalist - emperyalist sistemi geriliyor,» demek, sorunu hiçbir şekilde anlamamış olmak demektir. Çünkü, dünya sosyalist sisteminin etkinliğinin gün geçtikçe artması, elbette ki, büyük ölçüde bu siste-

min ekonomik - sosyal - kültürel üstünlüğüne bağlıdır, ama, aynı zamanda, bu üstünlüğü kendi ülkelerinde de gerçekleştirmek isteyen ve bu uğurda en çetin mücadeleleri veren, daha henüz sosyalist olmamış ülkelerin devrimcilerinin çabasına da bağlıdır, ki bunun en son ve en somut örneği Güney Vietnam ve Kamboçya olmaktadır. Çünkü, Güney Vietnam'lı ve Kamboçya'lı devrimciler, anlamışlardır ki, Detant, bir ülkenin devrimci mücadelesini «pasifizme» götüren bir politika değil, tam tersine;

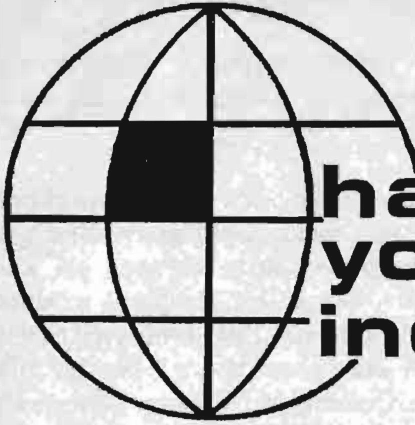
— ülke içinde devrimci mücadelenin doğmasına en büyük katkıda bulunan genel dünya güç dengesidir.

— Bir kez, ülke içinde devrimci mücadele doğup, gücünü ispatladıktan sonra, emperyalist - kapitalist sistemin, onu boğmasının önüne geçici bir güvenlik örtüsüdür.

— Detant, ilkesinin bizzat kendisi de, her ülkenin devrimci mücadelesinin başarıya ulaşmasında en büyük hayatiyet kazanmaktadır. Çünkü, böylece pratik geçerlikten doğmuş olan bu ilke, her yeni pratik deneyle doğruluğunu bir kez daha ispatlamış olmaktadır.

Kısacası, ülkelerindeki anti-emperyalist ulusal kurtuluş savaşının doğuşunu ve gelişmesini; ısrarlı ve başarılı mücadeleleriyle birlikte, dünya sosyalist sisteminin etkinliğinin artmasına; yani emperyalist - kapitalist sistemin Detant'ı kabullenmeye zorlamasına büyük ölçüde borçlu olan Vietnamlı ve Kamboçyalı devrimciler; verdikleri mücadele ile, bir yandan ülkelerini emperyalizmin ve faşist işbirlikçilerinin boyunduruğundan kurtarırken, diğer yandan da **Detant** ilkesinin büyük gücünü, bizzat kendi pratikleriyle kanıtlamışlardır.

Ürün

27 mayıs askeri müdahalesi: türkiye hakim sınıflarının dönüşüm süreçlerindeki krizin askeri müdahale ile giderilmesi

Teoman BİLGİ

27 Mayıs 1960 Askeri müdahalesi, bugüne kadar genellikle, «1950'de iktidardan uzaklaştırılan sivil - asker bürokrasinin, iktidara geçici olarak tekrar el koyması», biçiminde nitelendirilmiştir. Gerçek payının da bulunduğu bu nitelemenin, çok yönlü bir değerlendirmeden yoksun olduğu için eksik olduğu kanısındayız. Eksiktir, çünkü;

a) Türkiye, 1950 - 1960 yılları içinde, emperyalizmin etki alanı içinde olan bir ülkedir.

b) Türkiye hakim sınıfları, 1950 - 1960 yılları içinde vardıkları noktada, ülkeyi «yönetememe» durumuna düşmüşlerdir.

c) Bu «yönetememe» durumu, sadece siyasal rejimi değil, fakat bizzat sömürü rejimini de tehdit etmekteydi.

d) Genel bir çöküşün önüne geçmek istiyen ABD emperyalizmi, Türkiyede, sivil - asker bürokrat tabakaları; ekonomik (Planlama Teşkilatı) ve

sosyal yönden (İlerici Anayasa!) «modernleştirici» bir alet düzeyine yükseltmek için zemin hazırlamıştır.

İşte, «1950'de iktidardan uzaklaştırılan sivil-asker bürokrasinin, iktidara geçici olarak el koyması»; yada tarihi geleneğine uyarak(!) «devleti kurtarması», bu saydıklarımızla beraber ele alındığında bir anlam kazanabilmektedir. Şimdi, bu oluşumu, sıralama düzenimiz içinde görelim. Ancak, Türkiye'nin 1950-1960 yılları içinde ABD emperyalizminin doğrudan etki alanı içinde olan bir ülke olduğunu göstermenin; Christophe Colomb'dan sonra Amerika'yı 20. yüzyılda tekrar keşfetmek gibi bir şey olduğuna inandığımızdan, bu konu üzerinde durmayı gereksiz buluyoruz. Diğerlerini ise şöylece görebiliriz:

1950-1960 YILLARININ SONLARINDA ÜLKENİN «YÖNETİLEMEME» DURUMU

Osmanlı hakim sınıf ve tabakalarının, Cumhuriyet dönemindeki doğrudan mirasçısı olan Türkiye hakim sınıf ve tabakalarının iktisat politikasının temelini 1923 İzmir İktisat Kongresinde atmış olduklarını **ÜRÜN**'ün daha önceki sayılarında yeralan çeşitli yazılarda görmüştük.

Bu kongrede saptanan iktisadi politika; ister bir dönem liberalist yönüyle ağırlıkta olsun; ister bir diğer dönemde, «devletçi» yönü daha belirgin olsun; kapitalist üretim biçimi olduğuna göre ve bundan dolayı da kaçınılmaz olarak dünya kapitalist sistemi içinde yer alındığına göre;

a) Türkiye toplumu da, Emperyalist aşamaya varmış olan tekelci kapitalizmin, bütün pre-kapitalist toplumları ve üretim alanlarını kendine zorunlu olarak boyun eğdirmesi yasasının etkisi altına girmiştir.

b) Böylece de, bir yandan Türkiye toplumu, kapitalist - emperyalist sistemin gitgide daha bağımlı bir uydu unsuru olurken; diğer yandan da ülkenin iç yapısı bu gelişime uygun olarak değişim sürecine gidiyordu. Bu değişim süreci, geri kalmış ve yarı-sömürgelikten gelen bir toplumsal yapının bütün özelliklerini taşımakla beraber; yani, Osmanlı - Türkiye hakim sınıf ve tabakalarının «dönüşümcü» niteliklerinden dolayı ge-

lişen kapitalist ilişkilerin, önceki ekonomik biçim katmanları tarafından sürekli olarak «kirletilmesine» rağmen; kapitalizm, kendisine en büyük dinamizm kazandıran «genişletilmiş üretim yararı ile» kendinden önce var olan ekonomik kategorilerin bütün alanlarda kendisine acımacısızca boyun eğdirmeyi gerekli olduğunu göstererek gelişiyordu.

c) «Devletçilik» yolunda uygulamalar ise, kapitalizmin gelişmesini frenlemek şöyle dursun, tam aksine, bu üretim biçiminin uzak perspektifli gelişimini kolaylaştıracak şekilde olmuş; bazı «aşırı devletçi» uygulamalar ise, kapitalist üretim biçiminin uzak vadeli çıkarları pahasına, kısa vadeli çıkarlarında fedakarlık yapmaktan öteye gitmemiştir.

İşte, böylece «sıcak sera'da çiçek yetiştirir gibi» kapitalizmi geliştirme politikası, bir zamanların «suyu arayıp ta bir türlü bulamayan» Ş.S. Aydemir ve arkadaşı K.S. Vanu tarafından hazırlanan 1947 kalkınma planında iyice somutlaşmıştı. Bu «1947 Planı», aynı zamanda DP yönetiminin iktisadi politikasının kerterizi olacağı gibi, DP yönetiminin çöküş nedenlerini ve sonraki gelişmeleri vurgulayan bir belgesidir de, çünkü:

a) 1947 planı, «Hürriyetçi özel teşebbüse» ulusal iç pazar sağlamak ve batılı tekellerle daha sıkı işbirliğine geçiş için gerekli haberleşme ve ulaştırma ağının kurulmasını,

b) Tarım dışı özel sektörün ürünleri için, daha büyük ve yoğun bir talep yaratacak bir şekilde tarımda kapitalistleşmeyi hızlandırmayı,

c) Ve de, Türkiye'de kapitalistleşmenin kesinlikle, ama kesinlikle, ABD emperyalizminin güdümünde, köleleştirici yardımlarını da almasını öngörmektedir.

Gerçekten de, Demokrat Parti döneminin temel çizgisi; «1947 Planında» öngörüldüğü gibi; Türkiye hakim sınıflarının yabancı sermaye ile işbirliğine geçişlerini sağlama adına, yarı-feodal ilişkilerin tasfiyesi, kapitalist üretim biçiminin hakimiyetinin sağlanması için gerekli ulusal iç pazarın oluşturulması ve yine hakim sınıfların yabancı sermaye ile işbirliğine geçişini gerçekleştirme adına dış pazarlara açılış olmuştur.

Bunun sonucu olarak, ülkede emperyalizmin hakimiyeti pekiştirilmiştir. Bu değişimlere paralel olarak, D.P. döneminin birinci yarısında, tarımda makinalaşma, enfrastrüktür (alt-yapı) yatırımları, elektrifikasyon ve sulama girişimleriyle Türkiye ekonomisinde kapitalizmin gerekli kıldığı zorunluluklar, önemli ölçüde yerine getirilmiştir. Pek düzenli bir biçimde olmamakla beraber, emperyalizmin gerekli gördüğü alanlarda tamı tamına olmamakla beraber, kullanılabilir kaynakları bir ölçüde artıran dış kredilerin etkisiyle de, on yıl sürece ekonomiye, marazi ve hastalıklı da olsa, belli bir hayatiyet kazandırılmıştır. Tarımda izlenen kapitalistleşme süreci ise, köyün geleneksel «kullanım için üretim»ini önemli ölçüde parçalamıştır. Makinalaşma ve geniş ulaştırma sistemi ile hızlandırılan «pazar için üretim», emeği büyük ölçüde özgürleştirmiş, topraktan kopartmıştır. Bu oluşum da, iş-gücü pazarını geliştirmiş ve köylerden kentlere akan kitleler yeni baskı ve çelişkileri de beraberlerinde taşıyarak, daha henüz «kendiliğinden sınıf durumunda olan» işçi sınıfının, niceliksel artışını besler olmuştur. Öte yandan, tarım alanında yer alan yarı-feodal hakim sınıf ta, hızla kapitalist çiftçiye dönüşüm sürecinde yol almıştır. Bu değişim, özellikle tütün, pancar pamuk, üzüm gibi ürünlerin yetiştiği bölgelerde elle tutulan ölçülerde gerçekleşmiştir. Böylece 1950-1960 dönemi; bir yandan üretim ilişkilerinde sanayileşmenin gerekli ön koşulların yaratacak biçimde temelli değişiklikler getirirken, bu durum üretim güçlerinin yavaş ta olsa gelişimini sağlamış, böylelikle toplumda modern sosyal sınıfları ve bunların uzlaşmaz çelişkilerini de netleştirmiştir.

Ancak, üretim güçlerindeki bu gelişmenin emperyalizme bağımlı az-gelişmiş bir ülkenin bünyesinde oluştuğunu da unutmak zorundayız. Bu oluşum da kaçınılmaz olarak kendi gelişimini sakatlayacak, çarpık özellikleri kaçınılmaz olarak taşımak zorundaydı. Başka türlü söylemek gerekirse; İ. Küçükömerin sözleriyle: «**Tekelci kapitalizmin koşulları içinde**, üretim güçlerinde, daha C.H. Partisi döneminde başlayan gelişme hızlandırılınca, bundan dolayı da özel ellerde birikim hızlanmıştı. Fakat toplum açısından bunların gelişmesi sınırlı kalmıştı. Bu özel ellerde birikim sürecini, enflasyonla, bir süre devam ettirmek kabildi.» (Düzenin Yabancılaşması)

Yani, seçilen yol, «tekelci kapitalizm koşulları içinde» az-gelişmiş bir ülkede kapitalistleşme olunca; enflasyonist politika ile, kapitalistleşme kavramları yapışık kardeşler olmaktadır. Bu yapışık kardeşler olgusunu Kenan Bulutoğlu;

a) Kamu sektörü açıklarıyla beslenen 1950 - 1958 yıllarındaki «Talep enflasyonu» dönemi,

b) «Hürriyetçi» müteşebbislerin; «en yüksek mali-

yet» eşittir en yüksek kâr» ilkesi sonucu ortaya çıkan enflasyon ve işsizlik ikilemi karşısında, Merkez Bankasının, «para musluklarını» sonuna kadar açtırarak sebep oldukları; «Maliyet Enflasyonu» dönemi,

olarak belirlemektedir.

Bu enflasyonist politikanın kaçınılmaz sonucu da, bu «hürriyet aşığı müteşebbislerin» gelirleri artarken; sabit gelirlilerin, ücretlilerin mutlak ve nisbi olarak yoksullaşmaları olacaktır. Daha sonra da göreceğimiz gibi, bu enflasyonist politikadan en çok zarar gören kesimlerden birisi de, sivil-asker bürokrat tabakalar olmaktadır. Bu oluşum sürecinde sivil-asker bürokrat tabakaların temsilcisi olan C.H.P'nin, D.P. yönetimine karşı başlattığı şiddetli muhalefetin, niceliksel artış gösteren ve en güç koşullar altında ezilen işçi sınıfından ve de özellikle kent küçük-burjuvazisinden destek aramaya başladığı görülmektedir. D.P'nin izlediği politikanın uzun vadeli çıkarlarını tehdit ettiğini gören bir kesim işbirlikçi ticaret ve sanayi burjuvası da, giderek, C.H.P saflarında yer alır olmuşlardır. Aslında, bunda, unutulmaması gereken önemli bir gerçeğe işaret etmek zorunludur: C.H.P'nin başını çektiği siyasi mücadelelerin, halkın somut taleplerinden, gerçek demokrasi mücadelesinden tamamen kopuk olduğudur. NATO'ya bağlanırken, ikili anlaşmalarla ülke topraklarından ABD'ye askeri üsler verilirken, ham madde kaynaklarının ve emekçi kitlelerin emperyalizm tarafından sömürülmesini sağlayacak yasalar çıkarılırken, toprak reformu işçi hakları söz konusu edilmezken; D.P ile C.H.P aynı ortak tavır içindedir. Özellikle de işçi sınıfının örgütlenmesi önlenirken, D.P ile C.H.P bütünüyle özdeş tavır takınmışlardır. CHP'nin, meclis ve yayın organlarında, giderek, grev hakkı ve sendika kurma hakkını savunur duruma girmesi ise, kesinlikle işçi sınıfının haklarını gerçekten savunduğundan değil, sadece yeni ittifaklar arayışı içinde olmasındadır.

Kısacası, CHP, sömürü sistemine karşı değil, daha sağlıklı işleyen bir sömürü sisteminde sivil-asker bürokrat tabakalara yitirdikleri etkinliklerini kazandırmak için mücadele vermekten öte bir şey yapmamıştır.

İşte bu muhalefet karşısında, D.P iktidarı bir yandan kendini en önemli desteğinden, silahlı güçlerin desteğinden yoksun bırakacak kadar şaşkın bir tavır içine girerken; diğer yandan da, seçim yolunu tıkayarak, kendi kurtuluş yolunu bizzat kendisi tıkar duruma girmekteydi. Bu yönetememe durumunun şaşkınlığı sonucu D.P

iktidarı, giderek, sömürü sisteminin varlığını da objektif olarak tehlikeye sokar duruma yöneliyordu. Başka türlü söylenirse; D.P iktidarı, güttüğü ekonomi politikası sonucu, objektif olarak yol açtığı üretim güçlerindeki gelişme düzeyine ayak uyduramayıp, üretim güçlerindeki gelişim düzeyiyle çelişkiye düşerken, «harekete geçirdiği güçlere hakim olamıyan büyücü çırağı rolü» oynamaktaydı.

BİZZAT SÖMÜRÜ REJİMİNİN TEHLİKEYE GİRİŞİ

D.P. iktidarının güttüğü enflasyonist ve emperyalist ülkelere borçlanma politikası; bir yandan, anarşik bir gelişim içinde, «her mahallede bir milyoner» yaratırken, diğer yandan da dış ticareti, kaçınılmaz olarak tıkanıklığa sokmuştur. İlk tıkanıklık belirtisi, 1954 yılında ortaya çıkmış, Türkiye'li ithalatçılar dış ülkelerden mal getiremez durumda kalmışlardır. Bu dış ticaret politikası çerçevesi içinde, liberasyon politikası ile ve sürekli açık veren dış ticaret işlerliği sonucu Merkez Bankası, dövizle ödeme yapamaz duruma girmiş; bu tarihten sonra da Uluslararası Para Fonu ve Dünya Bankası, Türkiye'ye kredi vermeğe başlamıştır.

Bu tıkanıklığa rağmen D.P, liberasyon politikasından vazgeçmemiş, Türk parasının gerçek değeri sürekli bir düşüş gösterirken, resmi değeri yüksek tutulmuş ve ithalatın artmasına, ihracatın düşük düzeylerde kalmasına neden olmuştur. İthalatçılar, dış ülkelerden getirttikleri malların bedelini, Türk parası olarak Merkez Bankasına ödedikleri halde, Merkez Bankası, hem yabancı şirketlerin alacaklarını ve hem de vadesi gelmiş olan borçların ana paralarını ve faizlerini ödeyememiştir. Bunun sonucu, 1958 yılında, tam bir tıkanıklık ortaya çıkmıştır.

Bu tıkanıklık durumu üzerine, Türkiye'den alacakları olan ülkelerin temsilcileri Paris'te toplanarak, duruma bir çözüm aramışlardır. Görüşmelerin temel amacı: «Türkiye dış ticaretinin sosyalist ülkelere kaymasını önlemek, ihtiyaçları olan ham maddeleri Türkiye'den ucuza alabilmek, Türkiye'yi hem bir pazar, hemde ham madde kaynağı olarak kontrolleri altında tutmak» olarak belirlenmektedir. Paris görüşmelerinde alınan kararların temel özelliği ise; Türkiye'yi, planlı ve güvenli bir biçimde sömürmek için, siyasal iktidarın anarşik kapitalistleşmeye son verecek tedbirleri alması ve bu tedbirlerin gecikmeksizin uygulanmasıydı.

Kararların belli başlıcaları şunlar olmaktaydı:

a) Türk parasının resmi değerinin düşürülmesi,

b) Banka kredilerinin durdurulması,

c) «Bir kalkınma programı çerçevesinde, yatırımların zorunlu koordinasyonunu sağlamak üzere» koordinasyon Bakanlığı kurulması.

D.P. yönetimi, Türk parasının resmi değerini düşürecek, ünlü «1958 Devalüasyon»u kararını almakla beraber; Planlama hazırlıkları için, Hollandalı iktisatçı Tinbergen'i çağırmış olmasına rağmen, yeterince enerjik davranmamıştı. Bu ise, DP iktidarının idam hükmünü hazırlayan en önemli etkenlerden biri olmuştur. Çünkü, bir yandan Devalüasyon kararıyla, diğer sabit gelirlerin yanısıra asker bürokratların da maddi durumları iyice kötüleştirilerek, kendisine karşı iç muhalefeti artırmış; diğer yandan da, planlama konusunda takındığı tavırla, batılı dostlarının itimatını yitirmiş ve Batı'nın kredi muslukları kısılınca, yetersiz kredi olanaklarıyla bu gelişimi devam ettiremiyeceğini anlayıp, Sosyalist ülkelere el açar duruma gelmiş; başbakan A. Menderes, Moskova'ya gitme kararı alırken, Kruşçev'i de Türkiye'ye çağırmıştır. D.P. iktidarının yöneticilerinin, daha önceki iktidarlar döneminin devamı olan, ülkeyi emperyalizmin uydusu yapma politika çizgisindeki bu «sapma», emperyalizm yönünden kabul edilemez «çılgınca» bir davranıştı. Siyasi iktidarı elinde tutanların, bu «çılgınca» davranışları bizzat sömürü sistemini tehlikeye sokuyordu. Aynı şekilde, başta işçi sınıfı olmak üzere emekçi kitlelerin giderek büyüyen hoşnutsuzluğu ve tedirginliği de, önlenemezse, ileride sistemin temellerine yönelecek bir potansiyel tehlike gösteriyordu. Gerçi C.H.P.'nin başarı ile yönettiği, «sınıfsal çelişkileri külleyen» siyasal mücadele, şimdilik bu potansiyel tehlikeyi önlüyordu ama, gecikirse, önlenemez duruma gelebilirdi.

EMPERYALİZMİN HİZMETİNDE ASKER BÜROKRAT TABAKANIN, EKONOMİK VE SOSYAL YÖNDEN MODERNLEŞTİRİCİ ROLÜ

Buraya kadar olanları kısaca toplarsak; A.B.D. emperyalizminin doğrudan etki alanı içinde olan Türkiye'de, ülke hakim sınıflarının 1950-1960 yılları içinde vardıkları nokta, ülkeyi «yönetememe» durumu olup; bu yönetememe durumu, sadece siyasal rejimi değil, fakat bizzat **sömürü rejimini de** tehdit eden aşamaya ulaşmıştı.

İşte bu noktada, genel bir çöküşün önüne geçmek isteyen, başta A.B.D. emperyalizmi ve diğer Batılı emperyalist ülkeler, ülkeyi ekonomik ve sosyal yönden **«modernleştirici»** bir güce ihtiyaç duyar olmuşlardır. «Tarihi geleneğine uygun olarak», belli dönemlerde gerçekleştirdiği «devleti kurtarma» eylemleri ile, bu görevi en iyi

yerine getirebilecek potansiyel güç; özellikle 1950-1960 döneminde, eski «Prusya yöntemlerini» terkedip «Amerikan yöntemleri» ile eğitilmiş olan asker bürokrat tabakalardır. Asker bürokratların, emperyalizmin bu yöndeki isteklerine en uygun aday olması, başlıca iki nedene dayanmaktadır.

a) Var olan üretim ilişkileri çerçevesi içinde, siyasi değiştirme gücü olarak asker bürokratların önemi büyüktü; Çünkü bu tabaka bizzat devlet aygıtının en önemli bölümlerinden birini oluşturmakta olup, büyük bir karışıklığa sebep vermeksizin bir hükümet darbesi yapabilirdi. Ve en önemlisi de, bu darbeyi gerçekleştirirken, halk kitlelerinin her türlü müdahalesini, katkısını önleyebilir, dolayısıyla, askeri darbenin, «tepeden inmece» karekteri sayesinde, bir varsayım da olsa, her türlü «halkçı özün» bu «temiz askeri operasyonu» kirletmesi olanaksız olurdu.

b) Asker bürokrat tabakalar, D.P. iktidarının güttüğü ekonomik politik sonucu, zaten bütünüyle tedirgin ve hoşnutsuz olup, ayrıca suni kışkırtmalarla harekete geçirilmesi gerekmiyecek kadar, «köz üstündeydi.»

Sömürü sistemi ile, bu sömürü sisteminin siyasal rejimi olan parlamenter görünümlü faşist rejimin, hızla bir genel çöküşe yönelmesi sonucu; kaçınılmazlaşan süreç, yukarıda belirttiğimiz oluşumla tamamlanınca, «Milli Birlik Komitesi»nin faşist sözcüsü, A. Türkeş tarafından radyolarda şu sözlerle açıklanan, 27 Mayıs 1960 Askeri Müdahalesine ulaşmıştır:

«Türk Silahlı Kuvvetleri, kardeş kavgasına meydan vermemek maksadıyla, partileri içine düştükleri uzlaşmaz durumdan kurtarmak ve partiler-üstü tarafsız bir idarenin nezaret ve hakemliği altında en kısa zamanda, adil ve serbest idarenin hangi tarafa mensup olursa olsun seçimi kazananlara devir ve teslim edilmesi için, memleketin idaresini ele almıştır.»

ASKERİ MÜDAHALE VE SONRAKİ GELİŞİMİ

Askeri müdahaleye yol açan oluşumu genel hatlarıyla böylece gördükten sonra; «Nouvelle Revue İnternationale»da yayınlanan ve ÜRÜN'ün 8. ci sayısında çeviriler blöümünde yer alan; «Gelişmek-

te Olan Ülkelerde Askerlerin Siyasal Rolü» başlıklı yazıdan bir alıntı yapmamız, hem buraya kadar anlattıklarımıza daha bir aydınlık getirecek ve hem de bundan sonra üzerinde duracağımız konulara ışık tutacaktır.

«İkinci Dünya Savaşının bitiminden hemen sonraki yıllarda emperyalizm, Afrika, Asya ve Latin - Amerika ordularını, kendi savaş makinasının bir uzantısı olarak kabul etmekteydi; bu ordulara, emperyalizm tarafından verilen temel profesyonel görev, «hür dünya»nın dış sınırlarını, «uluslararası bir komünist» saldırısına karşı korumaktı. Fakat 50 yıllarının sonlarından itibaren, A.B.D.'nin politikacıları ve ideologları, sağcı askerlerin siyasal eylemlerini, az-gelişmiş ülkelerde yeni bir «denge» faktörü olarak kabul etmeye başlamışlardır. Ordu, artık bu ülkelerin rejimlerinin ekonomik ve sosyal yönden «modernleştirilmesi» için kullanılan bir alet düzeyine yükseltilmişti...

Bu gelişim, uluslararası emperyalizmin tamamen pratik ihtiyaçları sonucu doğmuştu. 1950 yıllarının sonlarında ve 1960 yıllarının başlarında parlamenter rejimlerin içine girdiği kriz. .... keskinleşmiştir. Burjuvazi ve feodaller yönetmeye yetersiz olduklarını göstermişlerdir. .... Çöküşün önüne geçmek isteyen emperyalist uzmanlar, A.B.D. yönetiminin, askerler arasındaki «dinamik ve anti-komünist» unsurlara daha büyük önem vermesi için tavsiyelerde bulunmuşlardır. Bunlar, Orta - Doğu devletlerinde, «dengeli» bir gelişimi (söz konusu olan, burjuva gelişimidir) sağlamaya yetenekli bir «modernleştirme» gücü olarak kabul edilmiştir.»

Kanımızca, 27 Mayıs Askeri Müdahalesinde ve sonraki gelişiminde, bir çok «solcu» yazarın çoğu kez ya bilerek veya bilmiyerek atladığı, «emperyalizm» faktörünü bu alıntı yeterince açıklıkla anlaşılır kılabilmektedir. Bizim, burada asıl üzerinde durmak istediğimiz iki temel oluşum bulunmaktadır: ordu müdahalelerinin, bu ülkeler rejimlerinin a — Ekonomik yönden; b — Sosyal yönden modernleştirilmesinde oynadığı rol olmaktadır. Kendi ülkemizde de bunu en somut biçimiyle görmekteyiz. Şöyle ki; 27 Mayıs Askeri müdahalelerinden sonraki gelişimde:

a) Devlet Planlama Teşkilatının kurulması ve Beş Yıllık Planlar devrinin açılması, rejimin ekonomik yönden modernleştirilmesi,

b) Ünlü, ilerici (!) 1961 Anayasasının hazırlanması ise, rejimin sosyal yönden modernleştirilmesi olarak gerçek anlamlarını bulmaktadırlar.

Genel hatlarıyla Türkiye hakim sınıflarının uzak perspektifli çıkarlarına, tamamen uyduğuna inandığımız, «Planlama İşbirliği»nin ve bunu sosyal alanda tamamlayan «1961 Anayasası»nın evrimi üzerinde durmadan öce, şu hatırlatmayı yapmak zorundayız: gerek «Planlama İşbirliği» gerekse «1961 Anayasası» Türkiye hakim sınıflarının uzak perspektifli çıkarlarına uymakla beraber; bunların hazırlanışında önemli rol oynayan sivil-asker bürokratların sınıfsal yapılarının, bunlara hiç olmazsa başlangıçta, damgasını vurduğunu unutmamak zorundayız. Gerçekten de, sınıfsal yapısı gereği, dengeci, sentezci, uzlaşmaz çelişkili sınıflar arasında hakemlik rolü oynama tavrındaki küçük-burjuva zihniyeti, bu her iki unsura da çelişkili bir karekter kazandırmıştır. Yani, bir yandan varolan üretim biçimini hem alt-yapıda hem de üst-yapıda kabul ederlerken, bu üretim biçiminin kendi yasalarına uygun bir **hızla** ve **biçimde** gelişmesi küçük-burjuva bürokratik tavırla —sübjektif bir tavırla— düzenlemek istemişlerdir. Fakat, bu düzenleme, sistemin acımasız mantığı önünde giderek gerilemiş; Planlama konusunda, Üçüncü Beş Yıllık Planda, artık küçük-burjuvazinin sübjektif tanımına raslanmazken; anayasal çelişki de 12 Mart Askeri Müdahalesi sonrası yasal düzenlemelerle büyük ölçüde çözümlenmiştir. Kısaca, belli bir üretim ilişkileri sistemini kabul edip te, sistemle çelişen sübjektif yansımaları sisteme tepeden yamamaya çalışma girişimleri, her zamanki gibi sonuçsuz kalmışlardır.

PLANLAMA TEŞKİLATI YADA TÜRKİYE'NİN EKONOMİK YÖNDEN MODERNLEŞTİRİLMESİ

27 Mayıs Askeri Müdahalesinden 4 ay sonra, 30 Eylül 1960'da; Türkiye'ye borç veren ülkelerin, daha önce gördüğümüz gibi 1958'de bir araya geldikleri Paris konferansının kararlarına uygun olarak; «Devlet Planlama Teşkilatı» kurulmuştur. Türkiye'den alacaklı olan Batılı emperyalist ülkeler de, bir konsorsiyum kurarak, Türkiye'de «planlı ekonomiyi» başlatmışlardır. Bu planlı ekonominin başlıca hedefleri şunlar olmaktadır:

Türkiye'nin daha iyi tüketen bir pazar ve daha rasyonel bir tarım ürünleri ve ham madde üreticisi durumuna getirilmesi gerekmektedir. Bunun gerçekleştirilmesi için gerekli yapısal değişiklikler yapılacaktır. Bu hedeflerin büyük ölçüde, günümüz Türkiye'sinde

gerçekleştiği bir gerçektir. Türkiye ekonomi politikasının yönetimi ve yönlendirilmesi, gerçekten de bütünüyle emperyalist ülkelerin tekellerine verilmiştir. Üstelik, sanayi gelişiminin de göstereceği gibi, Türkiye ile emperyalist ülkeler arasında ikili anlaşmalardan öteye; Türkiye'nin AET ile bütünleştirilme girişimleri de 27 Mayıs Askeri Müdahalesinin yol açtığı gelişme sonucu olmuştur. Türkiye, gerçekten de, 1960 öncesine göre daha iyi tüketen bir pazar ve daha rasyonel bir tarım ürünleri ve ham madde üreticisi durumuna sokulmuştur.

Bu gelişim sonucu ortaya çıkan, «Tarımcı-sanayici» toplum görünümü ise; ulusal bağımsız sanayi ile ilgisi olmayan, montaj (otomotiv) ve taşaron (dokuma) ikili karekteri ve emperyalist tekellerin ülke içindeki uzantısı yapısıyla belirlenmektedir.

Kısacası, 27 Mayıs Askeri Müdahalesi ve sonraki gelişimi; ülkeyi, emperyalist-kapitalist sistemin bir uydu ülkesi olarak, «ekonomik yönden» modernleşmiştir. Planlama konusunda, ÜRÜN'ün 5. sayısında ayrıntılı bir yazı yayınlandığı için, daha fazla durmayı gereksiz buluyor ve 27 Mayısın sosyal yönden «modernleştirici» yönü üzerinde de biraz durmak istiyoruz.

1961 ANAYASASI YADA TÜRKİYE'NİN SOSYAL YÖNDEN MODERNLEŞMESİ

1961 Anayasasının hazırlanmasında, sivil-asker bürokrat tabakalar; sömürü sisteminin tıkanıklığa girdiği bir kriz döneminde, sistemin tıkanıklığını giderme görevini, geleneksel «devlet kurtarma» eylemlerine uygun olarak gerçekleştirmişlerdir. Bunu yaparken, sömürü sisteminin bundan sonraki işlerliğine uzun süre sınıfsal damgalarını vurmaktan da geri kalmamışlardır. Yani, Tanzimattan beri izlenen, «Türkiye hakim sınıf ve tabakalarının devrimci olmayan yoldan burjuvaya dönüşme süreçleri»nin devamını, 1961 Anayasasında kendi sınıfsal anlayışları çerçevesinde değerlendirmişlerdir. Bunu gerçekleştirirken de, işçi sınıfına grev yapma ve sendika kurma hakkı gibi dar ekonomik mücadele olanakları tanımak zorunda kalışları ve göreceli burjuva demokratik hak ve özgürlüklerini tanımaları, kanımızca başlıca şu nedenlere dayanmaktaydı:

a) Sömürü sisteminin ulaştığı yeni ekonomik aşamaya uygun kurumları kurarak, bunların daha fazla gecikmesinden doğacak büyük patlamaları önlemek; ve de üstelik kendi istedikleri ölçüler ve biçimler içinde sınırlı tutmak,

b) Bunu yaparken, sınıfsal yapıları gereği, sınıflararası hakemlik rolünü oynamak, tepeden inmecilik geleneklerini sürdürmek.

Ancak daha önce işaret ettiğimiz gibi, sınıflar arası hakemlik rolü oynıyarak, belli bir üretim ilişkileri sistemine, bu sistemle çelişen sübjektif yamalar yamamaya çalışma girişimleri boşlukta kalmış; ve varolan üretim ilişkileri sistemi ve bu sistemin kendi yasaları, on yıllık bir aradan sonra, bu yamama girişimlerini iflasa zorlayarak, burjuva demokratik hak ve özgürlüklerin, Türkiye gibi geri-kalmış ve emperyalizmin uydusu bir ülke için, burjuvazi açısından «geçersiz bir lüks» olduğunu ispatlamıştır. 20.9.1971 günü ve 1488 sayılı yasayla yürürlüğe giren, «12 Martçı anayasa» ile, Türkiye hakim sınıf ve tabakaları, «1961 Anayasasının» 157 maddesinden 30 küsurunda değişiklik yapılmakta bir sakınca görmemişlerdir. Getirilen yeni hükümler ve değiştirilen maddeler, Anayasada yer alan demokratik hak ve özgürlüklerin kullanılmasına olanak vermiyecek kesin sınırlamalar koymuş; diğer bir deyişle, bu hak ve özgürlüklerin kaldırılmasına gidilmiştir. Bu olayın da gösterdiği gibi, en ilerici «cinsinden» bile olsa, Türkiye'de bugüne kadar yapılagelen tüm anayasal değişikliklerin tek bir amacı olmuştur: **emperyalizmin ve kapitalist-emperyalist sistemin üyesi olan Türkiye burjuvazisinin iktidarlarının sürekliliği. Zaman zaman görülen «ilerici» madde ve hükümler, bu anayasaların sınıfsal özünü zedelememekte, zedeler göründüğü anda ise, ya değiştirilmekte yada uygulanamaz duruma getirilmektedir.**

1961 Anayasası için söyleneceklere son vermeden önce, K. Marx'ın, bu tür burjuva anayasaları için, 1848 Fransız Anayasasından hareketle söylediklerini hatırlatmakta yarar olduğu kanısındayız :

> «Anayasanın süngü ile kanına girilmişse, unutmamalı ki, onu anasının karnında iken halka karşı yine süngülerle korumak gerekmiş ve yine süngü yardımı ile dünyaya gelebilmiştir. .... 1848'in getirdiği özgürlüklerin (kişisel özgürlük, basın özgürlüğü, söz özgürlüğü, dernek kurma özgürlüğü, toplanma özgürlüğü, öğrenim özgürlüğü, din özgürlüğü v.d.) vazgeçilmez kurmayı, kendini her türlü saldırıdan koruyan bir Anayasa üniforması geçirdi sırtına. Bu özgürlüklerin her biri, Fransız vatandaşının **mutlak** hakkı olarak ilan edildi, fakat hepsinde kısıtlayıcı bir yan vardı: bu özgürlükler, **başkalarının haklarına, genel güvenliğe** ve bu uyumu sağlayacak kanunlara tecavüz etmedikçe sonsuzdur. Örneğin: dernek

kurmak, silahsız toplantılar yapmak, dilekçe ile işini izlemek, fikirlerini basın veya başka bir yolla açıklamak vatandaşın hakkıdır. **Bir başkasının hakkına ve genel güvenliğe tecavüz edilmedikçe bu haklardan yararlanılır** (Fransız anayasası, Bölüm II, Madde 8). «Öğretim serbesttir. Öğretim Özgürlüğü, kanunla saptanmış koşullarda ve devletin denetimi altında **uygulanır.**» «Kanunlarda belirtilen haller **dışında,** her vatandaşın mesken dokunulmazlığı vardır.» (Bölüm I, Madde 3) v.d. Anayasa, bu sakıncaları belirtecek, bu özgürlüklerden çatışmaksızın ve genel güvenliği tehlikeye sokmaksızın yararlanmayı düzenliyecek. **Anayasa, uygun** kanunlara bırakıyor bütün işi. Sonradan, Anayasaya uygun kanunlar, düzenliği sevenlerce hazırlandı; bütün özgürlükler, burjuvazinin, toplumdaki diğer sınıfların eşit haklarına dokunmadan yararlanabieceği şekilde düzene kondu. Bu anayasaya uygun kanunların, öteki sınıfların tamamen özlediği veya ancak bazı koşullarda özgürlükten yararlanmalarına **imkan** verdiği bütün durumlarda, hep **genel güvenlik,** daha doğrusu burjuvazinin güvenliği kaygusu ile Anayasa oluşmuştur. Bu yüzden, daha sonraları her iki taraf ta yani, bütün bu özgürlükleri kaldıran düzen taraftarları ile bu özgürlüklerin tamamını isteyen demokratlar, anayasadan haklı olarak kendilerine övünme payı çıkardılar. Anayasanın her paragrafı gerçekten bir çelişme içindedir. Metinde özgürlük var, dip notunda özgürlüğün kaldırıldığı görülüyor. Sonuç olarak, özgürlük **kelimesine** saygı gösterildiği ve gerçek anlamda gerçekleştirilmesi kanun yoluyla yasaklandığı sürece, özgürlüğün **gerçek** varlığı tamamen yok olmakla beraber, Anayasa yönünden varlığı tüm olarak bozulmadan kalmıştır.» (K. Marx. Louis Bonaparte'ın Darbesi).

Evet, «özgürlük **kelimesine** saygı gösterildiği ve gerçek anlamda gerçekleştirilmesi kanun yoluyla yasaklandığı sürece, özgürlüğün **gerçek** varlığı tamamen yok olmamakla beraber, anayasa yönünden varlığının tüm olarak bozulmadan kaldığı», her burjuva Anayasası gibi; bizim 1961 anayasamız da, ne bir ileri, ne bir geri.

SONUÇ

Buraya kadar; gelişimine yol açan oluşumlar ve sonraki sonuçları kısaca gördüğümüz 27 Mayıs Askeri Müdahalesinin ve dolayısıyla ordu hareketinin, son değerlendirmesini ise, kanımızca şöyle yapabiliriz :

a — Her uzlaşmaz çelişki toplumsal oluşumda olduğu gibi, 1960 yıllarının başlangıcındaki Türkiye'de de asker bürokrat tabakalar, hakim sınıfların bir baskı unsurudur.

b — Ancak, bunun böyle olması demek, ordunun, o dönemde toplumda gelişen sosyo-ekonomik süreçlerden soyutlanması anlamına gelmez.

c — Ordunun, toplumda gelişen sosyo-ekonomik süreçlerden soyutlanmaması demek; siyasal hayatta gericilik yada ilericilik doğrultusunda yerini alması demektir.

d — Ordunun hareketinin ilerici yada gerici rolü, bu hareketin olduğu dönemde, ülkedeki sınıfsal güç dengesi ile sıkı sıkıya bağlıdır. Başka türlü söylemek gerekirse: ordunun ilerici rolü, işçi sınıfının örgütlenme düzeyi ile doğru orantılıdır.

Bu ölçülerin, bilerek yada bilmeyerek gözönüne alınmadığı her türlü **«millici ordu»**, **«ilerici ordu»** v.d. ordu hareketi değerlendirmelerinin, konuyu, aydınlık getirmekten çok, kasıtlı olarak saptırdığı inancındayız.

——— o ———

türkiye burjuvazisi, bir yeni 12 mart mı istiyor?

Mehmet NACİ

Bir yazarın iddiasına göre 1924 yılında 120 lira sermaye ile işe başladı. Daha çok kâr getirdiği için bozulmuş peynirleri alıp, gece cımbızla kurtlarından temizledi ve gündüz pazarda sattı. Sonra yeni kurulan devletin, «özel girişimci yaratma tutkusundan» da fazlasıyla yararlanmayı bildi. Savaş yıllarında karaborsacılık yaptığı söylenir, ama asıl büyük girişimi, yabancı kumpanyaların temsilciliğini almak sonra da onlarla ortak olarak ülkeye montaj sanayisini getirmek oldu. Şimdi, 1975'e gelindiğinde, bağrında 59 sınai ve ticaret şirketini barındıran bir holdingin; oğlu, kızları ve damatlarıyla, tek sahibi ve yönetim kurulu başkanıdır. Holdingin sermayesi 200 milyon, geçen yılki kârı 210 milyondur. Ve holding 200 milyon lira sermayesine rağmen, 5 milyar liralık sermayeyi kontrolü altında bulundurmaktadır.

Ancak holding durmak bilmiyor. Daha da gelişip, serpilmek motor sanayisini kurmak, gübre sanayisine, gıda maddeleri sanayisine ve gıda maddeleri pazarlamasına el atmak istiyor. İran Şahı'nın elinde biriken petrol gelirleriyle, hem Türkiye'de hem Şahın ülkesinde yatırımlar yapmak, kaçırılmaması gereken bir fırsat holding için. Holding Yönetim Kurulu başkanı, Kaddafiyi pek sevmemesine rağmen, Libya ile de iş anlaşmaları yapmak peşinde.

Yani 1924 yılında peynirin kurdunu cımbızla sündürüp çekerken, kâr düşünüyordu; şimdi, «kendisini girişim gücünün, sorumluluk ve risk alma heyecanının, yaratıcılık iç güdüsünün çekiciliğine kaptırmış, ülkeye yatırım yapmak istiyor, istihdam yaratmak istiyor, ülke kalkınmasına katkıda bulunmak istiyor(!)». Ama bu solcular tehlikeli fikirler yayıyorlar ortalığa. Özel girişimcilere, «memleketin bu verimli ve atılgan çocuklarına»; çıkarcı, sömürücü, göbeği ve ensesi şişkin ve paradan başka birşey düşünmeyen insan imajı vermeye ve bunu topluma benimsetmeye çalışıyorlar...

Özel sektöre dil uzatanlar, sadece solcular da değil. İşçileri ne güzel idare ediyordu «çocuk», ama geçenler de kalktı; «lokavtlar sü-

rerse fabrikaları işçiler işletebilir» dedi. Belli ki solculardan etkilenmiş, işçinin kendisini tutmadığını görünce nevri dönmüş. Bu fabrikalara el koyma düşüncesinden başka nedir ki? Fabrikalara el koyma düşüncesi böyle yaygınlaşırken, sadece «yatırım heyecanı ile yaşıyan» özel girişimci için, yeni fabrikalar kurmanın bir anlamı kalır mı?(!).

Yerden mantar biter gibi sendika bitiyor. İyi bir geçim kaynağı buldu keratalar. Bazıları iyi anlayışlı da, bazıları diretiyorlar, toplu pazarlık görüşmelerinde daha fazla hak almak için. Bu yüzden de, özellikle imalat sanayisinde, işçi ücretleri, rüyamızda göremiyeceğimiz rakamlara ulaştı. Hesaplamış «bizim çocuklar,» 1976 yılında bir işçi bize ayda 7 bin liraya mal olacak.Bu gidişe de bir dur demek lazım. Toplu pazarlık düzenine yeni bir biçim vermek gerek. Üçlü komitenin kurulmasını istedik, ama hükümetler bürokrasinin ağır işleyişinden göz açıp bunun üzerine eğilemediler hâlâ. Devlet «güçsüz girişimciyi(!)» güçlü sendikacıyla başbaşa bırakmasın. Toplu pazarlık masasına o da otursun. Yani işveren, işçi temsilcisi ve devlet temsilcisinin oluşturduğu bir üçlü komite kurulsun. Her zaman olduğu gibi, toplu pazarlık görüşmelerinde de devlet, «güçsüz işverenin(!)» yanında yer alsın. Aksi halde işçi ücretlerindeki artışı önlemenin olanağı yok gibi görünüyor. Bunu önleyemeyince de sermaye birikimi olmaz. Sermaye birikimi olmayınca da ülkede yatırım olmaz. Yüzdük yüzdük sonuna geldik, sermaye birikimine en çok ihtiyacımız olduğu bir dönemde devlet bizi yalnız bırakmasın. Ayrıca dünya'da en az çalışan işçi de bizim işçimiz. O kadar çok bayram, o kadar çok tatil günü var ki. 365 günlük para alıyorlar 275 gün çalışıyorlar. Bir senede bu kadar günün boş geçirilmesine göz yumarsak nasıl kalkınabiliriz ki? Buna da bir çare bulmalı devlet.

Sermaye birikimi dedim de aklıma geldi. Bizde yeterince sermaye birikimi yok. Bu olmayınca fabrika da kurulmuyor. 50 yıldan beri didinip duruyoruz, belli büyüklükteki fabrikalarımızın sayısı 1000'i bile bulmadı. Ne yapmak lazım o zaman. Batı'da sermaye var, teknoloji var. İşbirliği yapmak lazım. Biz özel girişimciler, motor, gübre, lastik gibi ara malları üretecek fabrikaları kurmak için yabancı sermaye izinleri almakta birbirimizle yarış halindeyiz; kalkıp, «yabancı sermaye siyasal bağımlılık getirir. Ekonomik sömürü getirir» diye propaganda yapıyorlar. Kıbrıs çıkartmasını bahane edip, yabancı dostlarımızla birlikte «Ulusal Savaş Sanayisi»ni kuralım diyoruz, karşı çıkıyorlar. Sanayimizin enerjiye en çok ihtiyacı olduğu bir dönemde, «bizim Shell Şirketi» linyitten petrol üreteyim diye proje getiriyor. «Yabancı şirketler petrolümüzden sonra linyitimize de el atmak istiyor», diye yıkıcı propagandaya başlıyorlar.

Daha çok sermaye'ye ihtiyacı var özel girişimcilerin şu sıra.

Merkez Bankası kaynakları devlet yatırımları için değil, özel sektör için kullanılmalı. Bankaların mevduat karşılığı olarak Merkez Bankasına yatırdığı para, 22 milyar lirayı buldu. Bunu sanayiye aktaralım diyoruz, enflasyon hızlanır diyorlar. Zaten fiyat artışlarında hep bizi sorumlu tutuyorlar da, işçilerin yükselen ücretlerine hiç bakmıyorlar. Devlet Yatırım Bankası, Sosyal Sigortalar kurumu ve Emekli Sandığı'ndan fon sağlayıp, para sıkıntısı çeken özel girişimciyi rahatlatsın diyoruz. Devlet yatırım bankası'nın tüzüğü de buna el vermesine rağmen, işçilerin ve memurların parasına göz diktiler diyorlar. İşçi Yatırım Bankası derhal kurulsun; Almanya'da çalışmaya gönderdiğimiz işçilerimizin, orada biriken paralarını Türkiye'ye transfer etsin; sıkışan sanayiciyi ferahlatsın, diyoruz. «İşçi paralarıyla yapacağınız yatırımlarla salt kendi çıkarlarınızı düşünüyorsunuz. Ülke çıkarlarına ters düşen ve ülkemizi dışarıya daha da bağımlı hale getiren yatırımlar peşindesiniz», diye propaganda yapıp bunu topluma da benimsetmeye çalışıyorlar.

Saygıdeğer siyasi partilerimiz de solun etkisinde kalıp, yeni bir adet çıkardılar, oy kaygusuna düşüp, yüksek taban fiyatı veriyorlar. Böylelikle «pamukta, tekstil ürünlerinde, fındıkta, tiftikte, kuru üzümde zaten sınırlı olan dış pazarları yitiriyoruz» diyoruz. Bu seferde yoksul köylü edebiyatına başlayıp, köylüleri de özel sektöre karşı kışkırtıyorlar.

Bunlar özel sektörü ve dolayısıyla da son Türk devletini yıkmak istiyorlar. «Bütün teferruatı ile bilinen bu esef verici gerçekler karşısında TÜRK HÜR TEŞEBBÜSÜNÜN TEMEL MESELESİ, SON BAĞIMSIZ TÜRK DEVLETİNİN MİLLİ BEKA DAVASI» değil midir? Bu şartlar altında özel sektöre uzanan her dili kesmek vacip değil midir? Hür teşebbüse ve «bu memleketin yaratıcı evladı» özel girişimciye karşı çıkan her gövdenin katli cavip değil midir?

Yukarda yazılanlar, 1924 yılında kurtlu peynir tüccarı olarak işe başlayıp; 1975 yılında da 5 milyar liralık kapitali kontrol eden bir holdingin yönetim kurulu başkanı olabilen zatın; oturduğu yerde, yersiz kuruntulara kapılıp, kafasında oluşturduğu fikirler değildir. Bizim oturduğumuz yerde ortaya attığımız düşünceler hiç değil. Bu sözler, 1975 Türkiye burjuvazisinin istek ve arzularını yansıtmaktadır ve bunları, özel sektörün temsilcileri, geçen ay yaptıkları gizli ve açık toplantılarda kamuoyuna da açıklamışlardır.

Türkiye'yi ekonomik ve politik olarak yönetenlerin geçen ay yaptıkları toplantılarda söylediklerinden, şu talepler çıkmaktadır :

1 — İşçi ücretlerini dondurmak, sendikaların ekonomik mücadeleyi hızlandırmalarını önlemek.

2 — Kapitalist sistemin pisliğini ortaya koyan, onun eşitsiz gelişmeyi körüklediğini ve halkın yoksulluktan kurtuluşunu engelleyip, geciktiren bir yapı gösterdiğini halka anlatmaya çalışan sosyalistleri susturmak.

3 — Yabancı sermaye kanunun da yeni düzenlemeler yapıp, özellikle motor, harp sanayisi, gübre, lastik gibi alanlarda yabancılarla işbirliğinde yeni yatırımlara gitmek.

4 — İktisadi kamu kuruluşlarını bütünüyle devreden çıkarıp, devletin tüm mali olanaklarını sadece özel sektör için seferber etmek.

Tekelci sermayenin yerli temsilcileri, yukarda 4 maddede topladığımız amaçlarını, korkusuzca açık seçik olarak söylüyorlar.

Örneğin 28 nisan tarihinde, İstanbul Ticaret Odası'nda yapılan toplantıda Koç Holding Yönetim kurulu Başkanı Vehbi Koç, «Kurulan fabrikaları mezara götüreni görmedim, bunların hepsi memlekete kalmaktadır» dedikten sonra, işçi ücretlerinin dondurulması isteğini bakın nasıl açıklıyor:

«Toplu sözleşmenin kapsamına girebilen işçilerin ücretleri, beş dönemden beri yapılan anlaşmalarla, geçinme endekslerinin çok üzerinde artmış ve bugün yüksek bir düzeye gelmiştir. En son yapılan anlaşmalarla, 1975 senesinde bir işçinin bir çok fabrikada maliyeti ayda 5000 lirayı aşmıştır. 1976 yılında, 7000 liraya kadar yükselecektir. Yani bir işçi, o işletmeye yılda 84 bin liraya mal olacaktır... çabamız mevcut sanayinin randımanlı çalışması, yeni iş sahaları yaratılması, Ortak Pazar memleketlerine ve dünya piyasalarına beynelmilel fiyatlarla mal satmaktır.»

Görüldüğü gibi tekelci sermayenin baş temsilcisi dünya piyasalarına mal satmak istemektedir. Ancak satacağı malların dünya fiyatlarına eşit olması için, kendi kârından fedakârlık etmemekte, gözünü işçi ücretlerine dikmektedir.

Aynı toplantıda Ankara Sanayi Odası Başkanı Hami Kartay, işçi ücretlerini dondurabilmenin yolunu da gösterirken;

«Verimliliğe dayanmıyan yüksek ücret artışı ve aşırı sosyal haklarla ilgili talepler konusunda; ücret fiyat dengesini bozucu ve aşırı iştira gücü yaratıcı davranışları önleyen tedbirler alınmalı ve bu konuda siyasal güç ve

devlet otoritesi sorumluluğunun bilinci içinde iş barışını sağlamalıdır.»

sözleriyle devletin araya girerek işçi ücretlerine dur demesini istemektedir.

Yine başka bir işveren temsilcisi, 12 mart döneminin «verimli» ortamından yararlanılıp kurulduktan sonra, kısa zamanda özel sektörün tek sesi haline gelen Türk Sanayicileri ve İşadamları Derneğinin Başkanı Feyyaz Berker, 28 nisan toplantısında yaptığı konuşmada işçi ücretlerinin durdurulmasının memleket yararına olacağını şöyle açıklamaktadır :

«Türk vatandaşı olarak sigortalı 1 milyon 650 bin işçinin, daha fazla ödeme yapılması, daha kısa süre çalışılması konusundaki arzu ve çabalarını hosgörü ile karşılamamaya imkan yoktur. Fakat bu çabalar ülkede işsizler ordusu hergün büyürken yeni iş imkanlarına kavuşanların sayılarını kısıtlıyorsa, soruna başka açılardan yaklaşılması gerekir.»

Feyyaz Berker, güç bela iş bulabilmiş işçilere, işsiz arkadaşları adına seslenmekte ve «siz ücret artışı istemeyin, daha iyi yaşama koşullarından fedakarlık edin ki; bizde sermaye biriksin, yeni yatırımlara gidelim, işsizlere iş bulunsun» demek istemektedir. Ancak, sormak lazım bu «iyi yürekli(!)» işverene; «fabrikanda yabancı sermaye ile ortaklık kurup ülkeye getirdiğin teknoloji, emek-yoğun teknoloji midir, yoksa sermaye - yoğun teknoloji mi?» diye. Lisans, patent, know-how anlaşmalarıyla, yabancı sermaye ortaklarıyla ülkemizin koşullarına bütünüyle ters düşen, sermaye-yoğun teknolojinin hakim olduğu fabrikalar kuranlar ve işsizler ordusuna her yıl binlerce insanın katılmasına olanak hazırlıyanlar şimdi kalkıp, işsizliğe çare olarak işçi ücretlerinin dondurulmasını önermekteler.

Feyyaz Berker'in önemli bir sorun olarak gördüğü işçi ücretlerinin dondurulmasına, hangi açılardan yaklaşılması gerektiğini, Vehbi Koç açıklamaktadır konuşmasında.

Günlük basının yazdığına göre konuşması sık sık alkışlarla kesilen Koç, toplu pazarlık düzeninde devletin araya girmesini ve işçi sendikalarının ücret zamları talebine karşı işverenin tarafını tutmasını istemektedir. Koç şöyle diyor:

«Türk ekonomisi tam serbest bir sistemle idare edilmemektedir. Bütün temel ekonomik kararları devlet düzenlemektedir. Toplu sözleşme düzenimiz ise en liberal

ekonomilerdekinden daha ileri bir şekilde devleti devre dışında bırakmıştır. İkinci 5 yıllık planda tavsiye edilen milli ücret politikası takip edilmemiş ve planda öngörüldüğü halde, 3'lü komite kurulamamıştır.»

Koç'un bu isteğine, Ankara Sanayi Odası Başkanı da katılmakta, devletin ivedilikle harekete geçerek neşteri vurmasını istemektedir. Guguklu saat kuşu gibi, zamanı geldiğinde başını çıkarıp öten bu sermaye temsilcisi,

> «Sınai ve ekonomik gelişmeye çok zararı dokunan bir ortam yaratılmaması için, ücretin prodüktiviteye bağlılığı ve ücret-fiyat dengesi izlenerek, aşırı iştira gücü yaratmıyacak tedbirler alınmalıdır. Toplu sözleşmelerin toplum zararına gelişmesini önleyecek bir organ kurulmalıdır»

demektedir.

Sermaye birimini hızlandırmak için yüksek kâr marjlarından fedakarlık etmeyip; dünya fiyatları üzerinden dış piyasalara mal satabilmek için, Türkiye burjuvazisinin işçi ücretlerindeki artışa göz diktiğini göstermektedir, bu konuşmalar. Bunun için de devletin araya girmesini, daha doğrusu devletin işçi sınıfı ile burjuvazi arasındaki ekonomik mücadelede, kendi yanlarında yer almasını istemektedirler. (Nerede yer alıyor)

Milliyetçi Cephe Hükümetini de arkasına alan kapitalistler, sosyalistlerin de seslerinin kesilmesini istemektedirler. Dağınık bir halde bile olsalar; fraksiyonlara bölünüp, burjuvaziden çok birbirlerini yıpratmak için sonsuz çaba harcasalar da; sosyalistlerden korkmakta ve onların olmadığı bir ortamda daha rahat at oynatacaklarını bilmektedirler. Aslında özel sektöre uzanan her dilin kesilmesini istemekte ve bu dönemin, bu iş için kaçınılmaz bir fırsat olduğuna işaret etmektedirler.

Edirne'de, 1 milyon 100 bin metre karelik arazi üzerine kurduğu, 165 milyon lira sermayeli Meriç Tekstil Fabrikası'na krediyi nereden bulduğu konusunda, parlamentoda sorulan soruyu hâlâ cevaplıyamamasına rağmen; Tercüman Gazetesi sahibi Kemal Ilıcak, sosyalistleri ortadan kaldırmak için parababalarına taktik verirken, bülbül gibi şakımaktadır. Gazetesi aracılığıyla, Almanya'da çalışan işçilerin parasını da toplayıp, sözüm ona onları da fabrikaya ortak eden Kemal Ilıcak, 28 nisan toplantısında yaptığı konuşmada dostlarına şöyle seslenmektedir :

> «Hür teşebbüs için, memleketin bu verimli ve atıl-

gan çocukları için çıkarcı, sömürücü, göbeği ve ensesi şişkin ve paradan başka bir şey düşünmeyen insan imajı vermeye ve bunu topluma benimsetmeye çalışmaktadırlar. Halbuki ülkenin bu çalışkan evlatları için, fiziki bir benzetme bulmak gerekirse, enseli değil ülserli demek gerekecektir. Çünkü hemen hepsi çeşitli sıkıntılar(!) içerisindedirler ve düzenli yemek yiyecek zamanı dahi az bulmaktadırlar. Yakın geçmişte memleketimizin sulh ve sükunu tehdit etmiş bulunan ve kardeş kavgasını başlatmayı amaçlamış olan totaliter sol akımlar, tekrar harekete geçmek üzeredirler. Bu yıkıcı ve kısır vasatın tekrar tekrar doğmaması için, Türk hür teşebbüsü kendi vaziyetini açıklıkla tesbit etmeli ve sorumluluğunu yerine getirmelidir. Tutumunu açıkça ilan etmiş düşmanın müsamahasına sığınarak, idame-i hayat etmek mümkün değildir... Günün değişen şartları içerisinde yapılacak çalışmalar ve girilecek davranışlar, hep aynı istikameti göstermelidir. Bu da ancak hür teşebbüsümüzün benimsediği, inandığı prensiplerin açık bir şekilde tesbitiyle mümkündür. Bu prensipler demetinin, bir nevi Türk hür teşebbüsü yasasının kesinlikle ortaya konmasından sonra, onun samimi ve içten takipçisi olmak gereklidir...»

Solcuları ortadan kaldırmada, onlara «katli vaciptir» fermanını vermede, Kemal Ilıcak'ı, önde gelen bir başka tekelci sermaye temsilcisi izlemektedir. İlaç sanayisinde «araştırma ve geliştirme fonu» dümeni adı altında, vergi kaçırmak için yüzde 25 vergi muafiyeti istiyen Nejat Eczacıbaşı da, aynı toplantıda bakın ne demektedir :

«Sınırlı olanaklarımızla bugünkü gelişme düzeyini bulduk. Bu başarıda ülkenin özelliklerinin etkisi vardır kuşkusuz. Ne var ki, bunda, risk alan müteşebbislerin payını küçümsemek, en azından ekonomik gelişmenin kurallarını bilmemek olur. Açık rejimlerin ortamından yararlanarak, demokrasinin ayrılmaz müesseselerinden biri olan hür teşebbüse karşı giderek artan ve saldırıya varan eleştiriler, son dönemlerde üzerinde önemle durulması gereken ölçüye gelmiştir. Belli bir amaca dönük çevrelerin, demokrasinin ayrılmaz kolu olan hür teşebbüsü yok etme planları çok belirlenmiştir. Bu planda, hür teşebbüsün her eksiğini onu yok etmek için yeterli sebep olarak gösterme amacı vardır.»

Görüldüğü gibi, Eczacıbaşı'nın, hür teşebbüsün eksiğinin söy-

lenmesine tahammülü yoktur. «Açık rejim ortamından yararlanarak... hür teşebbüse karşı giderek artan ve saldırıya varan eleştiriler»den söz etmektedir. Oysa 50 yıldan beri, Türkiye'de saldırıya uğrayanlar hep sosyalistler olmuştur. Namuslu öğretmenler kiralık katillere vurdurulmuş, yurtsever öğrenciler polis kurşunlarıyla öldürülmüş, yine yurtsever aydınlar zindanlara tıkılmıştır; ama 50 yıl içinde özel sektör, 150 kat büyümüştür. Zaten kapalı bir şekilde kendisi de bunu kabul etmekte, «bu başarıda ülkenin özellikleri vardır kuşkusuz» demek zorunda kalmaktadır.

Ankara Ticaret Odası başkanı Nejdet Esen, sosyalistlerin susturulması ya da ortadan kaldırılmasını, milli bir dava haline getirmekte ve derhal harekete geçilmesi için yandaşlarına şöyle seslenmektedir :

> «Türkiye içte ve dışta, çok ağır ve çok ciddi tehditlere maruz bulunmaktadır. Son bağımsız Türk devletinin parçalanması ve yıkılması için girişilen tertipler, büyük bir cüretle, açıkça yürütülebilmektedir. Türk milletine her bakımdan ters ve içi kof yabancı doktrinler yaldızlanarak pazarlanmaktadır. Milli şuur yerine, Atatürk prensiplerine tamamen aykırı olarak sınıf şuuru yaratılmaktadır. Kendilerini imtiyazlı sayan bir avuç insan, yüce milletin saygıdeğer ekseriyetine haksız ve mütecaviz ithamlarla saldırmakta, kardeşi kardeşe düşman yapmağa çalışmaktadır. Bütün teferruatı ile bilinen bu esef verici gerçekler karşısında, Türk hür teşebbüsünün temel meselesi, son bağımsız Türk Devletinin milli beka davası olmalıdır.»

Bu örnekleri çoğaltmak mümkün. Ancak gerek de yok. Çünkü papağan gibi hep aynı şeyleri söylemekteler. Onlara göre milliyetçilik demek, hür teşebbüs demek. Hürriyet demek, özel mülkiyet demek. Kısacası pisliklerini ortaya döken, gerçek yüzlerini halka anlatmaya çalışan sosyalistlere tahammülleri yok 1975'de Türkiye burjuvazisinin. Ve bir punduna getirilip, susturulmasını istemektedirler onların.

Öyle bir uygulama istiyorlar ki, hem işçi ücretlerini dondursun, hem sosyalistleri ortadan kaldırsın ve hem de ülkeye daha çok yabancı sermaye gelmesi için kendilerine olanak hazırlasın.

Türk Sanayicileri ve İşadamları Derneği'nin hazırladığı bir raporda, yabancı sermaye konusunda şöyle denilmektedir:

> «Burada birbiriyle ilişkili bir sorunun önemini belirtmek gerekir. Uygulayıcılar Türkiye'ye «ciddi», iç pa-

> zar yanında, dış pazara da dönük, ekonomik büyüklüğün üzerinde projelerin gelmemesinden şikayet etmektedirler. Bugüne kadarki uygulama da bunu belgelemektedir. Sadece iç pazarı hedef alan, genellikle ileri teknoloji getirmekten çekinen ve ekonomik büyüklüğün altındaki projelerde ortaya çıkan güncel sorunlar büyük gürültüler koparmaktadır. Öte yanda yabancı müteşebbisler ise Türkiye'de sorumlu kuruluşların yabancı sermayeye karşı olumsuz tutumları nedeniyle ciddi-ekonomik büyüklükteki proje teklifleriyle gelemediklerinden söz etmektedirler. Bu konuda tereddütleri gidermek için, Türkiye'nin yabancı sermaye konusundaki politikasını, tercihlerini, hangi sektörlere yabancı sermayenin hangi koşullarla, hangi büyüklükteki projelerde ve en çok hangi oranlarda kabul edilebileceğini açıklıkla belirlenmesi gerekmektedir.»

Bu ifadenin açık anlamı, yabancı sermaye'ye güven verecek bir ortamın hazırlanması gerektiğidir. Türkiye'de yabancı sermaye'ye karşı olumsuz tutumun devam etmemesi gerektiği, aksi halde yabancı sermayenin gelmiyeceği belirtilmektedir. Türk sanayicileri bu iddialarını kanıtlamak için, «1975 ilkbaharında Türk Ekonomisi» adıyla yayınladıkları raporda şu tabloyu da vermektedirler . (Bkz. sayfa: 30)

Tablodan da görüldüğü gibi; göreceli olarak, rejimin yumuşadığı 1974 yılında, diğer yıllara oranla çok az miktarda, 6 milyon lira yabancı sermaye girmesine izin verilmesine rağmen, bu izin kullanılmamıştır. Yani yabancı sermaye kendisi için güvenli bir ortam bulmadığı için gelmemiştir. Oysa 1971, 1972, 1973 yıllarında verilen izinlerden daha çok yabancı sermaye'nin ülkede yatırım yapmak için girdiği görülmüştür.

Yerli sermaye yabancı sermaye için güvenli bir ortamın yaratılmasını istemektedir. Çünkü Ankara'dan gelen haberlere göre; motor, gübre, lastik gibi ara malları sanayisinde yatırım ve yabancı sermaye izinleri almak için birbirleriyle yarış halindeler. Ayrıca Kıbrıs çıkartmasının yarattığı ortamdan yararlanarak, yine yabancı sermaye ortaklığı ile, ulusal harp sanayisi kurmak ve işi oldu bittiye getirip tatlı kârlar elde etmek istiyorlar.

Örneğin Ankara Ticaret Odası tarafından düzenlenen Türkiye Milli Harp Sanayisi adlı seminerde konuşan Prof Ahmet Kılıçbay şöyle demektedir :

> «Harp sanayi mamülleri yahut harp silahları için talep, güvenilir ve istikrarlı bir taleptir. Piyasa şartlarından kısmen bağımsızdır. Bu bir bakıma, büyük bir sek-

YABANCI SERMAYE İÇİN VERİLEN İZİNLER VE BUNLARIN GERÇEKLEŞME DURUMU

(Bin TL.)

Yıllar	Yabancı Sermaye İçin Verilen İzinler	İzinler Kümülâtif Toplamı	Fiilen Gelen Yabancı Sermaye	Fiilen Gelenler Kümülâtif Toplamı	5/3 Gerçekleşme Oranı %
1951	4.800	4.800	3.410	3.410	71.0
1952	26.993	31.793	2.993	6.403	20.1
1953	18.197	49.990	1.148	7.551	15.1
1954	108.440	158.430	2.598	10.149	6.4
1955	48.968	207.398	8.002	18.151	8.8
1956	66.954	274.352	21.655	39.806	14.5
1957	42.895	317.247	10.531	50.337	15.9
1958	57.693	374.940	15.068	65.405	17.4
1959	69.474	444.414	19.825	85.230	19.2
1960	48.926	493.340	18.711	103.941	21.1
1961	80.055	581.395	43.056	146.997	25.3
1962	133.604	714.999	87.246	234.243	32.8
1963	243.849	958.848	91.386	325.629	34.0
1964	125.281	1.084.129	69.885	395.514	36.5
1965	93.320	1.177.449	95.598	491.112	41.7
1966	229.933	1.407.382	69.580	560.692	39.8
1967	170.239	1.577.621	67.750	628.442	39.8
1968	196.255	1.773.876	92.357	720.799	40.6
1969	373.261	2.147.137	61.367	782.166	36.4
1970	152.471	2.299.608	90.550	872.725	38.0
1971	67.256	2.366.864	102.917	975.642	41.2
1972	145.546	2.512.410	129.125	1.104.767	44.0
1973	136.868	2.649.278	374.000	1.475.767	55.7
1974	6.000	2.655.278	—	—	—
Toplam	2.655.278	—	—	—	—

Kaynak: Yabancı Sermaye Araştırması
T. Güngör Uras - Berk Koçer - Tanju Yürükoğlu

tör olarak ortaya çıktığı taktirde, ekonomik istikrarsızlık, gelir alçalışları döneminde güvenilir bir talep kaynağıdır.»

Yani sayın profesör, harp sanayi mamüllerinin devamlı alıcısının devlet olduğunu ve bu nedenle de riski olmadığını belirtiyor ve kârlı bir yatırım olarak özel sektöre tavsiye ediyor.

Ayrıca, Ankara Ticaret Odası başkanı Necdet Esen;

«İnancımız odur ki, güçlü bir Türkiye kendi vatanı ve milli davalarını kolayca savunabileceği gibi, hür dünyanın ileri karakolunda, Orta-Doğu'nun kilit mevkiinin nöbet görevini de üstün bir başarı ve cesaretle sürdürecektir»

derken, kurulacak savaş sanayisinin, aslında emperyalist-kapitalist dünyanın Orta-Doğu'daki jandarmalığı için oldukça önemli olduğunu açıkça belirtmekten çekinmemektedir.

Yabancı sermayeye güvenilir bir ortam hazırlanmasını istemesinin yanı sıra sermayedarlar, devletin tüm mali olanaklarını özel sektör için harekete geçirmesini ve kamu kuruluşlarının devreden çıkarılmasını da istemektedirler:

Ankara Sanayi Odası Başkanı, 28 nisanda yaptığı konuşmasının bir yerinde şöyle demektedir:

«Devlet özellikle genel gelişmeyi hızlandıran alt yapı yatırımlarını geliştirmeli ve toplum refahına yönelen eğitim, sağlık gibi sosyal amaçlı yatırımları yapmalıdır.

Devlet imalât sektörü gelişiminin, uzun vadede esas olarak, özel sektöre bırakılmasını sağlayıcı bir politika izlemelidir.»

Sanayi Odasının bu sayın başkanının, bu talebini Feyyaz Berker de desteklemekte, özel sektörün kamu sektöründen daha çok istihdam yarattığını gerekçe göstererek, devletin ekonomik hayattan elini ayağını çekmesini ve meydanı ülkenin atılgan ve yaratıcı(!) evlatlarına bırakmasını istemektedir. Berker,

«Büyük imalât sanayisinde toplam üretimin ve istihdamın yaklaşık olarak % 70'ini hür teşebbüs kuruluşları sağlamaktadır. Planlı dönemde 1963 yılından bu yana hür teşebbüs kuruluşları istihdam olanaklarını % 130 artırırken kamu kesimi istihdamı % 60 oranında büyütebilmiştir.»

Görüldüğü gibi, sermayedarlar, işçi ücretlerindeki artışların durdurulmasını, sosyalistlerin seslerinin kesilmesini, yabancı sermayeye güven verecek bir ortamın hazırlanmasını ve devletin tüm olanaklarının özel sektör için kullanılıp, kamu kuruluşlarının ekonomik hayattan çekilmelerini istemektedirler. Ne gariptir ki, bunlar, aynı talepleri 12 mart döneminde de dile getirmişler ve herkesin bildiği gibi isteklerinin tamamını yaptırmışlardı. Şimdi akla gelen soru şu oluyor; **Acaba sermaye, Milliyetçi Cephe Hükümeti'nin 12 mart hükümeti niteliğine bürünmesini mi istiyor, yoksa fiili bir yeni 12 mart mı istiyor?..**

o

yunanistan
— İç Savaş'tan 1967 Albaylar Darbesine III —

Mehmet ÇALIŞKAN

Geçen yazımızda da (ÜRÜN, sayı: 10) gördüğümüz gibi, Metaksas'ın kurduğu Faşist diktatörlük, işçi sınıfını ve köylülüğü baskı altında tutmak istemiş, fakat faşist ideoloji köylülük arasında yerleşmemiştir. Yunanistan, savaş başlangıcında, kral taraftarlarının tercihi ile anti - faşist cephede (!) yer almıştır. Yunanistan'ın İtalyan, ve Nazi ordusu tarafından işgaili karşısında tek direniş, komünistlerden ve komünistlerin örgütlediği halk cephesinden gelmiş ve komünistler bu direnişi başarıyla yürütmüşlerdir. Direniş yıllarında etkin bir ideolojik mücadele verememiş olan komünistlerin, bu hatalı tutumu, işgalden hemen sonra kendini göstermiş ve burjuvazininde yoğun propagandasıyla bir zamanlar komünistler lenine olan bu denge giderek kendi aleyhlerine dönmüştür. Aslında Yunan devrimci hareketinin yenilgisinin tek nedenin bu olmadığı gelişen olaylar içerisinde açığa çıkmış ve Sosyalist Sistemin varoluş mücadelesinde, tarihi bir görevi, kendilerinin yenilgiye uğraması pahasına gerçekleştirmek zorunda kalmışlardır.

İç savaş kararının, aslında; zaman kazanma olanaklarının kalmadığı, siyasal dengenin sağlanamayacağı anlaşıldığı zamanda alınması, Yunanlı Komünistlerin de gücünü aşan bir olgudur. Çünkü İngiliz - Yunan burjuvazisi, komünistlerin ezilmediği müddetçe kendilerinin yaşama olanaklarının sınırlı olacağının bilincindeydiler.

İç Savaş

İşgal döneminde farklı sınıfları geniş bir halk cephesinde toplayan ve bunda da başarı sağlayan Yunanistan Komünist Partisi, daha önce açıkladığımız nedenlerden dolayı, aynı başarıyı İç Savaşta gösteremiyecekti. Ekonomik çıkarların daha ağır bastığı işgal döneminden sonra, Yunan küçük-burjuvazisi, ekonomik istikrarın düzelmesini istiyor ve bunu sağlayacak herhangi bir gücü de desteklemeye yöneliyordu.

Bu arada yer yer girişilen terör hareketleri, burjuvazi tarafndan ustaca kullanılmış, zaten savaşa taraftar olmayan küçük-burjuvazinin desteğinin yitirilmesini kolaylaştırmıştır. Komünist Parti içinde ise, savaş kararı, bölünmeye yol açmıştır. 1946-1949 yılları arasındaki İç Savaş'ı yöneten Zachariades, bu harekete günün koşullarına uygun olmayan, «sosyalist-ihtilalci bir nitelik» vermek-

le suçlanacaktı([53]). Kanımızca, bu bölünmenin altında yatan gerçek; **devrimci hareketi, sadece Yunanistan çerçevesinde değerlendirenlerle; devrimci hareketi, sosyalist sistemin bütünüyle varoluşu çerçevesi içine yerleştirenler arasında ortaya çıkan görüş ayrılığı olmaktaydı.** İç savaşın başlangıcında, komünistlerin çekirdeğini oluşturan şehir örgütlerinin üyelerine, gerillalara katılma izni verilmemişti. Bu şehir örgütleri o dönemde güçlüydü, fakat bu göreceli bir güçlülüktü. Çünkü işçi sınıfı ile yeterli bağı kuramamışlar, fakat gücünü yitirmiş olan komünist harekette, ayakta durabilen ve üyelerini yitirmeyen tek örgüt olarak kalmışlardı. İç Savaşta işçi sınıfından destek göreceklerini uman Yunanistan Komünist partisi, ideolojik mücadelenin gereği şekilde yapılmadığını hesaba katmamıştı. Zachariades, gerilla savaşını, hükümeti siyasi bir anlaşmaya zorlamak için, araç olarak kullanıyordu. Ama, hükümet kuvvetleri karşısında daha zayıf olduğunu da biliyordu. Bu arada Y.K.P. yöneticileri ve özellikle Zachariades, gerilla liderlerinden kuşkulanmıştır. Bu liderleri aşırı derecede —özellikle siyasi kararların alınması planında— güçlendirmekten çekinmişlerdir. Bu aslında, ilke olarak doğruydu. Çünkü, ordu yada silahlı güçler her zaman için partinin emrinde olmak zorundaydı, yoksa; Parti'nin üstünde değil. Bu böyle olunca da önemli bir sapma ve bu sapmanın sonucunda da «kışla komünizmi» ortaya çıkabilirdi. Diğer bir deyişle; Parti silahlı güçlere değil, silahlı güçler Parti'ye hakim olabilirdi. Ancak bu, Parti emrindeki silahlı güçlerin hiç bir zaman pasif ve insiyatif kullanamaz olması anlamına da alınmamalıydı. Tam tersine; ilke olarak Parti'nin öncelliği çerçevesi içinde Parti-Ordu ilişkisini diyalektik bir bütünlük içinde görmek ve kavramak gerekiyordu. Bu böyle görülmediği takdirde, ordunun rolü sıfıra indirgenir ki, böyle bir iç savaş döneminde bu durum, çok önemli ve tahmin edilemez hatalara yol açabilirdi. İşte böyle doğru bir ilkeden hareket eden Yunanistan Komünist Parti Merkez Komitesi, uygulamada ne yazık ki yukarıda söylediğimiz hataya düşmüştür. Silahlı güçlerin rolünü diyalektik bütünlük içinde göremiyerek, silahlı güçlerini zaman zaman pasif ve insiyatif kullanamaz duruma sokmuşlardır. Bu durumun da savaşın gelişimi içinde, olumsuz bir ağırlık taşıyacağı açıktır.

Bu arada, köylülerin, 1946-1947 yıllarında harekete geçirilmeleri mümkün iken, bu fırsattan gereğince yararlanılamamıştır.

Köylülüğün harekete geçirilmeyişinin temel nedenini; 10'cu sayımızda belirttiğimiz, fakat bir kez daha belirtmekte **büyük yarar** gördüğümüz, şu temele bağlamanın mümkün olduğu kanısındayız: **Diğer bir takım burjuva ve küçük-burjuva tabakalarının olduğu gibi, köylülüğün de hayati çıkarlarının bulunduğu ulusal bağımsızlık**

hareketine —özellikle bu mücadele silahlı savaş karekteri kazanınca— katkısını; köylülüğün bu aşamadaki, yani demokratik aşamadaki devrimciliğini, olağana aykırı bir biçimde sosyalizm için mücadele aşamasına da transfer etmenin; yani bu devrimciliği, daha aşağı bir düzeyden niteliksel olarak daha yüksek bir düzeye mekanik bir biçimde transfer etme hatasının temeli olabilir. Diğer bir deyişle, ulusal bağımsızlık döneminde sosyal ve sınıfsal farklılaşmanın henüz keskinleşmemiş olduğu Yunan köylülüğünün, demokratik dönüşümlerinin birinci plana geçtiği bu dönemdeki «devrimciliği» ile; sosyalist dönüşümler için mücadelenin birinci plana geçtiği iç savaş dönemindeki «devrimciliği» eş nitelikte olamazdı. Bu gerçeğin göz önüne alınıp, savaş sonrasında sosyalizm için mücadele başlayacağı zaman, köylülüğün sosyal ve sınıfsal farklılaşmasının bütün ağırlığıyla ortaya çıkacağı, önceden hesaplanmak ve bu nedenle de ulusal bağımsızlık döneminde, köylülük içinde yoğun bir ideolojik çalışma yapılması zorunluydu. Oysa bu yapılmamıştı.

Diğer yandan Yunan Hükümeti de güçlü değildi. Yunan burjuvazisinin uzun yıllar desteği olan İngiliz emperyalizmi, bu desteği 1947 şubatında kesmişti. Ancak bu, Yunanistan'ın komünistlere bırakılması anlamında değildi.

II. dünya savaşından gelip çıkan, fakat ekonomisi büyük ölçüde tahrip olan İngiltere, deniz aşırı ülkelerdeki sömürgelerini bırakmak zorunda kalmıştır. Kendi ekonomisini güçlendirmek için kabuğuna çekilmek zorunda kalan İngiltere'nin yerini; savaştan güçlenerek çıkan diğer bir emperyalist güç, ABD almıştır.

Truman doktrini ve Marshall planı ışığında yeni bir müdahale siyaseti uygulamaya başlayan ABD; Yunanistan'a, o döneme kadar yapılan yardımlarla mukayese edilemiyecek ölçüde yardım yapmaya başladı.

Bu yardımın; yeterli bir güce ulaşamayan Yunan ekonomisi üzerinde büyük etkisi olmuş ve siyasi rejim de hemen ABD'nin denetimi altına girmiştir. ABD, İngiltere'nin aksine, açık oynamış ve doğrudan müdahale yolunu seçmiştir. Ve ardından Liberal Sophoulis başkanlığa getirilmiştir. Mecliste çoğunluğu elinde tutan Çaldaris'e, iktidardan çekilmesi ve yeni hükümeti tanıması, ABD tarafından zorla kabul ettirilmiş ve iç savaşın sonuna kadar bu hükümet iş başında kalmıştır. Baş gösteren kabine buhranları ise, ABD'nin yardımı kesme tehditleri sonucu, uzlaşma ile sona ermiştir.

İç savaş ve ABD müdahalesi, sağ kanatta fikir ayrılıklarına son vermişti. Sağ kanadın bundan sonraki uğraşı; komünistleri ezmek ve kendilerine verilen payı bölüşmek olacaktır.

«İç Savaşın ilk dönemi, resmi başlangıç tarihi sayılan 1946 şubatından ertesi yılın şubatına kadar sürdü([54]).

Terkedilmiş köylere ve askeri birliklere karşı girişilen dağınık saldırılar, komünistlere karşı güvensizlik yarattı. 1946 Ağustosunda bu hareketi örgütlemek üzere, dağlara gönderilen Markos Vafiades, güçlüklerle karşılaştı. Düzenli Yunan Ordusu, harekete geçmesine rağmen, 50.000 kişilik Milli Jandarma ve sağcı çeteciler, komünistlerin saldırılarını belli düzeyde önlemeyi başardılar. Başlangıçta 4.000 kadar olan komünist güçlere, daha sonraları eski ELAS üyeleri de katılmaya başladı. Cephane, teçhizat ve asker sayısının azlığı, Markos'u güç durumda bırakıyordu. Bu sayı, gönüllü toplamak suretiyle artırıldı. Daha sonraları ise, % 25'i kadın olan ve sayısı 25.000'e yükselen bu ordu, lojistik yönden Yugoslavya'ya bağımlı duruma gelmişti. Zira doğrudan yardım alınacak tek kaynak Tito olmaktaydı. Bu bağımlılık, ileride iç savaşın kaybedilmesinde büyük bir rol oynayacaktır.

1947'de Markos, gerilla savaşını hızlandırmış ve karşı saldırıya geçecek bir konum kazanmıştı. Florina, Konitsa, Kastoria, Grevena ve Alexandropoulis şehirlerine karşı saldırıya geçildi. Markos'un gayesi, bu şehirlerin birini ele geçirip, burada sosyalist ülkelerin tanıyacağı rakip bir hükümet kurmaktı. Ancak bu plan başarısızlıkla sonuçlandı. Bu sırada ABD; yardımı hızlandırmak gerektiğine inanmıştı. ABD ile Sovyetler Birliği'nin, Birleşmiş Milletler'de Yunanistan sorunu üzerindeki «resimleşen» soğuk savaşı; artık açık müdahale zorunluluğunu doğurmuştu. ABD, Yunanistan'a savaş malzemesi göndermeye başladı ve ABD askeri heyeti (JUSMAPG) stratejik yönetimi bütünüyle ele aldı. Asker sayısı 200.000'e çıkarıldı. Özel anti-gerilla birlikleri yetiştirildi. Yunan Ordusu en yetkin savaş malzemesi ile donatılıp, saldırıya geçirildi. İyi bir gerilla taktisyeni olan Markos, bu saldırıyı, ağır kayıplar vermesine rağmen durdurdu ve vur-kaç taktiği ile, yer yer Yunan ordusunu yıpratmaya başladı. Sıkıştığında Kuzeydeki Uluslararası sınırı geçerek güçlerini toparlamaya çalışıyordu. 1948 yılına gelindiğinde, iki tarafta pes dememişti.

Bu arada şehirlerde ayaklanmaların ve grevlerin başlamasını bekleyen komünistler, bu hatalarının bedelini çok acı ödemişlerdir. Parti, kanun dışı ilan edilmiş, şehirlerde komünist avı başlamıştır. Bütün örgütler dağılmış, yakalananlar ise, toplama kamplarına, hapishanelere atılmış yada idam edilmişlerdir. Mecburi askerlik getirilmiş ve şehirlerdeki komünistler, dağlardaki Markos'un gerillalarına karşı savaşa sürülmüştür.

Acı sona hızla yaklaşılmaktadır. Şehrlerde hiçbir maddi daya-

nağı kalmayan, teçhizatı ve asker sayısı azalan komünistlerin, yenilgisini noktalayan son ve önemli bir olay da 28 Haziran 1948'deki Tito olayıdır. Çukalas bu olayı şöyle nakletmektedir :

«28 Haziran 1948'de, komünistlerin yenileceğini belirleyen bir olay oldu. Stalin'le, Tito arasındaki anlaşmazlığın büyümesiyle, Yugoslavya Kominform'dan çıkarıldı. Bu durum, Yunan komünistlerini korkulu bir ikileme soktu. Yugoslavya, kendilerine gerekli teçhizatı sağlayan başlıca kaynaktı ve tehlikeli anlarda Markos'un birlikleri Yugoslavya sınırının gerisine çekilirlerdi... Neyse ki, henüz Yunan komünistleri taraf tutmak zorunda değillerdi ve bütün bir yıl boyunca tarafsız kalabileceklerdi. Tito yardımını sürdürdü, Sovyet Rusya da, Zachariades'ten Yugoslavya'nın tanınmaması gibi bir şey istemedi.»

Askeri zorluklara başarıyla karşı koyan Demokratik Ordu'yu bu arada asıl yıpratan, politik sorunlar olmaktaydı.

Asker sayısını artırmak için kırsal bölgelerden alınan çocuklar, Bulgaristan ve Yugoslavya'ya gönderilip eğitim görüyorlardı. Bu ise, köylüler arasında, Osmanlı döneminde hıristiyan çocukların devşirme olarak Osmanlı Ordusunda savaşmalarını hatırlatıyordu. Ve köylüler bundan hoşnut değillerdi. Burjuvazinin abartılan propagandası da buna eklenince, zaten gönüllü olarak savaşa katılan köylüler arasından ayrılmalara sebep oldu.

1948 yılının sonunda, askeri yapıda değişiklik yapıldı. Zachariades'in düzenli ordu önerisi Markos tarafından reddedildi. Ama Markos ta, «sağlığından dolayı» görevden uzaklaştırıldı. Zachariades siyasi ve askeri yönetimi eline aldı. Ve gerilla birlikleri, tugay halinde yeniden örgütlendiler.

Yunan Ordusunda da subay kadroları değiştirilip, genç ve enerjik faşist subaylar üst kademelere geçtiler. 1940 Arnavutluk savaşının komutanı General Papagos, ordunun başına getirildi ve çok geniş yetkiler verildi.

1949 yılında yenilenen Yunan Ordusu, temizlik hareketine başladı. Mora yarımadası ve Rumeliyi aldılar. Kuzey sınırına sıkışan komünistlerin, silah ve teçhizat yardımı alacak ne ulaştırma birlikleri, ne de kayıpları telafi edecek güçleri de yoktu. Temmuzda Yugoslavya sınırındaki Kaymakçalan dağlarına yapılan saldırı sonucu, komünistler ikiye bölündü. En sonunda da, 10 Temmuz'da Tito Yugoslavya sınırını kapattığını ilan etti ve yenilgiyi noktaladı. Komünist güçler, Arnavutluk ve Yugoslavya sınırının keşiştiği üçgene

sıkışıp kaldılar. İlk önce Bulgar sınırındaki güçler, daha sonraları da Grammos ve Vitsi dağlarındaki güçler Yunan Ordusu tarafından imha edildi Demokratik Ordu'nun geri kalan az sayıdaki kalıntıları ise, Arnavutluk sınırının gerisine sığındılar. 16 Ekim 1949'da, Yunanistan Komünist Partisi ateşkes ilan etti. İç savaş sona ermişti.

> «Resmi kaynaklara göre iç savaşta 40.000 insan ölmüştü. Resmi olmayan tahminler ise, bu sayıyı 158.000'e çıkarmaktadır. Savaşın sonunda, yüzbinlerce kişi evsiz barksız kalmıştı. Maddi zarar açısından ise ülke, 1944'dekinden daha iyi bir konumda değildi. 80.000 yada 100.000 kişi, tekrar göçmen olarak sınırı aşıp bir takım komünist ülkelere yerleştiler. Bu göçmenlerin kuracağı en büyük koloni, Orta Asyadaki Taşkent şehri olacaktı. Fakat son incelemede görülmektedir ki, iç savaşın en önemli mirası, yarattığı insani ve maddi felaketler değil; 'ulusal tutum' diye adlandırılan tavır ile, ilerici güçlerin son kalıntıları arasındaki kesin siyasi, ideolojik ve kültürel bölünmedir.» ([56])

İç Savaş Sonrası

İç savaş sonucu Yunanistan Komünist Partisi, uzun süre siyasi alandan tamamen silinmiştir. İlericisinden komünistine kadar bütün unsurlar, faşistler tarafından öldürülmüş, hapse atılmış veya ülkeden sürülmüştü. Böylelikle, ülkede faşizm, kendine karşıt tüm güçleri temizlemiştir. Eğitimden sanata kadar, faşist ideoloji yerleştirilmeye çalışılmış; sol adını kullanan, soldan kaynaklık eden tüm üst-yapı kurumları yok edilmiştir. Tarih derslerinde İç Savaş dönemi yasaklanıyor yada aşağılanıyordu. Felsefe ise, Kant'ta bitiyor; sosyoloji bilinmiyordu. Freud sadece bir kitabın dipnotunda geçiyordu. Darwin ise bozguncu olarak niteleniyordu.

Yunan burjuvazisinin en önemli propagandası, anti-komünizmdi. Sağı eleştiren en küçük kuruluşlar bile komünist ilan edilip, eziliyordu. Din, burjuvazi tarafından yoğun bir şekilde kullanılıyor ve 1952'de ilan edilen anayasa; «Yunanistan'da egemen olan din, İsa'nın Ortadoks Doğu Kilisesidir» sözleriyle başlıyordu. «İnançlarına sadık kalanların siyasi hayatlarına son verilmiş, prensipleri daha zayıf olanlar ise, liberallerin içinde eriyip gitmişlerdir» ([57]).

Halkın, ekonomik istekleri ise, giderek liberallerin sloganları haline gelecekti. Ülkenin ve ordunun önemli kilit noktaları, faşistlerin elinde idi. Yunan burjuvazisi, ekonomik yapısını onaracak

güçte değildi ve zaten ABD'nin desteği ile ayakta duruyordu. ABD, liberal bir hükümete —yani mümkün olduğu kadar en az halk düşmanı görünümündeki, halk düşmanlarının kuracağı bir hükümete— taraftardı. Bunun için de, uzlaşma eğilimi gösteren güçlerin tek cephede birleşmesini emretti. ABD elçisi Gardy, yeni bir seçime taraftar olduğunu bildirdi. 5 Mayıs 1950'de yapılan seçimleri liberaller kazandı. Bundan sonraki Yunan siyasi hayatında sık sık adı geçecek olan Plastiras, Sofokles, Venizelos ve George Papandreu bu yıllarda tekrar siyasi hayatta görülmeğe başladılar.

Venizelos sağla işbirliği yapıp, hükümeti kurdu. Ama ABD tarafından düşürüldü ve Plastiras iktidara geçti. Fakat işsizliğin artması, alt-yapı (enfrasrüktür) tesislerinin yapılmayışı, yapılan yardımlara burjuvazi tarafından el konuşu ve hükümetin ülkeyi denetlemeyişi Plastiras'ın istifasına yol açtı.

1950'den sonra ABD'nin Yunanistan siyasetinde değişiklik oldu ve elçi Gardy'nin yerini, John Purifoy aldı. Siyasi yapıda iç dengeyi sağlamak ve anti-komünist propagandayı sürekli canlı tutmak için, ABD elçisi sağı örgütlemek işlerine başladı. ABD'nin Yunanistan politikasındaki bu değişiklik, daha öncesi ile çelişkili gibi gelebilir ve gerçekten de çelişkilidir. Ancak, bu çelişkili durum, emperyalizmin yeni durumlarda yeni taktikler uygulaması ile açıklanabilir.

Örneğin, daha önceki Yunanistan politikası, ABD'nin, dünya nükleer silah tekelini elinde tuttuğu bir dış dünya planı ve iç savaşın yıkıcı tahribi ile yıkılan Yunanistan'da, kukla siyasi yöntemlere bir sınıfsal taban sağlamak için, liberalist yöntemlere gerek gösteriyordu. Oysa, 1950'lere geldiğinde durum değişmiştir. Yunanistan'da kukla rejimlere bir sınıfsal taban göreceli olarak sağlanmış, ancak bundan da daha önemlisi, genel dünya konjonktüründe önemli değişiklikler olmuştur ve olmaktadır: ABD'nin nükleer silah tekeli Sovyetlerin de bu silaha sahip olmasıyla tayin edici etkinliğini yitirmiş; Kore'de Komünist Partisi, dünya sosyalist sisteminin de yardımıyla başarıya ulaşmıştır. Artık A.B.D. ve yandaşları için, kendi hakimiyetleri altındaki ülkelerde liberalist politika, bir lüks, hem de giderek tehlikeli bir lüks olmaktadır. Bu durumda da, artık bu lükse son verip, daha otoriter bir yönetime gerek duyulmaktaydı.

Bu durumda Metaksas'ın yardımcısı General Papagos, tekrar ön plana geçti. Bir çok siyasi lider de, Papagosun yanında yer aldı. 1951'deki seçimlerde Papagos, oyların % 36,5'unu; Plastiras ise, oyların % 23,5'ini almıştı. İkisinin yaptığı koalisyon, bir yıldan fazla sürmedi. Ve bu koalisyon da, liberallerin, Yunanistan si-

yasi hayatında uzun bir süre seslerinin çıkmamasına neden oldu. Daha sonraları Plastiras, yerini Venizelos'a bırakmak zorunda kaldı. Ancak Venizelos ta, General Papagos karşısında tutunamadı ve ABD'nin isteği doğrultusunda, siyasi bunalım, Papagos'un ülkede tek lider olması ile sonuçlandı. (1952)

16 Kasım 1952'de yapılan seçimlerde ise, Papagos oyların % 49,2'sini almış; ancak çoğunluk sistemi dolayısıyla parlamentodaki yerlerin, % 82,3'ünü elde etmiş oldu. Böylelikle Papagos'un ülkede tek diktatör oluşu, meşrulaştırılmış ve ABD elçisi Purifoy da görevini başarıyla yerine getirmiştir.

Bu döneme girilmesiyle beraber Yunanistan ekonomisinin genel görünümü de belli oranlarda değişikliğe uğramaktadır.

> «1952 ve 1963 arasındaki 12 yıl boyunca, ülkenin görünümü önemli değişikliklere uğradı. Şehir nüfusu, şimdiye kadar görülmedik bir artışla, Yunan tarihinde ilk kez kır nüfusunu aştı. 1951 sayımına göre, şehir nüfusu genel nüfusun % 37'sini teşkil ediyordu. 1961 sayımında ise şehir nüfusu % 43'e erişmiş, kır nüfusu % 44'e düşmüş, yarı şehirli nüfusun oranı değişmemiş ve % 13 olarak kalmıştı. Bu önemli kaymanın başlıca nedeni, nüfusun Atina yöresinde toplanmasıydı. Bu yöre, iki nüfus sayımı arasında görülen genel artışın, % 62.7'sini kendinde toplamış ve 1961 yılında, nüfusu, ülkenin geri kalanının toplam şehirli nüfusunu aşmıştı. Kuzeyde Selanik şehri, bu dönemde gelişen tek önemli merkezdi. Artık Atina, ekonomik ve sosyal hayatın bütün cepheleri üstünde mutlak bir egemenlik kurmuştu. 1961 yılında başkent ve çevresi, endüstriyel iş sahasının yarısından fazlasını sağlıyor; vasıtalı vergilerin ve ithal mallarının % 80'i kendisine geliyordu. Bu yörenin gelir ortalaması, milli ortalamadan % 40 oranında daha yüksekti. Toplam gazete dağılımının yarısından fazlası bu yöreye aitti. Hastane yataklarının çoğu bu yörede bulunuyor ve mütehassıs doktorların % 85'i, ayrıca epey kalabalık olan kamu hizmetleri personelinin çoğu, bu yörede yaşıyordu» ([58]).

Kırsal bölgeden, ticaretin gelişmiş olduğu yörelere olan bu nüfus akımı, ekonominin göreceli olarak canlanmasına yol açmıştır. Fakat bu canlanışın, sanayinin gelişmesine katkısı, yok denecek kadar az olmuştur. Yunan ekonomisinin en önemli sektörü ticaret olup, ithalat ve ihracat, burjuvazisinin en önemli gelir kay-

nağı olmaya devam etmiştir. Bundan dolayı Yunan hakim sınıfları; sürekli, dış dinamikle ayakta durmak zorunda kalmıştır. Kırsal kesimden şehire göç, yeni sorunları da beraberinde getirmiştir. Faal nüfusun % 3'den azı atölyelerde ve küçük aile işletmelerinde çalışmakta idi. Geri kalanlar ise, küçük tüccarlar, aracı, tefeci ve geçici işçiler idi. Ama, işsizliğin doğurduğu lumpen-proleter'de önemli bir bölümü oluşturmaktaydı.

1951-1961 yıllarında, 1.200.000 kişi Atina'ya göçetmiş ve bunların % 30.9'u ile, asıl nüfusun % 30.8'i iç sanayi dallarında çalışmakta idi. Bu oran, diğerşehirlerde % 31.2 ve % 28.5'i bulmaktaydı. Ticaret sektöründe, Atinalılar % 17.9, göçmenler ise % 10.5 gibi bir oran teşkil etmekteydiler. İnşaat sektöründe bu oran; % 7.9 Atinalı, % 11.0 göçmen; diğer sektörde % 25.3 ve % 31 idi. Bu göçmenler, giderek işçisınıfı ve küçük-burjuvazi ile bütünleşmişlerdir.

Yunanistan'ın ekonomik ve siyasi meselelerinde, ABD, en etken unsur; Yunanlı siyaset adamlarından daha fazla Yunanistan'ın ekonomik ve siyasal yapısını yönlendirme hakkına sahip olmuşlardır. ABD emperyalizmi Yunanistan'ın bağımsız sanayileşmesini, kendi zorunlu çıkarı gereği engellemekteydi. Yunanistan'ın can damarı olan ticaret yoluyla, ABD damgalı mallar rahatça iç pazara girebiliyordu. Bu malların pazarlama olanakları ise, ekonomik yapıya göre oldukça iyi bir şekilde yürüyordu.

ABD'de ve Avrupa üretilen tüketim malları, hiçbir gümrük duvarı ile karşılaşmadan direkt olarak Yunan ticaret burjuvazisinin eline geçiyordu. Bu malların istenilen fiyatla iç pazarda tüketilmesi, Yunan ticaret burjuvazisinin en önemli gelir kaynağı oluyordu. Kısacası, alan memnun satan memnundu. Bu da üretim güçlerinin gelişmesini engellemekteydi. Ülke hakim sınıflarının emperyalist sistemin içinde yer alışları sonucu, ülkede bir yandan kapitalist üretim biçimi gelişirken, diğer yandan da, ülkenin üretici güçlerinin gelişmesinin kısıtlanmasında yatan temel gerçek kanımızca şu olmaktadır: Yunanistan'ın durumu; çok boyutlu olarak gelişmiş sanayi ülkelerinin tekelleri ile ilişkide olan, tek boyutlu olarak gelişmiş bir ülkenin durumudur. Tüm ekonomik faaliyetler; ülkenin genel bağımlılık yapısını güçlendirecek tarzda biçimlenmiştir. Bu ise, iki yönlü bir bağımlılık ilişkisi göstermektedir: birincisi, ekonomik faaliyetlerin, herşeyden önce sınai olmayan yada hafif sanayi sektörlerine (yani üretim araçlarının ülke içinde yapması olanaksız) yöneltilmesi; ikincisi ise, ekonomik faaliyetlerin, bütünüyle yabancı finans-kapitalin hakimiyeti altında olmasıdır. Böylece de, ülkenin üretim güçleri, ülke çıkarları yönünde öz-

gürce gelişmemekte, tam tersine emperyalist mihrakların ve Yunanlı işbirlikçilerin istediği yönde ve istediği ölçüde gelişmektedir. Bunların istekleri de, üretici olmayan hizmet sektörleri olduğu için, üretim güçleri de üretici alanlarda ve özgürce gelişme olanağını bulamamaktadırlar.

Emperyalizmin 1970'lere kadar ki stratejisi olan, kendine bağımlı ülkelerin sanayilerinin gelişmesini bilinçli bir şekilde engellemesi; Yunanistan'da başarıyla uygulanmıştır. Güçsüz Yunan Burjuvazisi, belli bir döneme kadar yarı-feodal büyük toprak sahiplerinin, ülke ekonomisindeki nüfuzlarını kıramamıştır. Liberaller tarafından yapılmak istenen toprak reformu ise, ilk defa, bu güçlere karşı, gelişmekte olan burjuvazinin mücadele yolunu açmıştır. Hakim sınıfların (yarı-feodal unsurlar ile burjuvazi) aralarındaki bu çelişkili durum, kendini toprak reformunda simgelemiştir. Yarı-feodal toprak sahipleri, topraktan aldıkları artı-değere başka bir ortak istememektedirler. İlkel araçlar ile yapılan üretim, tarımsal tüketimini ancak sağlamakta; rejimin niteliğinden dolayı da bu yarı-feodal unsurlar, tarımsal tüketimi tekellerinde tutmakta ve bu sayede de çok büyük toprakların mülkiyetine sahiptirler.

Gelişmekte olan burjuvazi ise, topraktaki artı-değerden ilk önce pay istemekte, daha sonraları ise ele geçirmek arzusundadır. Bu yüzden topraktaki üretim araçlarının modernleşmesini istiyor ve tarımda kapitalist dönüşümün gereğini savunuyordu. Burjuvazinin bu istekleri, tabii ki emperyalizmin de istekleri idi. İlk önce İngiltere, sonraları da ABD'nin yarı-sömürge durumuna getirmeleri; gelişen dünya konjonktürü ve emperyalizmin yeni dünya stratejisinin getirdiği yeni oluşumları; emperyalist güçlerin, tercihini modern Yunan burjuvazisi lehine yapmalarını gerektirmiştir. Emperyalizm, kendi kontrolündeki ülkelerin kendi istediği sınırlar içinde sanayileşmesini öngörmüş ve bu sınırlı sanayileşmede işbirlikçi burjuvazinin güçlenmesi sağlanmıştır. İşbirlikçi Yunan burjuvazisi emperyalizmin taşaronluğunu yapmakta; gelişmiş ülkelerin eski teknolojileri aktarılmakta, ülke şartlarına göre sanayi bir veya birkaç dalda uzmanlaşmakta diğer alanlarda kısırlaştırılmaktadır. Böylelikle, gelişmiş ülkelerin bazı iç tüketim alanları (ki bu alanlarda üretim kârlı olmaktan çıkmıştır) bu ülkeler tarafından karşılanmaktadır.

Bütün bunlardan dolayı Yunan burjuvazisinin varoluş nedeni; emperyalizmin bu ülkede varoluş nedenleri ile özdeştir.

Diğer yandan üretim güçlerinin gelişmemesinden dolayı, toplumun büyük bir bölümü küçük ticaret, el sanatları, v.s. gibi iş-

lerle uğraşmakta ve küçük-burjuvazı sayısal olarak artmaktaydı. Bunun yanısıra da işçi sınıfı, niteliksel bir güce ulaşamamıştı. Nüfusun % 20'ye yakın bir bölümünün sürekli işsiz oluşu, lumpen-proletaryanın artmasına yol açmaktaydı. Bu dönemde devalüasyon, % 50'ye varmış; bu da hakim sınıfların güçlenmesine ve çalışanların zararına bir sonuç vermiştir. Buna rağmen, tüketim malları ithalatı hızla artmaktaydı. Ticaret açığının büyümesi, dış borçlanmaya yol açmış; bu da yine ABD tarafından karşılanmıştır.

«Sağ, kalkınma yolu olarak, İtalyan'ların kamu teşebbüsleri deneyini ve Fransız usulü bir planlama mekanizmasını taklit etti. Özel sektör, kabaca 'sayesinde servet yapılması mümkün bir şey' diye tanımlanmış ve bu tanımlamanın makro-ekonomik imaları ve içerdiği sosyal siyaset gözönüne alınmamıştı. Sağ, onarım döneminin sona erdiğine karar verdikten sonra, ekonomik idarelerinde Keynes'çi bir tutum izlemeğe çalıştı.» ([59])

Merkez bankasının dağıttığı yatırım kredileri ise, şöyle bir dağılım göstermekteydi. 1952-1963 yılları arasında toplam yatırım miktarının % 36'sı, meskenlere; % 15'i, tarıma; % 13'ü, sanayiye yatırılmıştı. Toplam milli üretimin % 3.7 ile % 6.2 arası, mesken yatırımlarından ibaretti. Bu yatırım kredilerinin büyük bir kısmının mesken yatırımlarına verilmesi, «rantiye burjuvazisinin doğmasına ve giderek güçlenmesine yol açtı.» Bunun yanısıra da turizmden elde edilen gelir, yılda % 20 artış göstermekteydi. Bu da ticaret açığının kapatılmasına yarıyordu.

Ancak, 1961 yılında Yunanistan'ın AET'ye girmesi, köhnemiş ekonomiyi düzenlemek ve rasyonelleştirmek için bir başlangıç oldu. Bu düzenlemeler, aslında Yunanistan'ın emperyalist sisteme bağımlılığını azaltmayı değil, fakat, Yunanistan'ın Ortak-Pazar çerçevesi içinde, Batılı emperyalist güçlere bağımlılığını daha da pekiştirmeyi amaçlamaktaydı. Bu da, ister istemez, Yunanistan'ın ekonomisinde yapısal değişiklikleri gerektiriyordu. Diğer bir deyişle; Yunanistan, «daha rasyonel bir tüketici ve Avrupa kapitalist ülkelerinin, artık gerek görmedikleri sanayilerin taşaronluğunu ve montajcılığını yapacak bir ülke» durumuna gelmeliydi. Ve ekonomiyi ilgilendiren tüm yapısal değişiklikler, bu amaca yöneltilmişti.

Karamanlis, kamu yatırımları harcamalarının artmasını kararlaştırdı. Böylece, 1952'de 1.7 milyar drahmi olan kamu yatırımları, 1962'de 5.8 milyar drahmiye çıkmış oldu. Toplam milli üretim, % 7 arttı. Buna turizm, gemicilik ve dışardaki Yunan iş-

çilerinin gönderdiği dövizler de eklenince, ekonomi canlanmaya başladı. Zira 1956'dan 1960'a kadar, her yıl, 100.000 Yunanlı dışarıya göçetmiş; bu da 1963'de, 173 milyon dolarlık döviz geliri sağlamıştır.

Tarımda ise, İç Savaşın yıktığı kapalı ekonominin yerini, pazar için üretim almıştır. Ancak, üretilen malların toptancılar tarafından pazara iletilmesi, hükümetin kooperatifleşmeyi sıkı bir denetim altında tutması sayesinde, köylülük, ekonomik, siyasi ve ideolojik bir baskı altına alınmıştır. Köylülüğün, ürettiği mallardan eline bir şey kalmamasının sonucunda, 1955 yılından itibaren, köyden şehire göç başladı. Zaten artmakta olan işsizlik, bu göç nedeniyle büyümeye başladı. Tehlikeli boyutlara erişen ve sosyal bir patlamadan korkulması sonucu artan işsizlik, Avrupa'ya işçi göndermekle önlenebilmiştir. Avrupa'ya göçeden işsiz sayısı, 1955-1964 yılları arasında, 600.000'e ulaşmıştır. 1961 yılında Avrupa'ya gidenlerin % 49.6'sı, kalifiye işçilerden oluşmaktaydı. Bu oran, 1962'de % 56,2'e ulaştı. Kısa vadede burjuvazinin işine gelen bu göç, ülkedeki herhangi bir sosyal patlamanın önüne geçmiş ve teşvik edilmiştir. Tıpkı diğer az-gelişmiş ve emperyalizme bağımlı olan ülkelerde olduğu gibi. İşçilerin gönderdikleri dövizler ise, ülkenin ticaret açığını kapamış ve ücretler dengesinin nispeten korunmasına yaramıştır.

Ülke ekonomisinin fütursuzca emperyalizme peşkeş çekilmesi; alt-yapının emperyalizme teslim edilmesi; siyasi üst-yapıda aynen yansımış, hakim sınıflar arasındaki pay bölüşme kavgası, ülkenin siyasi bunalımlar içinde çalkalanmasına neden olmuştur.

1952'de iktidara gelen «Yunan Rallisi» partisinin başkanı, General Papagos, 12 yıl kadar ülkeyi yönetti. Ordunun ülke hayatında oynadığı rolün Metaksas yönetimi döneminde kökleşmesi, Papagos döneminde artık en somut biçimine varmıştı. Ordunun daha sonraki hareketlerinin de anahtarı olan bu durumu, Fransız gazetecisi Marc Marceau'nun şu sözleri, gayet açık olarak belirlemektedir: «Mirabeau, Prusya devleti için şöyle demekteydi: Prusya, ordusu olan bir devlet değil, fakat devleti olan bir ordudur. Biz ise, şimdi bu deyimi Yunanistan için kullanabiliriz.» (Le Coup d'Athenes).

Papagos'un iktidarda kalması, seçim sisteminin çoğunluk esasına göre düzenlenmiş olmasındandır. 1958 seçimlerinde, Papagos'un aldığı oylar düşerken, milletvekili sayısı artmıştı. 1961 seçimlerinde ise, hile yapıldığı ortaya çıkarıldı. Ancak, koyu bir baskının uygulanması sonucu, bu mesele örtbas edildi. Mahalli Jandarma ve TEA denilen faşist sivil muhafız teşkilatı, köylerde

terör havası yaratmaktaydı. Baskı o kadar yoğun bir şekilde uygulanıyordu ki, «Ulusal dürüstlük vesikası» uygulaması, balık tutmayı bile izine tabi tutmuştu. Seçimlerde TEA'nın baskısı sonucu ERE (Yunan Rallisi) kırsal alanda oyların % 100'e yakınını aldı.

Komünist Partisi ise, kanun dışıydı ve üyeleri toplama kamplarında tarafsız olmaya zorlanmakta, karşı koyanlar ağır işkencelere uğramaktaydı. Yurt dışındaki komünistlere ise, (ki sayıları 80.000 kadardı) Yunanistan'a dönüş izni verilmemişti. Kısacası, Komünist Partisi yurt içinde dağılmıştı.

Sendikalarda, işçi aristokratları vasıtasıyla, hükümet tarafından kesin bir denetim altındaydı. Grev hakkı tanındığı halde (ki bir müddet sonra bu da resmen yasaklandı), Metaksas'ın çıkarttığı «grevcileri siyasi askere alma» kanunu sık sık uygulanıyordu.

Bu dönemde (1952-63) polis, mahalli jandarma güçleri, sivil muhafızlar ve gizli istihbarat servisi (KYP) en mükemmel boyutlara ulaşmıştı. Bu servislerle işbirliği yapanların sayısı 60.000'ni aşıyordu.

Ordu ise, bütçenin % 40-50'sini tüketmekteydi ve siyasi otoritenin denetiminden bağımsızdı. İlerdeki olaylara açıklık getirmesi açısından, Ordu içindeki İDEA adlı gizli bir örgütten söz etmek gerekmektedir. 1944'de Orta-Doğu'da kurulan bu örgüt, ordunun tümünü denetliyordu. Küçük-burjuva kökenli muvazzaf subaylardan oluşan bu faşist örgüt, «ulusun kültürel, dini ve tarihi özünü korumayı ve komünistleri yoketmeyi» amaçlıyordu. Ordudan istifa eden Papagos'a karşı bir de darbe hazırlamışlar, fakat bu girişim bizzat Papagos tarafından bastırılmıştı. 21 Nisan 1967'de yapılan darbede ise, İDEA, başlıca rolü oynamıştır. Kral taraftarları sayesinde, Papagos'un yerine Karamanlis başbakanlığa getirildi. Bu dönemde hükümetin temsil ettiği asıl güç; Ordu, saray, bankerler, sanayiciler, armatörler ve bir kısım memur ve politikacılardı. Ve saray da artık ekonomik yapıya giriyordu. Daha sonraları ise, sarayn varolma nedeni ekonomik faaliyetleri olacaktı.

Kıbrıs Sorunu

18 Şubat 1952 yılında Yunanistan'ın, Türkiye ile beraber, Nato'ya girmesi ile Truman Doktrininin ilk aşaması başarıya ulaşmıştı.

İngiltere, ilk önceleri Yunanistan'ın Nato'ya girmesine karşı çıkmıştır. Türkiye'nin de katılacağı ikili bir ittifakla, Doğu Akdeniz'de bir savunma örgütü kurmak istemekteydi. Ancak, İngiliz-

ABD rekabeti; daha güçlü olan ABD lehine sonuçlanmıştır. Bu yıllarda iktidarda olan Merkez Partisi, Nato'ya girmeyi isterken, bu örgütte kendine düşen sorumluluklarının ne olacağını bile düşünmemişti. Artık ABD; şimdiye kadar gayri resmi olarak yaptığı tüm faaliyetlerini, dünya kamuoyu önünde yasal bir kılıfa sokmuş oluyordu.

> «ABD Ordusuna Yunan topraklarını serbestçe kullanmasına izin veren anlaşma; Kralın ülkede ve Parlamentonun da toplantı da olmadığı bir sırada, büyük bir sus-pus içinde imzalanmıştı. Baskı altında kalan Dışişleri Bakanı Stefanopulos, 25 Kasım 1953 günü Parlamentoda, 12 Ekim anlaşmasını imzalamadığı taktirde, Yunanistan'ın NATO'dan ihraçla tehdit edildiğini ve anlaşmanın bu tehdit karşısında kabul edildiğini bildirdi. Zaten anlaşmanın muhtevasına hiçbir karşı çıkış gösterilmemişti. Bu anlaşmayla Yunanistan, ABD'ne ülkenin bütün yollarını, demiryollarını ve askeri amaçlar için ihtiyaç duyulan sahalarını hiçbir kayda bağlı olmadan kullanma izni veriyor; bütün Amerikan personeline, hiçbir denetime tabi olmadan ülkeye giriş, çıkış, hareket ve Yunanlıların topraklarını kullanma haklarını tanıyordu. Amerikalıların faaliyetleri, her türlü vergi ve ücretten muaf tutulmuştu. Bu yüzden ABD, her türlü hizmetin 'Yunan silahlı kuvvetleri tarafından ödenen fiatları aşmayacak' bir ücret karşılığında, yani çoğu kez bedava yapılmasını isteyebilirdi. Ayrıca bütün tesisler ve gereçler serbestçe geri alınabilirdi. Ülkede bırakmak istedikleri şeylerin bedelini, Yunan hükümeti ödemeyi kabul ediyordu. En son maddeyle de, asker ve sivil bütün Amerikalı görevlilere ve ailelerine devlet selahiyeti dışında kalma hakkı, yani Yunan sulh ve ceza mahkemelerinin kararlarından muafiyet hakkı tanıyordu.» ([60])

K. Çukalas'ın da dediği gibi, Yunanistan'ın NATO'ya girmesi, Yunan hakim sınıflarının tercihinde bırakılmamış; gelişen olaylar ve ilişkiler, bu girişi zorunlu olarak hazırlamıştır. Yunan burjuvazisinin tek yapacağı iş, sadece giriş isteminde bulunmak idi.

1954 yılında ise; Yugoslavya, Türkiye ve Yunanistan Balkan Pakt'ını imzaladılar. Artık Yunanistan, «dost ülkelerle» işbirliğine bile geçecek kadar statü kazanmıştı.

Ama aniden patlak veren Kıbrıs sorunu; Balkan İttifakını parçaladığı gibi, ülkenin durulmuş gibi görünen siyasi yapısını altüst

etmiş, varolan çelişkilerinin yeniden su yüzüne çıkmasına neden olmuştur.

Kıbrıs-Yunanistan ilişkilerine geçmeden evvel; Kıbrıs'ın tarihi geçmişini, Kıbrıs üzerinde oynanan oyunların sebeplerini; ve Türkiye burjuvazisinin, varlığından haberi bile olmadığı bir sırada, nasıl devreye sokulduğunu görelim.

1878 yılında, Berlin anlaşması ile Kıbrıs, İngilizlere verilmişti. 400 yıllık Osmanlı hakimiyeti, nüfusun Yunanlı niteliğini değiştirememişti. Türkler, ada nüfusunun 1/3 ni oluşturuyordu. Ada halkı, İngilizlerin adayı almalarını; Yunanistan'la birleşme zamanının geldiği şeklinde yorumlamıştı. Birinci Dünya savaşında galip devletler safında yer alan Yunanistan'a Kıbrıs teklif edilmiş, ama, Kral Konstantin buna razı olmamıştı. Türkiye'de Sevr ve Lozan anlaşmalarıyla Kıbrıs'taki tüm haklarından vazgeçmiş ve ada İngilizlerin idaresine geçmiştir. Bu durum, Kıbrıs hlkının ümitlerini yitirmesine neden olmuş, ilerki tarihlerde olayların başlamasına kaynak teşkil etmiştir. 1941'de başgösteren olaylar sonucu, Yunanistan'la birleşme sloganı olan **ENOSİS** doğmuştur. Fakat İngilizler, her ayaklanmayı kanla bastırarak, **ENOSİS**'in önüne geçmeye çalışıyordu. İngiliz yanlısı olan Venizelos ise, bu duruma seyirci kalmakta ve desteklemeyi de reddetmektedir.

İkinci Dünya savaşında ENOSİS yine ortaya atılmış ve Kıbrıs halkı, müttefiklerin yanında savaşa girmiştir.

Savaş sonrasında, 1950'de, bir plebisit yapılmış ve Yunanlıların % 96'sı ve adanın toplam reşit nüfusunun % 79'u **ENOSİS**'i kabul etmişti. Gerek Yunanistan' gerekse İngiltere, Kıbrıs sorununu hâlâ yok saymaktaydılar.

Bu arada, Kıbrıs'ta başa geçen Makarios, meseleyi 1953 yılında Birleşmiş Milletlere getirmiş; 1954'de ise, **İngiliz yetkilileri, Kıbrıs'ın, coğrafi ve taktik açıdan Türkiye'ye ait olduğunu söylemişlerdir. Irk ve dil açısından ise, Yunanistan'a; stratejik açıdan da İngiltere'ye ait olduğunu belirtmişlerdir.**

Fakat gelişen olaylar, İngilizlerin isteklerinin aksi bir yol izlemek üzereydi ve Kıbrıs, elden gitmek üzereydi. Nitekim ABD yanlısı Papagos, sorunu Birleşmiş Milletlere getirmişti. İşte tam bu sırada, İngilizler, Yunanistan'ın isteklerini önlemek için, adada yaşıyan Türkleri kullanmak için harekete geçtiler.

İngiltere'nin, Kıbrıs'taki Türkleri, Türklerin kendisinden bile fazla düşünür görünmesi ve birçok vesilelerle Kıbrıs'ın, Türkiye'ye coğrafik ve taktik açıdan ait olduğunu ileri sürmesi, kanımız-

ca; Türkiye Kurtuluş Savaşı başlangıcında, İngiltere'de Dış İşleri Bakanı Curzon ile başbakan Lloyd George arasındaki mücadelenin, değişik bir dönemde ve değişik koşullardaki devamıdır. 1917 Büyük Ekim Devrimi ile dünyada ilk sosyalist devlet olan Sovyetler Birliği'nin kurulması ve bu devletin sınırdaşı olan Anadolu'nun çok önemli bir yer kazanması, emperyalistlerin, Sovyetler Birliği ile Orta-Doğu arasında bir «tampon devlet» yaratma ilkesinin kuvvet kazanmasına yol açmış ve bu istekler sonucu, o dönemde Yunanistan'ı destekleyen Lloyd George'a, Lord Curzon şu soruyu yöneltmiştir: «Selanik kapılarının beş mil dışında nizamı temin edemiyen Yunanlılara, küçük Asya'nın bu kadar önemli bir kısmının yönetimi nasıl bırakılabilir?» Bu soruyu, Kıbrıs ve Doğu Akdeniz için şöyle değerlendirebiliriz: kendi içinde bile komünistleri güçlükle ezebilen Yunanistan'a, Doğu Akdeniz'deki bu kadar önemli bir yeri nasıl bırakabiliriz?.

Ancak, adadaki Türklerin durumu da oldukça ilginçtir. İki toplum, aynı ekonomik şartlar içinde yaşıyor, aynı ekmeği bölüşüyordu. Adanın bölünmesi diye birşey söz konusu değildi, Türkler için. C.M. Woodhouse'un belirttiği gibi, «İngilizler, daha Türkler böyle birşey düşünmeden, Türk haklarını ileri sürmeye başlamışlardır.»

Bu sıralarda Türkiye'de, DP iktidardadır. Yabancı ülkelere borçlanma politikası, 1954'de tıkanıklığa yol açmış, dış ticaret açık vermeye başlamıştır. Bu arada Dünya Bankası ve Milletlerarası Para Fonu, dış yardımı kesmiş ve biriken borçların ödenememe durumu doğmuştur. Enflasyon, geniş halk kitleleri tarafından katlanılmaz boyutlara erişmiş, DP'ye karşı bir muhalefet oluşmaya başlamıştır. Halktan gelen hoşnutsuzluğa, giderek bir alternatif aranırken, İngilizlerin Kıbrıs sorununu öne sürmeleri, DP iktidarına hızır gibi yetişmiştir.

Bu arada Kıbrıs'taki Rumlar, Makarios ve Albay Grivas'ın liderliğinde örgütlenerek, adada bir terör havası estirmeye başlamışlar. Albay Grivas'ın kurduğu bu örgütün adı **EOKA** idi.

Kıbrıs'taki bundan sonraki gelişmeleri ise, K. Çukalas'ın kitabından izleyelim.

> «İngilizler bir ikilemle karşı karşıyaydılar. Ya yenilgiyi kabul edip, bir uzlaşmaya razı olacaklar yada aşağı yukarı tüm ada nüfusu tarafından desteklenen bu harekete karşı uzun ve şiddetli bir baskıya girişeceklerdi. 1955 yılında İngiliz, Yunan ve Türk hükümetleri arasında yapılan konferansta, Kıbrıs temsil edilmemişti. Kon-

ferans bir felaketle sonuçlandı. Türkiye başbakanı Adnan Menderes, Selanik'te bir Türk camiasının bombalandığını «uydurarak», İstanbul'da geniş bir kitlenin Rumlara karşı misilleme kabilinden giriştiği saldırıyı tertipledi. Menderes'in bu şiddet hareketini tertiplemekteki rolü, Türk Ordusu tarafından yapılan yargılamalar arasında ortaya çıkmıştır. Menderes, daha sonra başka nedenler yüzünden asıldı. Yine de, o dönemde bu olay, çok geniş yankılar yaratmıştı. Türk-Yunan dostluğunun bozulmasının yanısıra, Türk kamuoyu, Türkiye'nin yeni tanımlanan çıkarlarına uymayan hiçbir çözümü kabule yanaşmayacak kadar harekete geçirilmişti ve Türk halkının düşüncesi, NATO'nun iç sağlamlığı yönünden çok önemliydi; hatta Yunan halkının gözünde bile, Menderes gayet becerikli bir manevrayla, Kıbrıs sorununda İngilizlerin daima yandaşı olarak ortaya çıktı. Menderes'i meseleye karıştıran İngiltere'ydi ama, şimdi onu ne dışarı çıkarabiliyor, ne de ılımlı bir çözümü kabule razı edebiliyordu. Menderes, rolünü fazlasıyla iyi oynadı. Yunanistan ve Türkiye'nin çatışan isteklerini bir karara bağlamak üzere bir hakem gerekli idi. Bunun üzerine, İngiliz hükümeti hakemliğini teklif etti. Fakat yapılan bütün konuşmalar ve görüşmeler, kaçınılmaz bir şekilde başarısızlığa uğradı. Çünkü, otomatik olarak ENOSİS'e yol açacağından, muhtar bir yönetim ihtimali, uzak da olsa hiç tartışılamazdı. İngilizler, üslerini korumanın sürekli çaresini bulmuşlardı; ENOSİS ihtimali ortadan kalktığı sürece diğer çözümlerin tümünü kendi kontrolleri altında tutabilirlerdi.» (61)

Görüldüğü gibi, İngiltere, Kıbrıs konusunda Yunanistan ve Türkiye'yi uzlaştırmak istemiş, fakat kendisinin başlattığı tahriklerin, artık kontrol altına alınamadığını görmüştür.

Bu arada, Yunanistan'da Papagos ölmüş, yerine şimdiki Yunanistan başbakanı Karamanlis getirilmiştir. Fakat Yunan halkının NATO ve ABD'ye karşı tepkileri de gittikçe artmaktaydı. İngiltere ise, son yanlışını da yapmış ve Yunanistan'ın uzlaşmayı kabul etmemesi halinde, taksim tezini ortaya atmıştır. Giderek çapraşıklaşan olaylar karşısında, ABD, «NATO'nun güneydoğu kanadının çalışamadığını» öne sürerek, meseleye açıkça el atmıştır. Yunanistan'a ENOSİS dışı bir çözümü kabul etmesi için baskılar giderek yoğunlaşmaktaydı. 11 Şubat 1959'da, Zürich'te yapılan anlaşma ile mesele kısa bir süre için çözümlenmişti. Bu anlaşma ile, Kıbrıs'ın ikiye ayrılması gerçekleştirilmiş oluyordu. 1963'deki buh-

ran ise, iki ülke arasında (Türkiye-Yunanistan) bir savaşa neden oluyordu. Ancak ABD ve Sovyetler Birliği'nin baskıları, bunu engelledi. Bu buhrandan sonra, ABD, Kıbrıs meselesinin çözümü için, bir plan teklif(!) etti. NATO'ya dahil ülkelerin askerlerinden oluşan bir kuvvet, adaya gönderilecekti. Böylelikle adanın «resmen» NATO üssü olması gerçekleşecekti. ABD'nin bu teklifi, adadaki İngiliz nüfuzunun sonu demekti. Fakat bütün bu planları altüst edebilecek bir Makarios ve **AKEL**'in varlığı hiç hesaba katılmamıştı. Çok ağır baskılar bile yıldıramamıştı Makarios'u ve AKEL'i. Adanın şeklen de olsa, bağımsızlığını savunması, onun, adaya Birleşmiş Milletler Barış Gücü'nü getirmesini sağladı.

1964 Ağustosundaki yeni bir buhran, Kıbrıs meselesini yine karıştırdı. Türkiye'nin saldırısı son anda durduruldu. 1964'den sonraki gelişmeler, NATO'nun çözüm yolları ve Yunanistan'da politik durum konusunda, K. Çukalas'ın sözlerini aktarmayı; son Kıbrıs bunalımının da nedenlerini açıklaması açısından gerekli bulduk :

> «(o tarihte başbakan olan) G. Papandreu, ENOSİS'i kapsamayan her uzlaşmayı reddediyor, Türkler ise, buna devamlı karşı çıkıyorlardı. Bunun üzerine, Yunanistan başbakanı, Türkiye ile ikili görüşmelere girmeyi bile kabul etmedi. Makarios ile ortak bir cephe kuran G. Papandreu, çözümün Birleşmiş Milletler tarafından kararlaştırılmasında israr etti. Fakat Türkiye, stratejik denge açısından Yunanistan'dan çok daha önemliydi. Yunanistan'ınkinden üç kat geniş bir orduya ve çok daha güçlü bir donanmayla, hava kuvvetlerine sahipti. Ayrıca, NATO'nun Sovyetler Birliği ile Arap Dünyası arasındaki sınırıydı. Bu yüzden, NATO'nun bütün düşünceleri, Türkiye lehine bir karar alınmasına yol açacaktı. Papandreu'nun tutumu her iki tarafı da memnun edecek bir çözümü imkansız kılıyordu. Fakat, Amerika için, NATO'yu Kıbrıs'a sokmaktan daha önemli bir şey vardı: genel gelişmeler ve Yunanistan'ın siyasi tutumu, bu ülkenin NATO'dan çekilmesi ihtimaline işaret ediyordu. Birleşmiş Milletlerin, Kıbrıslıların davalarına karşı gittikçe artan sempatisi sonucu, alınacak Yunan taraftarı bir karar, yeni bir buhran doğurabilir ve solun sürekli baskısı altında olan Papandreu, tarafsız yada, de Gaulle'cü bir yöne sapmak zorunda kalabilirdi.
>
> «1965 Temmuzunda hükümetin düşmesi, daha ilerde göreceğimiz gibi, yerli ve uluslararası unsurların oluşturduğu karmaşık bir bütüne dayanıyordu. Yine de,

Papandreu'nun yerine geçen Stefanopulos'un, derhal Türklerle gizli görüşmelere girişmeyi kabul etmesi, dikkati çekmektedir. İç buhran arttıkça, Papandreu'nun «ihanet» diye tanımladığı şeye karşı güttüğü, taviz vermeyen tutum sertleşmişti. Ayrıca, gelecek seçimlerde muzaffer olacağı da belliydi. Bu ise, NATO zevatını pek memnun etmeyecekti. Bu yüzden, Kıbrıs sorununun, ABD ordusunun 21 Nisan 1967'de yeralan darbeye göz yummasını sağlayan nedenlerden biri olduğunu söylemek, pek de yersiz bir şey olmayacaktır.» (62)

Ve son olarak ta, 1974 Temmuzunda emperyalizm karşısında direnen ve adanın bağımsızlığını savunan Makarios, ABD menşeli bir darbe sonucu devrilmiş; fakat hızla gelişen olaylar Türkiye'nin müdahalesi ve Kıbrıs'ın taksimi ile sonuçlanmıştır. Kıbrıs Otonom Türk Cumhuriyeti ilan edilip, bu taksim resmileştirilmiştir.

Kıbrıs ile ilgili bölümümüzü tamamlamadan önce; Yunanistan tarafından Kıbrıs'ta girişilen darbenin, Makarios ile birlikte gerçek hedefi olan AKEL hakkında kısa bir bilgi verelim. Kıbrıs halkı ile sıkı bağlar kurmuş olan AKEL, PEO (Kıbrıs İşçi Sendikaları Konfederasyonu)'yu kesin denetimi altına almış ve Kıbrıs halkının Yunanistan'ın Kıbrıs'taki faşist uzantılarına karşı gittikçe güçlenen bir mücadele sürdürmüştür. Parlamentoya da 15 aday sokan bu parti, Makarios'un bağımsızlıkçı politikasını da desteklеyerek; Kıbrıs Rum toplumunda, sosyalist ve ilerici güçlerin tek temsilcisi olmuştur. Ancak, 1974'deki darbede, AKEL üyeleri birçok kayıp vermiştir.

Sonuç olarak; Kıbrıs meselesinde, iki NATO üyesi ülkenin, savaşın eşiğine kadar gelen mücadelesi sonunda, kârlı çıkan taraf, ne Türkiye ne de Yunanistan olmuş; kârlı çıkan, her iki ülkenin de içinde yer aldıkları, dünya kapitalist-emperyalist sistemi olmuştur.

Liberalizmin Güçlenişi
Tutucu Sağın İflası ve

Yunanistan'daki bundan sonraki gelişmeler; Yunan burjuvazisinin kendi içerisindeki çelişkilerinin yoğun bir şekilde siyasal platformdaki yansımasıdır. Gerek kral ve tutucu sağın temsilcisi Karamanlis; gerekse liberal bir politikanın savunucusu George Papandreu, bu çatışmada uzlaşmaz çelişkili bir tavır takınmışlarsa da, aslında bu, kendi aralarındaki çelişkiden öteye gidememiş; fakat, hatırlanacağı gibi, İç Savaş döneminde Yunanistan Komünist Partisi'-

ne karşı birleşmişlerdir. Ayrıca burada unutulmaması gereken bir olgunun da, ABD emperyalizmi olduğunu hatırlatalım.

Bu kısa açıklamayı yaptıktan sonra, yazımıza kaldığımız yerden devam edelim.

1956 - 1967 yılları arasında Yunanistan'da üç siyasal parti vardı. **Bunlardan ilki,** EDA idi. Yasaklanan Komünist Partisi'nin legal bir görünümü olan EDA, yurt dışındaki komünist yöneticilerinin temsilcileri tarafından yönetiliyordu. 1956 seçimlerinde oyların % 25'ini alarak, 78 milletvekili çıkarmış ikinci büyük ve güçlü bir parti görünümündeydi. Ancak, 1958 ve 1961 seçimlerinde ise, ciddi bir yenilgiye uğramıştır. Zira, 1956 seçimlerinde Merkez Birliği (EPEK) ile yapılan seçim ittifakı sonucu, oyların % 25'ini almayı başarabilmişti. Toplam nüfusun % 10'unu aşmayan bir taraftar sayısı vardı. Bunların çoğunu da işçiler ve entelijansiya oluşturmaktaydı. 1961'de, oyların % 14.34'ünü; 1963'de, % 11.30'unu almış ve etkinliğini yitirmek durumunda kalmıştır.

İkincisi ise, ERE (Milli Radikal Birlik) Partisi idi. 1956 seçimlerinde seçim sistemi sayesinde iktidarda kalmış; 1958 seçimlerini de almıştı. Liderleri Karamanlis idi. Ve, ABD ve kral tarafından desteklenmekteydi. Bu partinin ileri gelenleri arasında, daha sonra EPEK'e katılan Stefanopulos, başbakan yardımcısı Kanellopulos'u sayabiliriz. 1963 seçimlerinde, iktidarı EPEK'e bırakmış ve Karamanlis, kral tarafından azledilip, sürgüne gönderilmiştir.

Üçüncü parti ise, George Papandreu'nun başkanı olduğu EPEK (Merkez Birliği)'dir. Bu parti, liberal bir siyaset izliyor ve gittikçe güçleniyordu. 1956 seçimlerinde EDA ile ittifak yapmış, 1958'de ise, kendi aralarındaki ayrılık sonucu yenilmişlerdir. Fakat 1961 seçimlerinde, oyların % 39.6'sını almıştır. Bu, kendisine parlamentoda yeterli çoğunluk sağlayamamış, tekrar yapılan seçimlerde, oyların % 42'sini alarak siyasi platformdaki tek parti olmuştur. Ancak, parlamentoda yine yeterli çoğunluk sağlayamamış, 1964 şubatındaki seçimde ise, oylarn % 52.72'sini alarak kesin bir başarı sağlamıştır. Bu seçimlerde, ERE, oyların % 35.26'sını alabilmiş (1961'de % 50.8; 1963'de % 39.3) ve iktidarı Papandreu'ya bırakmıştır.

1956 - 1964 yılları arasında yapılan 5. seçimde, iktidarı alan EPEK, ülkede bir dizi reformlara girişmiştir. Ancak bu reformlar, hiçbir zaman işçi sınıfı üzerindeki yoğun baskıyı kaldırmamıştır. Burjuva reformist bir niteliği olan bu girişimler, geniş köylü kitleleri, işçi sınıfı ve radikal küçük - burjuva tarafından desteklenmiştir.

Yapılan bu reformlar sonunda, ilk defa sanayi üretimi, tarım

üretimini geçmiştir. Burjuvaziye geniş kredi olanakları verilmiş ve tıkanıklığın önüne geçilmiştir.

Bunların sonunda, üst - yapı kurumlarındaki reformlar gittikçe kontrol edilemez olmuş; EPEK Partisi içindeki radikal kesim, daha fazla isteklerde bulunmaya başlamştır. Partide radikal kesimin liderliğini, G. Papandreu'nun oğlu Andreas Papandreu yapmaktaydı.

Bu dönemde, A. Papandreu'nun ekonomideki radikal önerilerinin, geniş halk kitleleri tarafından da desteklenmesini sağlamıştır. Artk baba Papandreu, ikinci plana düsmüştür.

ERE ve ABD'nin, giderek kontrollerinden çkmaya başlayan siyasi durum, bunların harekete geçmelerine neden olmuştur. Bu arada, Kral Paul ölmüş, yerine II. Konstantin geçmiştir. Ülkede, anti - amerikan propaganda da giderek artmaktadır.

1963 Kıbrıs bunalımı sonucu, G. Papandreu'nun Moskova'ya davet edilmesi; yine Kıbrıs meselesinde NATO çözümüne karşı çıkışı; oğlu Andreas'ın ordu'da darbe yapmakla suçlanması (bunun bir provokasyon olduğu sonradan anlaşılmıştır) ile ortaya çıkan ASPİDA olayı; G. Papandreu'nun, kralcı savunma bakanının azledilmesini istemesi; ve belki de en önemlisi olan, ordudaki bazı subayların azledilmesini istemesi, bardağı taşıran son damla olmuş ve bütün istekleri reddedilmiştir. Başbakanlıktan istifa etmek tehdidi, kral tarafından istifa olarak kabul edilmiştir.

Bütün bunların sonucu olarak, 21 Nisan 1967 Darbesi, Yunanistan'ın daha karanlık yıllar yaşamasının başlangıcı olmuştur.

21 Nisan 1967 Darbesi

Bu karışık siyasal ortamda, Yunan halkının gelişen talepleri, A. Papandreu'nun daha da güçlenmesine yaramış, yapılacak seçimleri EPEK'in kazanacağı umudu kuvvetlenmiştir.

> «Böylece, geniş anlamda siyasi faaliyetlerle; halk baskısı arasındaki karşılıklı etkilenme süreci, yıllardan beri ilk kez işlemeye başlamıştı. Kral'ın planını en fazla tehlikeye düşüren de, kitlelerin beklenmedik bir şekilde olaya karışmalarıydı. Kitlelerin bu hareketinin, EDA'nın militan ruhuna ve özellikle Solcu gençlik kuruluşlarına geniş ölçüde bağlı olduğu, şüphe götürmez bir gerçektir.
>
> «İstenilen, halk egemenliğinin yeniden kurulması ve sağlamlaştırılmasıydı; yoksa bir rejim değişikliği değildi. Fakat yurttaşların büyük çoğunluğu, halk egemenli-

ğinin kurulmasının, Kral'ın ve çıkar gruplarının gücünün temelli yıkılmasına bağlı olduğunu, ilk kez anlamıştı.» ([63])

Kral, Yunan burjuvazisi ve ABD; ülkedeki parlamenter görünümdeki faşizmin artık iflas ettiğinin bilincine varmışlardır. Fakat bu konuda, Kral II. Konstantin yer yer tereddüte düşmüş ve EPEK' in güçlenmemesi ve seçimlerin yapılmaması için çareler öne sürmekteydi. Ama vakit te daralmaktaydı.

Bu arada, 1963'de öldürülen EDA milletvekili Lambrakis'in katillerinin KYP (Devlet İstihbarat Teşkilâtı) ve yüksek rütbeli jandarma subaylarının olduğunun ortaya çıkması ve bunu doğrulayan subayların büyük hapis cezalarına çarptırılmaları; ve yine ASPİDA davasının iç yüzünün anlaşılması, geniş halk kitlelerinin çok sert tepkilerine yol açmıştır. Kral ve hükümet aleyhine gösteriler hızla artmaktaydı.

Ve nihayet; ERE, Kral, ABD, KYP, Ordu ve CIA'nın elbirliğiyle darbe gerçekleştirilmiştir. Burjuvazinin her zamanki taktiği olan, anti - komünizm silahına başvurulmuş ve EPEK komünist ilân edilmiştir.

Faşizm, bütün gücüyle gelmiş ve Yunanistan'ı yerle bir etmiştir. Bütün demokratik kurumlar, haklar kaldırılmış, işçi sınıfı üzerinde yoğun bir faşist terör uygulanmıştır. Binlerce kişi Leros Laki, Partheni, Jaros adalarındaki toplama kamplarına sürülmüş; komünist, ilerici ayırımı yapılmadan, muhalif herkes öldürülmüş, tutuklanmış yada toplama kamplarında ağır işkencelere maruz kalmıştır.

Kapitalizmin ve onun emperyalizme bağımlı az - gelişmiş ülkelerdeki siyasal sistemi olan faşizmin, Yunanistan'daki gücü, işçi sınıfı hareketinin, çeşitli nedenlerden dolayı güçsüzlüğü oranında başarılı olmuş; işçi sınıfının, nitel olarak, gücünü sosyo - ekonomik alanda koymamış olması, faşizmin uzun süre yaşamasının nedeni olmuştur.

Yunanistan'da faşist cuntanın Kıbrıs olaylarından, sonra yerini Karamanlis'in «sivil yönetimine» terkettiği ve ülkede burjuva demokratik hak ve özgürlüklerin yeniden, sınırlı da olsa benimsendiği görülmektedir. Bu arada, İç Savaş'ın başarısızlıkla sonuçlanmasıyla derin yaralar alan ve hatta «iç» ve «dış» diye iki başlı bir yapı kazanan Yunanistan Komünist Partisi; bugün, legal bir anlamda, dağılan güçlerini tekrar birleştirmek ve kitlelerle olan bağlarını sıkılaştırmak için başarılı çalışmalar yürütmektedir.

Şanlı bir geçmişi, enternasyonalist dayanışmaya derinden bağ-

lılığı olan bu Parti; İç Savaş'tan beri üzerine inen faşist cendereye rağmen, hiç bir zaman hayatiyetini kaybetmemiş, zaman zaman azalmasına rağmen devrimci mücadele gücünü hiçbir zaman yitirmemiştir. Yunanistan işçi sınıfının ve emekçi kitlelerinin gerçek temsilcisi olan Yunanistan Komünist Partisi, emperyalizmin ve işbirlikçisi Yunan burjuvazisinin hiçbir zaman sahip olmadığı ve olamıyacağı bir şeye sahiptir: **Yunanistan halkının geleceği.**

Evet, Yunanistan halkı, geleceğini, Yunanistan Komünist Partisi'nin önderliğinde ve tarihinde ilk kez emperyalist müdahalelerden arınmış olarak kuracaktır.

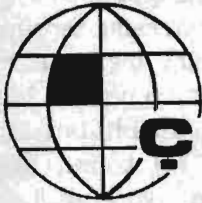
Bu gelecek; kökleri modern tarihin ilk dönemlerine kadar inen büyük Yunan uygarlığına layık ve ondan niteliksel olarak çok daha yüksek ve parlak bir gelecek olacaktır. Bu gelecek; Metaksasları, Papagosları, Gzikisleri tarihin çöplüğüne geri gelmemecesine gömerken, Elen halkının, emekçi kitlelerinin, işçi sınıfının her türlü ayak bağından ve engelden kurtulmuş olarak, dünya tarihinin yapılmasına özgürce katkıda bulunacağı bir gelecek olacaktır.

DİPNOTLAR

(1) Ailenin, Özel Mülkiyetin, Devletin Kökeni, F. Engels, s. 155
(2) aynı eser. s. 155
(3) aynı eser.
(4) aynı eser.
(5) aynı eser. s. 162
(6) aynı eser.
(7) aynı eser.
(8) Asya Tipi Üretim Tarzı: İlkçağ Doğu Felsefesi Açısından «Asya Tipi Sosyal Oluşumu», s. 333 - 334
(9) Ailenin, Özel Mülkiyetin, Devletin Kökeni, F. Engels.
(10) Politika ve Felsefe, K. Marx, F. Engels, c. I, s. 23
(11) aynı eser, s. 23
(12) Turqie Dans l'impasse K. K. Harputlu, Paris 1975
(13) Yunanistan Dosyası, K. Çukalas, s. 17
(14) aynı eser, s. 18
(15) aynı eser, s. 45
(16) Louis Bonaparte'nin Darbesi, K. Marx, s. 62
(17) Yunanistan Dosyası, K. Çukalas, s. 34
(18) aynı eser, s. 34
(19) Louis Bonaparte'in Darbesi, K. Marx, s. 47 - 48
(20) Yunanistan Dosyası, K. Çukalas, s. 35
(21) Lord Kinross, «Lord Curzon Milli Mücadeleden Önce Mustafa Kemal'e Özel Bir Elçi Göndermişti» Milliyet İngiltere İlavesi, (18.10.1971), s. 2
(22) Louis Bonaparte'ın Darbesi, K. Marx, s. 110
(23) İki Taktik, V. İ. Lenin, s. 51
(24) Yunanistan Dosyası, K. Çukalas, s. 41
(25) Louis Bonaparte'ın Darbesi, K. Marx, s. 21
(26) Politika ve Felsefe, K. Marx, F. Engels, c. I, s. 49

(27) Yunanistan Dosyası, K. Çukalas, s. 13
(28) Louis Bonaparte'ın Darbesi, K. Marx, s. 44
(29) aynı eser, s. 37
(30) aynı eser, s. 50 - 53
(31) Yunanistan Dosyası, K. Çukalas, s. 47
(32) Louis Bonaparte'ın Darbesi, K. Marx, s. 61 - 62
(33) Yunanistan Dosyası, K. Çukalas, s. 56
(34) Louis Bonaparte'ın Darbesi, K. Marx, s. 81
(35) Yunanistan Dosyası, K. Çukalas, s. 60
(36) aynı eser. s. 60
(37) aynı eser. s. 60
(38) Kapitalizm Nereye Gidiyor, P. Sweezy, s. 397
(39) Yunanistan Dosyası, K. Çukalas, s. 60
(40) aynı eser. s. 64
(41) aynı eser. s. 66
(42) aynı eser. s. 67
(43) aynı eser. s. 68 - 69
(46) aynı eser. s. 70
(47) aynı eser. s. 80-81
(48) aynı eser. s. 82
(49) aynı eser. s. 82
(50) aynı eser. s. 83
(51) aynı eser. s. 92
(52) aynı eser. s. 104-105
(53) aynı eser. s. 119
(54) aynı eser. s. 125
(55) aynı eser. s. 128
(56) aynı eser. s. 132
(57) aynı eser. s. 134
(58) aynı eser. s. 145
(59) aynı eser. s. 150
(60) aynı eser. s 177
(61) aynı eser. s. 182
(62) aynı eser s. 188-189
(63) aynı eser. s. 224

o

çeviriler

ÜRÜN, son iki sayısındaki çeviri bölümlerinde işlediği kapitalist-emperyalist sistemle ilgili yazıları, ileride tekrar yer vermek üzere şimdilik noktalıyor.

Bu sayımızdan itibaren, dünya sosyalist sistemi ile ilgili bir dizi çeviriyi aktarmayı düşünüyoruz.

Bu çeviri dizisine, dünya sosyalist sistemin oluşumunda özel bir ağırlığı ve yeri olan S.S.C.B. ile başlıyoruz. Elbette ki, **ÜRÜN** boyutunda bir dergide bu konuyu her yönüyle incelemek olanağı olmadığının bilincindeyiz. Önemli olan, kanımızca, Türkiye sosyalistlerinin mücadelesine -uzun yada kısa vadede- ışık tutacak en acil konuları, dünya sosyalist sistemi prizmasında geçiş biçimi ile vermek.

Böylesi bir çerçeve içinde vermeye çalışacağımız ilk çeviri dizisi, **yeni tarihsel topluluk** ve bu sorunun Sovyetler Birliği'nde çözümlenme süreçleri. Lenin'in «Ulusların Kaderini Tayin Hakkı» adlı, bu konudaki temel kitabından başka hiçbir yapıtın dilimize çevrilmemiş olması, Türkiye sosyalistlerinin bu konuda yeterli bir bilgiyle donanmalarını kaçınılmaz olarak engellemiştir. Üstelik, Türkiye sosyalistlerinin en önemli sapmalarından biri olan, tarihsel yeni toplum sorununun burjuva şövenizmi açısından ele alınması, bu sorunun geciktirilmeden üzerine eğilinmesini gerektirmektedir, kanısındayız.

sosyalist devlet yapısı biçimi : sovyetler birliği (*)

Nikolai DEMOTCHKINE

Türkçesi : H. Arif SAYGI

Sosyalist Devlet biçimi olarak Sovyetler Cumhuriyetinin Lenin tarafından keşfi, proletarya diktatörlüğü üzerine marksist teorinin geliştirilmesi çerçevesinde yer alır. Sosyalist Devlet biçimi sorununa büyük bir önem vererek, Lenin, yeni devlet biçiminin burjuvazinin yıkılmasından sonra kurulmuş olan yeni tip iktidara uygun düşmesi gerektiğini pek çok kez belirtmişti. Bu biçim, kaynağını burjuva diktatörlüğünün devlet biçimlerinin yetkinleştirilmesinden ve yeni görevlere uyarlanmalarından almaz; fakat burjuvazinin ve toprak sahiplerinin siyasal aracını kıran, sosyalist devrimin gelişmesi ölçüsünde oluşur.

Sosyalist Devlet biçimlerinin genel sorunları, Devlet sorunlarına eğilen sovyet hukukçu, tarihçi ve uzmanlarının sayısız eserlerinde ortaya konmuştur. Büyük sosyalist Ekim Devriminin zaferiyle işçi sınıfının ve müttefiklerinin iktidar organları, sovyet Devletinin siyasal temeli olmuş olan Sovyetlerin ortaya çıkması ve faaliyeti sorunu özellikle ayrıntılı bir incelemenin konusu olmuştur. Bununla birlikte, sosyalist Devletin parti tarafından yönetiminin teori ve pratiğinin sayısız yanları henüz aydınlanmamıştır.

Bilinmektedir ki, kapitalist toplumun gelişmesinin ve uluslararası işçi hareketinin tecrübesinin genelleştirilmesinin açımlaması temeli üzerinde, Karl Marx ve F. Engels, burjuva Devletinin yerini proletarya Devletinin almasının tarihsel olarak kaçınılmaz olduğunu pek çok eserlerinde belirterek, proletarya diktatörlüğünün

(*) Bu yazı, S.SC.B. Bilimler akademisi tarihsel bilimler doktoru, N. Demotchkine'in; S.S.C.B. Bilimler Akademisi dergisi, «SCIENCES SOCIALES'in 1972/4 sayısında yayımlanan yazısının çevirisidir.

öğretisini kurmuşlardır. Bu arada, Paris Komünü'nden önce, bilimsel komünizmin ilk kurucuları, muzaffer olan proletaryanın siyasal örgütünün hangi somut biçimleri alacağını bilmiyorlardı; zira geçmiş devrimlerin tecrübesi bu temel nitelik ve özellikleri nitelendirebilmek için yeterli malzemeyi sağlamıyordu.

«Emeğin ekonomik kurtuluşunu gerçekleştirmeyi sağlayan, en sonunda bulunmuş siyasal biçim»(1) olarak ortaya çıkan Paris Komünü; K. Marx'ın, proletarya diktatörlüğünün devlet biçimi olması gereken, burjuva parlamenter demokratik cumhuriyet değil; fakat Paris Komünü tipi Devlettir, sonucunu çıkarmasını sağladı. Bu tez, F. Engels'in eserlerinde gelişimini buldu. O, demokratik cumhuriyetten proletarya diktatörlüğünün özgül bir biçimi olarak söz etti(2).

K. Marx, bilindiği gibi, Paris Komününün bu türden bir «soyal» cumhuriyetin somut tipi sayıyordu. Özellikle eseri **Fransa'da İç Savaş,** buna tanıklık eder. Alman sosyal demokratlarının programına demokratik cumhuriyetle ilgili talepleri koymanın zorunluğunda direnen Engels, daha sonra şöyle yazıyordu: «Bir şey mutlak olarak belirlidir, bu da Partimizin ve işçi sınıfının, hakimiyete ancak demokratik cumhuriyette ulaşabilmesidir. Hatta bu sonuncusu (demokratik cumhuriyet, ç), büyük Fransız Devriminin daha önce göstermiş olduğu gibi, proletarya diktatörlüğünün özgül biçimidir»(3). O, daha sonra birkaç kez, proletarya diktatörlüğünün herhangi bir cumhuriyet biçimi ile uyuşmazlığını, fakat yalnızca, proletaryanın siyasal hakimiyetini sağlıyan ve sosyalist toplumun kurulması için araçlık eden bir cumhuriyetle uyuşabilir olduğunu hatırlattı. Bu fikir düzeninde, 6 mart 1894'te, Paul Lafargue'a şöyle yazıyordu: «Diğer her türlü hükümet biçimi gibi, cumhuriyet de içeriği ile belirlenir; o, **burjuvazinin** hakimiyet biçimi oldukça, her monarşi gibi bize düşmandır..., onu temel olarak sosyalist bir biçim gibi almak yada ona sosyalist görevler emanet etmek; o, burjuvazinin iktidarında kaldıkça, hiçmi hiç temeli olmayan bir hayale körükörüne kendini kaptırmaktır»(4).

Proletarya diktatörlüğü üzerine, Marks ve Engels'in fikirlerini soysuzlaştırmış olan II nci Enternasyonal'in şeflerine karşı, sürdürdüğü keskin ideolojik mücadelede Lenin, Rus ve uluslararası devrimci işçi hareketinin tecrübesine dayanarak, bu fikirleri destekleyip geliştirmişti. Lenin şöyle yazıyordu: «En yetkin, en evrilmiş burjuva Devlet tipi **parlemanter demokratik cumhuriyettir:** burada iktidar parlamentoya aittir; Devlet makinası, yönetimin araç ve organı her zamankilerdir: sürekli ordu, polis, halkın **üstüne** yerleşmiş, ayrıcalıklı, pratik olarak geri alınamaz devlet memurları.

«Fakat XIX. ncu yüzyılın sonundan beri, devrimci dönemler **yüksek** bir demokratik Devlet tipi sunmaktadırlar... Bu Paris Komünü tipi Devlettir». Böylece devam ederek, şunu ekliyordu: «Marksizm anarşizmden, sosyalizme geçmek için **bir Devlet'in gerekliliğini** kabul etmesiyle ayrılır; fakat (ve onu Kautsky ve Ortaklarından ayıran da budur) 1871 Paris Komünü gibi bir Devlet'in, 1905 ve 1917 işçi milletvekilleri Sovyetleri gibi (bir Devlet'in, ç) gerekliliği ve alışılmış tipte parlamenter burjuva demokratik cumhuriyet gibi **bir Devletin değil»** (5). Böylece, Lenin'in büyük değeri, proletarya diktatörlüğünün marksist öğretisini geliştirerek, yeni bir Devlet biçimini: Sovyetleri göstermiş olmak oldu.

Kitlelerin devrimci yaratımlarının meyveleri, ilk Sovyetler, Rusyada 1905-1907'de ortaya çıkmışlardır. Bu dönemde, bütün Devlet çapında iktidar organları olamamış olmalarına karşın, faaliyetleri işçi sınıfının bundan sonraki mücadelesi için büyük bir önemde oldu. Dahi kavrayışı ile Lenin, ilk Rus devrimi sırasında, Sovyetler olmuş olan devrimci iktidarın temel organizmalarında, en büyük ilkesi, Büyük Ekim zaferinden sonra, geniş halk kitlelerinin ülke yönetimine katılması olan yeni bir Devlet biçimini gördü. 1905'in Sovyetler tecrübesini incelemiş olan Lenin, buradan, ilk kez pratikte Paris Komünü görünümünde açığa çıkmış olan, tarihsel yeni Devlet tipinin çekirdeği, proletaryanın ve köylülüğün demokratik ve devrimci diktatörlüğünün somut siyasal biçimi olduklarını indirgeyecek kadar ileri götürdü. Doğuşları olgusuyla 1905 Sovyetleri, yıkılması ileri sürülen otokratik ve polis Devleti makinasının yerine neyi koymak gerekir sorusuna pratik bir cevap verdiler. Faaliyetleri, değil yalnızca demokratik ve burjuva devriminin gelişmesi sırasında, fakat sosyalist devrimin gelişmesi sırasında da ve bilhassa sosyalist devrimin zaferinden sonra iktidarın organları olmak için istenilen bütün niteliklere sahip oldukları gerçeğini gösteriyordu.

Birinci Dünya Savaşı, Rusyayı yeni bir burjuva demokratik devriminin eşiğine götürdü. «Romanovlar monarşisinin kan ve çamurla sarsılmış telegasının (dört tekerlekli rus arabası, ç) **ilk fırsatta** devrilebileceği» (6) koşulları doğuracaktır. Şimdi, 1905-1907 devrimi sırasında geçmiş olanın aksine, burjuva demokratik devriminin sosyalist devrime çabukça dönüşmesi için gerekli bütün koşullar biraraya gelmişti. İşte bunun için proletarya Devletinin siyasal biçimi sorununun kotarılması, değil yalnızca büyük bir tarihsel önem, fakat çok büyük bir pratik önem de kazanıyordu. 1916'nın ikinci yarısında ve 1917'nin başlangıcında, Lenin bu soruna özel bir dikkat gösteriyordu. N. Krupskaya'nın anımsatmalarına göre, o, teoriyi coşkuyla inceledi; K. Marx ve F. Engels'in Devlet üzerine

yazmış oldukları her şeyi okudu[7]. Ocak-şubat 1917'de, Lenin, sonradan **Devlet ve Devrim** eserini zenginleştirmek için malzeme olarak kullandığı **Devlet üzerine Marksizm**'i kaleme aldı. **Devletin Rolü sorununa Katkı** ve **Savaşın Öğretimleri** makalelerinin planlarını yapması, aşağı yukarı aynı dönemdedir. Bu son eserinde, muzaffer bir proletarya devrimi koşullarında, işçi milletvekilleri Sovyetlerinin biçimini alan bir Devlet iktidarını yerleştirmenin zorunluluğu sorununu koyuyordu.

Burjuva Devlet makinasının bir parçalanmasının zorunluğu üzerine, Marx ve Engels'in çıkardıkları sonuçları (déductions) somutlaştıran Lenin, Rusya ortamında, proletarya tarafından sosyalist devrim süresinde kırılmış olan eski burjuva Devlet aracının yerini Sovyetlerin alması durumunda olduklarını önemle belirtiyordu. Paris Komününün halkın çoğunluğunun Devlet yönetimine katılması sorununu ilk kez ortaya koymuş olduğunu belirten Lenin, şöyle yazıyordu: «Galiba bütün mesele kısaca, yılmadan şu şekilde ifade edilebilir: eski Devlet makinasının («önceden hazır») ve parlamentoların **yerine işçi milletvekilleri Sovyetleri** ve güvenli adamlarını **koyma**. Güç olan budur!» [8]. Şubat devrimi öncesinden itibaren böylece, Lenin, Rusya koşullarında, Sovyetlerin proletarya diktatörlüğünün en akılcı (rationnel) siyasal biçimi olabildikleri fikrine geldi.

1917 şubat-mart'ında ortaya çıkmış olan Sovyetler, Lenin'i, kendi çıkardığı sonucun doğruluğuna ikna edip çıktılar. Burjuva demokratik devrimi sosyalist devrime dönüşmek üzereyken, menşeviklerin ve DS'lerin (devrimci sosyalistler) ülkede burjuva parlamenter bir cumhuriyeti kurma isteklerine karşı müdahele eden Lenin, **Nisan Tezleri**'nde şöyle belirtti: «Parlamenter bir cumhuriyet değil, —işçi milletvekillerinin Sovyetlerinden sonra buna geri dönmek geriye bir adım olur—, fakat bütün ülkede tabandan zirveye işçi-köylü ve tarım ücretlisi milletvekilleri Sovyetlerinin bir cumhuriyeti» [9]. Rusya koşullarında proletarya diktatörlüğünün hangi biçime sahip olması gerektiği sorusuna, Lenin'in verdiği karşılık bu oldu. Bunu yaparken, Sovyetlerin, Paris Komününce kurulmuş ve Marx'ın, «emekçilerin ekonomik kurtuluşunun yerine **gelebileceği**, nihayet bulunmuş bir siyasal biçim diye adlandırdığı» [10] Devlet tipini yeniden sunduklarını bir kez daha hatırlattı. Lenin'in, Sovyetlerde proletarya diktatörlüğünün yeni bir siyasal biçimini keşfetmiş olması programsal bir önem kazandı ve ülkemizde proletarya devriminin hazırlanmasında ve zaferinde ağırlığı olan bir rol oynadı. Proletarya diktatörlüğü Devlet biçimi, yüksek demokrasi tipi olan Sovyetler Cumhuriyeti, demokratik cumhuriyetin proleter (sosyalist) bir yeni biçimi de oldu. Sovyetler Cumhuriyeti devlet

yapılarının gelişmesinde yeni bir basamak olan proletarya diktatörlüğünün özelliklerini Paris Komününden daha geniş olarak ve daha derin olarak yaydı.

Şubat burjuva demokratik devrimi sonucunda, ülkede bir iktidar ikiliği kuruldu: burjuva diktatörlüğünün (geçici Hükûmet ve yerleşik organları) ve proletaryanın ve köylülüğün demokratik ve devrimci diktatörlüğünün (asker ve işçi milletvekilleri Sovyetleri) bir çeşit birbirine geçmesi. Bu böyle olunca, ülkede Sovyetler Cumhuriyeti, ancak iktidarın tamamının bu sonuncuların eline geçmesini sağlıyarak kurulabilirdi. Lenin tarafından atılan, «Bütün iktidar Sovyetlere!» parolası, bu dönemde, iktidar ikiliğinin ortadan kaldırılması ve geçici Hükûmetin tasfiyesi, eski bürokratik aracın ortadan kaldırılması ve zirveden tabana iktidarın, Sovyetler tarafından alınması yoluyla yeni bir Devlet tipinin yerleştirilmesi anlamına geliyordu. Bu tür bir Devlette, «iktidarın kaynağı, Parlamento tarafından önceden tartışılıp çıkarılmış yasa değildir, fakat halk kitlelerinin insiyatifidir, aşağıdan gelen yerel, direkt inisiyatif» ([11]).

Sovyetler Cumhuriyetinin burjuva parlamenter cumhuriyeti üzerine elverişliliklerini (avantaj, ç) belirten Lenin, kendisince yeni bir Devlet aracının temeli olarak, yüksek, daha demokratik, sosyalist bir kurum tipi olarak sayılan Sovyetlerin geniş bir belirleyici niteliğini gösterdi. İşçiler ve köylüler, Sovyetler aracılığı ile, tamamen yeni bir devlet rejiminin yaratıcıları olarak müdahele ediyorlardı. Proletarya devriminin zaferi ile, Sovyetler, sosyalist Devletin siyasal temelini oluşturmalıydılar. «Bu, burjuva parlemantarizmina göre, demokrasinin gelişmesinde evrensel bir önemi olan bir ileri adımdır» ([12]) diye belirtmişti Lenin. Ekim Büyük sosyalist Devrimi, Lenin'in Sovyetler Cumhuriyeti üzerine fikrini maddileştirdi. Sovyetlerin paylaşılmaz ve mutlak iktidarını ilan eden Rusya Sovyetlerinin II. ci Kongresi, bununla, köylülerin ve işçilerin yeni Sovyet Devletine yasal bir biçim de verdi. Sovyetler Cumhuriyeti, «1871 Paris Komünü ve 1905 ve 1917-1918 Rus devrimlerinin tecrübesi üzerinde, kapitalizmden sosyalizme geçiş dönemine, yani proletarya diktatörlüğü dönemine uygun olan tek Devlet tipi» ([13]), yüksek, sosyalist bir Devlet tipi olduğu gerçekliği ortaya çıktı.

En büyük görevi özel mülkiyetin ve insanın insan tarafından sömürülmesinin korunması ve pekiştirilmesi olan burjuva Devletinden farklı olarak; Sovyetler Cumhuriyeti, varoluşunun ilk gününden itibaren, emekçilerin sömürüden ve baskıdan kurtuluşunun aracı, işçi sınıfının ve işçi sınıfı tarafından yönetilen emekçi kitlelerin iktidarının siyasal bir biçimi oldu. Lenin, Sovyetler Cumhu-

riyetinin «demokratik kurumların yalnızca daha yüksek bir biçimi olmadığını..., fakat sosyalizme mümkün olan en az acılı geçişi sağlayabilir tek biçimi»([14]) olduğunu vurgulamıştı.

Ekim zaferiyle, ülkenin ulusal ve siyasal örgütlenmesi, teorik bakımdan olduğu kadar pratik bakımdan da Komünist Partisi için özel bir önem kazanıyordu. Sovyetler Cumhuriyetinin kuruluşu öncesinden itibaren Lenin, Rusyanın bir «özgür cumhuriyetler federasyonu»([15]) olması gerektiği tezini en ayrıntılı bir biçimde ileri sürdü ve delillendirdi. Sovyet hükümeti tarafından 2 (15) kasım 1917'de kabul edilen Rusya halklarının hakları Bildirisi sovyet Devleti milliyetlerinin leninist politikasının temel ilkelerini ilan ediyordu. Bu ilkelere göre yönetilen Komünist Partisi, bütün Rusya halklarını, haklarda eşitlik ve kardeşlik temeli üzerinde, çokuluslu tek bir sovyet Devleti olarak birleştirmek istiyordu. Rusya Federasyonunun kurulması bu yolda bir ilk adım oldu. Emekçi ve ezilen halkın hakları Bildirisi «Rusya sovyet Cumhuriyetinin, ulusal sovyet cumhuriyetleri Federasyonu olarak Ulusların özgürce onaylanmış birliği temelinde kurulduğunu»([16]) belirtiyordu. Kökeninde, eski Rusya İmparatorluğu ülkesinin bütünü için federatif bir Devlet türü olarak sayılıyordu.

Sosyalizmi kurmaya çoktan girişmiş olan sovyet cumhuriyetleri «S.S.C. B.'nin bir çeşit ilk örneği olan Rusya Sovyet Sosyalist Federatif Cumhuriyeti etrafında her zaman daha sıkı bir şekilde guruplaşmışlardır»([17]).

Özerk (otonom) sovyet cumhuriyetlerinin kuruluşuna koşut olarak, ulusal ve devletsel kuruluş, Rusya Federasyonu çerçevesinde, ikiyanlı federatif anlaşmalara sahip olan R.S.S.F.C.'nin federasyonla ilişkide olduğu (Ukranya, Biyelorusya, Azarbeycan, Ermenistan ve Gürcistan S.S.C.) ulusal bağımsız sovyet cumhuriyetlerinin kurulması çizgisini izleyerek oluyordu. Rusya Federasyonunun sağlamlığı ve diriliği, değil yalnızca özgür onama, fakat çokuluslu tek bir Devlete katılan ulusal sovyet cumhuriyetlerinin haklarda eşitliği tarafından da sağlanmıştı. İşte bunun içindir ki Lenin, özü Ukranya'nın, Biyelorusya'nın ve kafkas ötesi cumhuriyetlerin özerk cumhuriyetler olarak R.S.S.F.C.'i çerçevesinde, alınmasına giden «özerkleştirme» (otonomizasyon) tasarısına karşı müdahale etti. R.K.(b)P. Merkez Komitesi siyasal Bürosu üyelerine, 26 eylül 1922 tarihli mektupta, bütün sovyet cumhuriyetlerinin yeni bir devlet formasyonunda birleştirilmesinin gerçekleştirilmesini önerdi: özgür onama temelinde, Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği. «Ukranya S.S.C. vs., ve bütünüyle ve onlarla aynı şekilde, kendimizi haklarda eşit görüyoruz, yeni birliğe, yeni federasyona giriyoruz»([18]),

diye yazıyordu Lenin. Lenin'in yol göstermeleri, tek bir federatif Devlette federe cumhuriyetler ilişkileri sorunları üzerine R.K.(b)P. merkez Komitesinin geniş oturumunun kararının temelini oluşturdular. 30 aralık 1922'de, Sovyetlerin I. nci Kongresi, sovyet halklarının özgür onaması, haklarda eşitliği ve kardeşçe elbirliği temeli üzerinde, Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliğinin kurulması ile ilgili federatif Anlaşmayı ve Bildiriyi kabul etti. S.S.C.B. Sovyetlerinin II. nci Kongresinde, 1924'te, S.S.C.B. Anayasası kabul edildi. S.S.C.B.'nin yarım asırlık tarihsel tecrübesi komünist Partisinin milliyetlerin leninist politikasının zaferini, proletarya enternasyonalizminin zaferini belirtir

Sosyalist Devlet yapılarının temel ilkelerini formüle ederek Lenin, yerel olduğu kadar da yüksek olan, Devlet iktidarı organlarının oluşması sorununa özel bir önem veriyordu. «Yetkilerin bölünmesi» ilkesinin varolduğu burjuva parlamenter cumhuriyetinin aksine, proletarya diktatörlüğü rejiminde Devlet organları yürütme yasama yetkilerinin birleşmesi ilkesine dayanırlar. Sovyetler halkın temsili organları olarak, «yasaları yapacaklar ve aynı zamanda bu yasaların yürütülmesini sağlıyacaklardır» ([19]).

Sovyet Devleti aracının ortaya çıkmasından itibaren, iktidarın yerel yüksek organları, işçi sınıfı tarafından yönetilen emekçi kitlelere ait olan bir tek siyasal iktidarı, bir tek sistemi oluşturmaktadırlar. 1918 R.S.S.F.C. Anayasası, iktidarın merkez ve yerel organlarının, daha önceden kurulmuş olan, bir örgüt sistemini yasa ile saptadı. Bu sosyalist Devlet yapısı, 1919'da R.K.(b)P.'nin VIII. nci Kongresinde kabul edilmiş olan Parti programında kabul edilmiştir. Burada şöyle belirtilmişti; sovyet Devleti koşullarında, emekçi kitleler, milletvekillerini burjuva parlamenter cumhuriyetinde olduğundan kıyaslanamaz derecede daha büyük bir olanakla seçip, onları daha basit yollarla ve bir daha geri dönmemek üzere geri almakla kalmamaktadır, fakat «Sovyet iktidarı, aynı zamanda, parlamentrizmin bazı kötü yanlarını, bilhassa yasama ve yürütme yetkilerinin ayrılmasını, kitlelerin temsili kurumlarının tecritini, vs., ortadan kaldırmaktadır» ([20]).

Sovyetler, halkın bütününü, Sovyet Devletinin bütün uluslarını ve etnik guruplarını bir tek bütün halinde birleştirmektedir; onların katılmasıyla, sosyalist ve komünist kuruluş (inşa, ç) görevleri yararlı bir şekilde çözümlenmiştir ve çözümlenmektedir. Aynı zamanda, Sovyetler (Şuralar, ç) ülkenin çeşitli yerlerinde oturan emekçilerin çıkarlarını ve gereksinmelerini hesaba katmayı ve bunları karşılamayı sağlamaktadırlar. Merkez ve yerel sovyet organizmaları arasındaki ilişkiler, Rusya Sovyetleri III. ncü Kongresinin

«Rusya Cumhuriyetinin federatif kurumları üzerine» idari kararında saptanıp yasal biçimlerini almışlardır. R.S.S.F.C. kurulması, merkez olduğu kadar yerel sovyet organlarının yetkisinde olan sorunların somut bütünlüğünü belirlemiştir. Devlet iktidarı organlarının birliği ilkesi 1924 ve 1936 S.S.C.B. Anayasalarında da gene doğrulanmıştır.

Doğuşundan itibaren Sovyetler Cumhuriyetinin üzerine aldığı ilk görev, emekçi kitlelerin ülkenin yönetimine ortaklığı oldu. Sosyalizme geçiş, sovyet Devletinin yaratılmasıyla, sadece, başlamıştı. «Biz, Bolşevik Partisi, diye yazıyordu Lenin, Rusyayı **ikna ettik.** Biz, yoksullar için zenginler üzerine, emekçiler için sömürücüler üzerine Rusyayı **fethettik.** Şimdi **onu yönetmek** söz konusudur»(21). Devlet için sorun, yönetim sorununun tamamen yeni bir yaklaşımını bulmaktı. Yeni rejim en geniş halk kitlelerinin kamusal işlerin yönetimine ortak olma olanağını veriyordu. Fakat iktidara gelen işçiler ve köylülerin ne tecrübeleri vardı ne de bilgileri; komünist Partisi, insanlık tarihinde ilk kez, sosyalist toplumun yönetiminin bilimsel ilkelerini koymak, toplumu yönetmeyi işçilere öğretmek zorunda kaldı. Bu konuda Lenin'in yazdığını okuyalım: «Her ne pahasına olursa olsun, yalnız sözüm ona 'yüksek sınıfların', yalnız zenginlerin yada zengin sınıfların okulundan geçmiş olanların Devleti yönetebildiği, sosyalist toplumun kuruluşunu örgütleyebildiği **saçma,** barbar, iğrenç ve tiksindirici eski ön yargısını yıkmak zorunludur... Fakat **örgüt** çalışması konusuna gelince, bunu işçilerin ve köylülerin **tümü** yapabilir, yeter ki okuyup yazma bilsinler, insanları tanısınlar ve pratik bir tecrübeyle donanmış olsunlar. 'Plebler' arasında... bu insanlar **lejyondur**(22).

Ülkenin yeni yönetiminin özgüllüğü, uygar halkların tarihinde ilk kez, ağır basanın, artık politika değil ekonomi olmasındadır. Lenin şöyle yazıyordu: «Ekseriya, 'yönetim'den başlıca ve hatta sırf siyasal bir faaliyet anlaşılır. Bu arada, Sovyetler iktidarının bizzat özü, bizzat temelleri, tıpkı kapitalist toplumdan sosyalist topluma geçişin özü gibi, şudur ki siyasal görevler ekonomik görevlere göre ikinci bir yer tutarlar». Lenin, Sovyetler aracılığı ile, büyük emekçi kitleleri ülkenin yönetimine ortak etmenin, halkın tam egemenliğini gerçekleştirmenin mümkün olduğu değerlendirmesini yapıyordu. Şöyle ilan ediyordu: «Sovyetler, değil yalnızca yasama iktidarını ve yasaların uygulanmasının kontrolunu, fakat yasama fonksiyonlarının (işlevlerinin, ç) ve Devlet yönetiminin bütün emekçi halka kerte kerte verilmesini sağlamak amacıyla, Sovyetler üyeleri tarafından yasaların doğrudan doğruya işletilmesini de ellerinde toplarlar»(23).

Günümüzde, Sovyetlerde 2 milyon milletvekili sayılmaktadır ve

sayıları her yeni seçimde artmaktadır. Bu, değil yalnızca ülke halkının atılımından, fakat her zaman daha geniş tabakaları Devleti doğrudan doğruya yönetmeye çekmek zorunluğundandır da. Buna koşut olarak Sovyetlerin bileşiminin yenilenmesi olmaktadır, bu sayede milyonlarca işçi, kolhozcu ve aydın ülkenin yönetimi okulundan geçmektedir. Milletvekillerinin saygınlığını ve faaliyetini vede seçmenlere karşı sorumluluklarını yükseltmek amacıyla, S.B. K.P.'nin XXIV. ncü Kongresi Sovyetler milletvekillerinin her derecede statülerini, yetkilerini ve haklarını ve milletvekillerine karşı devlet memurlarının yükümlülüklerini belirleyen özel bir yasa koyma zorunluluğunu belirtmiştir(24).

Devletimizin doğuşundan itibaren Sovyetler aracılığı ile halk kitlelerinin ülke yönetimine katılması, yerel olduğu kadar yüksek organların bizzat seçimi sistemiyle sağlanmıştır. Sovyetlerin seçilme niteliğinin olumlanmış olan ilkesi sonucu, halkın mutlak çoğunluğu iktidar organlarının oluşumuna katılmaktadır. 1918 R.S.S.F.C.'nin kuruluşuna göre, seçme ve seçilme hakkı; inanç, milliyet, ikamet yeri ve cins ayrımı gözetmeksizin, enaz18 yaşında ve toplumsal olarak yararlı bir işle uğraşan, Rusya Federasyonu'nun her yurttaşına tanınmıştır. Ücretlilerin sömürüsünden kazanç sağlayan, emekten gelmeyen gelirlerle yaşayan kimseler oy hakkından yoksundu. Fakat halkın bir kısmının oy hakkından yoksun bırakılması, Lenin tarafından, proletarya diktatörlüğünün bir ilkesi olarak asla sayılmamıştır. «Seçim hakkının kısıtlanması şu yada bu ulusun özel bir sorunudur; fakat diktatörlüğün genel sorunu değildir hiç. Bu soruna, Rus devriminin **özel koşullarını**, gelişmesinin **özel seyrini** inceleyerek değinmek gerekir»(25), diye yazıyordu Lenin. Sosyalizmin zaferi ve sovyet halkının manevi ve siyasal birliğinin kurulması, Lenin'in, sovyet Cumhuriyeti «hiç bir sınırlama yapmaksızın genel seçim hakkını»(26) koyacaktır şeklindeki öngörüsünün doğruluğunu gösterdiler. 1938 S.S.C.B. Anayasasına uygun olarak, emekçilerin milletvekillerinin bütün Sovyetlerine seçimler, seçmenlerin eşit, doğrudan doğruya ve gizli oyuyla, genel seçimle yapılmaktadır.

Sovyetlerin seçilme niteliği ilkesinin olumlanmasına koşut olarak, seçmenlerin güvenlerini doğrulamayacak olan milletvekillerini görevlerinden alma hakkı saptanmıştır. Bu hak, halkın egemenliğini, seçilenlerin toplum tarafından kontrolunu sağlamaktadır. Kendi milletvekillerinin emekçilerin seçme ve görevden alma hakkının birliği, 1905-1907 devrimi sırasında ortaya çıkan ilk Sovyetlerin tüzüğünde de çoktan saptanmıştı. Böylece, Kostroma kenti Sovyetinin tüzüğünde, Sovyetin yürütme komisyonu, «çıkan milletvekillerinin ve görevlerini yapmayanların yerine»(27) yeni milletvekilleri

seçimini örgütlemekten sorumludur denilmektedir. Lenin, milletvekillerinin görevden alınmaları sorununa olağanüstü bir önem veriyordu. Milletvekillerini görevden almanın, gerçek demokratçılığın temel bir hükmü olduğunu tekrar etmekten bıkmıyordu. 1917 mayıs ayından itibaren, demokratik ilkelerden uzaklaşmaları yüzünden, sosyalist devrimcileri ve menşevikleri eleştirirken, Lenin, «demokrasi ilkesini, yani halk için, seçtiklerini, vekillerini, temsilcilerini her kim olursa olsun, **her an** görevlerinden alma hakkını tanımak ve vurgulamak»([28]) gerektiği üzerinde direniyordu. Sosyalist demokrasinin ilkesi olarak, geri çekme hakkı R.K(b).P.'nin VIII. nci Kongresinde kabul edilen Parti programında kabul edilmiştir. Lenin, özellikle, seçilmiş her kurumun «seçilenlerin seçmenleri tarafından geri çekilmesi hakkının tanınıp uygulandığı halde ancak halk iradesinin gerçekten demokratik ve fiilen temsili kurum olarak sayılabileceğini» okuduğumuz, **seçilenlerin geri çekilmesi hakkı üzerine kararname tasarısı**'nı hazırladı. Tasarıda daha sonra; geri çekme hakkını uygulamaktan vazgeçmenin hayatta «demokrasiye ihanet etmek ve temel ilkelerden ve Rusyada başlamış olan sosyalist devrimin görevlerinden vazgeçmek olacağı»([29]) okunuyordu. Seçmenlerin milletvekillerini görevden çekme hakkı, sovyet cumhuriyetlerinin ilk anayasaları ve sonra S.S.C.B.'nin Anayasaları tarafından saptanmıştır. Sovyet demokrasisinin bundan sonraki aşaması, 30 ekim 1959'da, «S.S.C.B. yüksek Sovyeti milletvekillerinin görevden alınmalarının özel şekilleri» yasasının, S.S.C.B. yüksek Sovyeti tarafından kabul edilmesi oldu. Emekçilerin milletvekillerinin yerel Sovyetlerinin ve özerk ve federe cumhuriyetlerin yüksek Sovyetleri milletvekillerinin görevden alınmalarının özel biçimleri üzerine yasalar, 1958-1960'da özerk ve federe bütün cumhuriyetlerde kabul edilmiştir.

Milletvekillerinin çalışmasının kontrolü, başka bir Leninist ilkenin gerçekleştirilmesine doğrudan doğruya bağlıdır: bütün Sovyet üyelerinin kamu işlerinin yönetimine katılması. Sovyet milletvekilleri, burjuva parlamenterlerinden ayrı olarak, tıpkı seçmenleri gibi, emekçilerdir. Milletvekili yükümlülüklerinin yerine getirilmesine koşut olarak, kültürel yada ekonomik hayatın şu yada bu alanında çalışırlar. Lenin, Sovyet üyelerini «parlamenterlere» yani, kitlelerden, pratik çalışmadan kopmuş, burjuva yönetim yöntemlerinin bürokratizmi ve diğer kötü yanları kendilerine bulaşmış kişilere dönüştürme isteğinde dile gelen, küçük burjuva eğilimlerine karşı kararlı olarak mücadele etmeye çağırıyordu. Bürokratizme ve sovyet iktidarının temel ilkelerinin yozlaştırılmalarına karşı mücadele etme aracının, bütün Sovyet üyelerini yönetime ortak etmek, kitlelerle Sovyetlerin bağlarını pekiştirmek, emekçilerin tamamını

Sovyetlerin çalışmasına katılmaya çekmek, sovyet aracını devamlı olarak yetkinleştirmek, bu aracı basitleştirmek, bu araca sürekli bir biçimde yeni işçi ve köylü güçleri vermek olduğu değerlendirmesini yapıyordu. Komünist Partisi sovyet yönetim aracını sağlamlaştırmak için çok büyük çabalara katlandı. Sovyetlerin tamamı nezdinde ekonominin ve kültürün çeşitli alanlarında geniş bir etkisi olan daimi komisyonlar kuruldu. Sovyet militanlarının sayısı 25 milyondur.

Halkın geniş kitlelerinin faal siyasal hayata, kamusal ve siyasal işlerin yönetimine ortaklığı kamu örgütleri: sendikalar, kooperatifler, Komsomol; aracılığıyla olmaktadır. Bu örgütler kendi çalışmalarından temel olarak ikna yöntemini kullanmaktadırlar. Yalnızca sendikalarda, şimdi 98 milyondan fazla kişi yönetim okulundan, komünizmin okulundan geçmektedir. Bu, pratik olarak işçi sınıfının tamamı, emekçi entelijansiya, köy nüfusunun geniş bir kısmıdır. Leninist Komsomol, 28 milyondan fazla genç kız ve genç erkeği kapsamaktadır. Komünizmin kuruluşuna faal olarak katılmakta, komünist ideoloji, yurda bağlılık anlayışında, enternasyonalizm anlayışında gençliği eğitmeğe çalışmaktadırlar.

Lenin'in, proletarya diktatörlüğünün sistemi olarak nitelemiş olduğu siyasal ve kamusal örgütler sistemi sayesinde, «biçimsel olarak komünist olmayan, esnek ve nispeten geniş, çok güçlü olan bir araç, partinin bu yolla **sınıfa** ve **kitleye** sıkısıkıya bağlı olduğu, bu yolla **sınıf diktatörlüğünün** Partinin yönetimi altında gerçekleşmekte olduğu bir araç elde edilmektedir» ([30]). Kapitalizmden komünizme geçiş dönemi toplumun siyasal örgütlenmesinin sisteminde, yukarıda sayılan örgütlerden herbiri, kendi özgül örgütlenme biçimine sahiptir, kendi belirli görevini yerine getirmektedir. Proletarya diktatörlüğü tek tek ele alınca bu halkalardan hiç birine yönelmemektedir.

Emekçilerin toplumsal ve siyasal örgütünün yüksek biçimi, sovyet toplumunun yönetici gücü ve önderi S.B.K.P.'dir. Sosyalist Devlet'te yeri ve rolü, çıkarlarını ifade ettiği proletaryanın tarihsel görevinden (misyon) gelmektedir objektif olarak. Büyük Ekim zaferinden sonra, Lenin, toplumda ve sovyet Devletinde komünist Partisinin rolünü en ayrıntılı biçimde gerekçeleri ile belirtti ve gösterdi ki; işçi sınıfının yönetici rolü olmaksızın ve devrimci partisi olmaksızın, çarlığı ve burjuvaziyi yıkmak, proletarya diktatörlüğünü pekiştirmek olanaksız olurdu. O yalnız, devrimci marksist bir parti; «iktidarı alabilir, **bütün halkı** sosyalizme **götürebilir,** yeni bir rejimi yönetip örgütleyebilir, burjuvazisiz ve burjuvaziye karşı, toplumsal hayatın örgütlenmesi için bütün emekçilerin ve ezilmişlerin eğiticisi, önderi ve şefi olabilir»([31]) diye yazıyordu.

Aynı zamanda, sosyalist toplumun siyasal örgütlenmesi sisteminde, emekçilerin egemenliğinin vazgeçilmez bir koşulu olan komünist Partisinin yönetici rolünün, Devlet iktidarı ile partinin bir birleşmesine hiç yer vermemesi gerektiğini her zaman vurguladı. Parti, faaliyetini Devlet iktidarı kuruluşlarında ve kamu örgütleride, bunların, sosyalist temeller üzerinde ülkenin verimli bir dönüşümüne, pekişmelerine katkıda bulunacak biçimde örgütlemelidir. Lenin, parti kuruluşlarının ve Sovyetlerin kuruluşlarının işlevlerinin açık olarak ve kesinlikle sınırlandırılmasını, işlevlerinin hiçbir karışıklığının asla hoş görülmemesini mutlak istedi ve «bütün Devlet kuruluşlarının faaliyetinin genel yönetimini Partiye bırakarak, Sovyet kadrolarının ve Sovyet kurumlarının bağımsızlık ve sorumluluğunun artırılmasına...» ([32]) çağırıyordu. Böylesi bir sınırlandırma, Sovyetlerin ve partinin faaliyetinin konusunu değil, fakat yönetimin içeriğini, biçimlerini ve yöntemlerini ilgilendirir. Partinin kuruluşları ile Sovyetlerin kuruluşları arasında işlevlerin sınırlarının belirtilmesi, üzerlerine düşen yükümlülüklerin yerine getirilmesinde Sovyetlerin bağımsızlığını sağlar, ülkenin kamusal ve toplumsal hayatının bütününde partinin yönetici rolünü yükseltir. «Parti, **Sovyet Anayasası çerçevesinde,** kendi kararlarını Sovyet kuruluşları tarafından onaylatmalıdır. Parti Sovyetlerin faaliyetini **yönetmeye** uğraşır, fakat Sovyetlerin yerini almaz» ([33]), diye okumaktayız, partinin VIII. nci Kongresinde kabul edilen «Sovyetik kuruluş» (inşa, ç) kararında. Komünist Partisi tarafından Sovyetlerin yönetilmesi, Sovyetlerin faaliyetine örgütlü, düzenli ve bilimsel olarak haklı (gerekçeli, ç) bir nitelik verir. İşte bu nedenle S. B. K. P.'nin yönetici rolünün artması ve Sovyetlerin faaliyetinin yükselmesi, toplumun çağdaş aşamadaki siyasal yönetiminin yetkinleşmesinin tek objektif sürecidir.

S. B. K. P.'nin Sovyetlerde ve diğer kamusal ve toplumsal örgütlerde yönetici rolü, proletarya diktatörlüğünün fethi için mücadele boyunca tarihsel olarak oluşmuştur, hayatın gereksinimlerinden gelmiştir ve sosyalizmin ve komünizmin kuruluşunun objektif yasalarıyla koşulludur. Büyük Ekim sosyalist Devriminin zaferinden sonra, bilindiği gibi, Rusya'da bolşevik parti bir yana, başka partiler vardı. Bunlardan bazılarının temsilcileri Rusya merkez yürütme Komitesinin, hükûmet üyeleri, Sovyet kongrelerinin delegeleri olmuşlardır. Fakat proletarya diktatörlüğü sisteminde yönetici rol komünist Partisine aitti; zira o, sosyalist devrimin üstün gücü işçi sınıfının partisiydi, değil yalnızca işçi sınıfının, fakat bütün emekçi kitlelerin de en tam ve en derin olarak çıkarlarını ifade eden parti idi. Sosyalist Devlet'te sistemin bir yada birçok partiye elverişliliği ile ilgili sorun, somut koşullar ve zaman, güçlerin gerçek ilişkisi, ülkenin tarihsel gelenekleri ve toplumsal özellikleri hesaba katılarak çö-

zümlenmiştir. Birçok sosyalist ülkede kurulmuş olan partilerin çokluğu sistemi, sosyalist dönüşüm programının proleter olmayan demokratik partilerce kabul edilmesi üzerine, bu programın uygulamasına faal katılmaları üzerine ve Devlet'te ve toplumda işçi sınıfının marksist - leninist partisinin yönetici rolünün tanınması üzerine kurulmuştur. Komünist partilerin proleter olmayan demokratik partilerle elbirliğinin objektif olanağı, sosyalist ülkelerin işçi sınıfının çıkarları ile halkının diğer emekçi tabakalarının çıkarları arasında köklü ayrılıkların yokluğu ile koşulludur. Proleter olmayan demokratik partilerin temsilcilerinin, iktidarın yerel ve merkez kuruluşlarına ve kamusal örgütlere katılması işçiler, köylüler ve halkın diğer emekçi tabakaları arasındaki bağları güçlendirir. Lenin şöyle belirtmişti: işçi sınıfının öncüsü «görevini, yönettiği kitleden kopmasını bilmediği zaman, bütün kitleyi ilerletmesini gerçekten bildiği zaman ancak yerine getirir. En çeşitli faaliyet alanlarında komünist olmayanlarla ittifak olmaksızın, komünist toplumun kurulması konusunda hiçbir başarı sözkonusu olamaz» ([34]).

Kuruluşunun ilk günlerinden itibaren, Sovyet Cumhuriyeti dünya devrimci sürecinin gelişmesine etkisini göstermeye başladı.

Büyük Ekimin tecrübesi, marksizm - leninizmin öncü kurucularının insanın insan tarafından sömürüsü üzerine kurulmuş bir toplumun ancak sosyalist devrimin zaferi ile, proletarya diktatörlüğünün kurulması ile yıkılabilir olduğu görüşlerini açıklıkla doğruladı. Kapitalist ülkelerin halk kitleleri Sovyetlerde, proletarya diktatörlüğünün somut devlet biçimini gördüler. Büyük Ekimin zaferinin etkisinde, Bavyera, Macaristan ve Slovakya Sovyet Cumhuriyetini ilan ettiler. Proletarya diktatörlüğü bu ülkelerde, çok sınırlı bir dönem için de olsa başarı kazandı. Almanya, Avusturya, Macaristan, Polonya, Çekoslovakya, Finlandiya ve diğer bazı Avrupa ülkelerinde Sovyetlerin ortaya çıktığı görüldü. Yalnızca işçiler değil, fakat köylüler, askerler, bahriyeliler ve aydınlar da bu Sovyetlerin yerleştirilmesine katıldılar. Fakat bu ülkelerin bazılarında Sovyetler, emekçilerin çıkarlarını dile getiren gerçekten devrimci kuruluşlar olmamıştı.

Sovyet Devletinin ilk varoluş yıllarını ve uluslararası devrimci hareketin tecrübesini genelleştiren Lenin, Sovyetlerin yalnızca proletarya diktatörlüğünün özgül bir biçimi olmadığı, fakat demokratik devrimin zaferi koşullarında iktidar organları da olabildiği sonucunu çıkardı. Emekçi halkın Sovyetleri Cumhuriyeti biçiminde, halk iktidarının kurulmuş olduğu ülkemiz toprağı üzerinde Korezm ve Buhara Sovyetler cumhuriyetlerinin yaratılması son derece önemli bir olay oldu. Lenin şöyle yazıyordu: «Bu cumhuriyetler,

Sovyet iktidarının ilkeleri ve fikirlerinin sanayi ilişkisi altında gelişmiş ülkelerde değil yalnızca, proletarya gibi bir toplumsal destek ile değil yalnızca, fakat köylülük gibi bir temel ile de erişilebilir ve derhal gerçekleştirilebilir olduklarının bir kanıtı ve bir doğrulamasını oluşturmaktadırlar» ([35]). Lenin'in bu öngörüsü, 1921'den itibaren, Moğolistan Halk Cumhuriyeti örneğiyle doğrulanmış bulunmaktadır.

Dünya devrimci sürecinin gelişmesi, Sovyetlerin uluslararası niteliğinin bir kanıtını vermektedir. Lenin «genel olarak burjuva demokrasisinin, burjuva parlamentarizminin mezar kazıcısı, mirasçısı ve halefi Sovyetlerin tarihsel görevinin (mission) doğrulandığının» ([36]) görülmekte olduğunu belirtti. Bu arada, Sovyetlerin evrensel önemini tamamen kabul ederek, proletarya diktatörlüğünün bu biçimini kapitalizmden sosyalizme geçişi gerçekleştiren bütün ülkeler için zorunlu saymıyordu. Lenin'e göre Sovyetler, proletarya diktatörlüğünün biçimlerinden birisidir. «Bütün uluslar sosyalizme geleceklerdir», diye yazıyordu, «fakat hepsi de mutlaka aynı biçimde gelmiyeceklerdir, herbiri şu yada bu demokrasi biçiminde, toplumsal hayatın çeşitli yanlarının sosyalist dönüşümlerinin şu yada bu hızında, kendi özelliğini (originalité) getirecektir» ([37]). Lenin, bu fikri geliştirerek, kapitalizmden sosyalizme geçişin her ülkede özgül biçimleri olacağını, hatta siyasal biçimlerin çok büyük bir çeşitliliğini ve çokluğunu içereceğini, «fakat özlerinin zorunlu olarak bir tek olacağını: **proletarya diktatörlüğü,**» ([38]) vurguluyordu.

Büyük Ekim sosyalist Devriminin zaferinden sonra, komünistler, sosyalist devrimin enternasyonalist ilkelerine, sosyalist kuruluşun genel süreklilik yasalarına zarar veren herkese karşı kararlı ve ödün vermez bir biçimde mücadele ettiler. Fakat Sovyet iktidarının enternasyonalist niteliğini ve temel ilkelerinin dünya çapında uygulanmasının kaçınılmazlığını tamamen vurgulayarak edinilen tecrübenin körükörüne bir kopyasına karşı uyarmaktadırlar ve, Devlet yapılarının kurulması sırasında, her ülkenin ekonomik, siyasal, ulusal ve tarihsel koşullarının göz önünde bulundurulmasının zorunluluğu üzerine dikkati çekmektedirler. İkinci Dünya Savaşından sonra, bir çok Avrupa ve Asya ülkesinde, halk demokrasisi rejimlerinin kurulmasına götüren devrimler oldu. Halk demokrasisi bu ülkelerde proletarya diktatörlüğünün siyasal biçimi oldu. Bu yeni sosyalist devlet biçiminin ortaya çıkması, Lenin'in, proletarya diktatörlüğünün çeşitli siyasal biçimlerinin kaçınılmaz varlığı üzerine çıkardığı sonucun doğruluğunu, pratik planda doğruladı. Sovyetler ve halk demokrasisi sosyalist tipte Devletin çeşitli biçimleridir. Ulusal kurtuluş hareketi de proletarya diktatörlüğünün yeni devlet biçimlerini ortaya çıkarabilir. Kapitalizmden sosyalizme geçiş, işlemesi şu yada

bu ülkenin tarihsel ve ulusal özellikleri ile uygunluk halinde olacak olan, çok sayda objektif genel yasalar tarafından yönetilecektir her zaman.

(1) K. Marx, F. Engels, **Seçme Eserler,** c. II, Moskova, 1970, s: 236.
(2) **Age.,** c. III, s. 461.
(3) **Age.**
(4) K. Marx, F. Engels, **Eserler,** c. 39, s: 184 (rusça)
(5) V. Lenin. **Eserler,** Paris - Moskova, c. 24, s: 60, 78.
(6) **Age.,** c. 23, s. 237.
(7) N. Krupskaya, **Lenin üzerine Anılar,** Moskova, 1957, s: 268 (rusça).
(8) V. Lenin, **Eserler,** c. 33, s: 231 (rusça).
(9) V. Lenin, **Eserler,** c. 24, s: 13.
(10) **Age.,** c. 24, s: 61.
(11) **Age.,** c. 24, s: 29.
(12) **Age.,** c. 26, s: 99.
(13) **Age.,** c. 29, s: 101.
(14) **Age.,** c. 26, s: 397.
(15) **Age.,** c. 25, s: 33.
(16) **Matériaux des Congrès des Soviets.** 1917 - 1936, Moskova, 1959, s: 27 (rusça).
(17) **Sur les préparatifs du 50. ème anniversaire de la fondation de l'U.R.S.S.** S.B.K.P.'nin M. K. kararı, Moskova, 1972, s: 8.
(18) V. Lenin, **Eserler,** c. 45, p: 211 (rusça).
(19) V. Lenin, **Eserler,** c. 24, s. 474.
(20) **R. K. (b.) P.'nin VIII. nci kongresi, Mart 1919** (tutanaklar), Moskova, 1959, s: 396 (rusça).
(21) V. Lenin, **Eserler,** c. 27, s: 250.
(22) **Age.,** c. 26, s: 428.
(23) **Age.,** c. 42, s: 54 - 55, 89.
(24) Bkz. **Sovyetler Birliği komünist Partisinin XXIV. ncü Kongresi, 30 mart - 9 nisan 1971. Belgeler,** Moskova, 1971, s: 138, 339.
(25) V. Lenin, **Eserler,** c. 28, s: 264 - 265.
(26) **Age.,** c. 29, s: 121.
(27) **Le point culminat de la révolition. Kasım - Aralık 1905,** II. nci kısım, Moskova, 1955, s: 65 (rusça)
(28) V. Lenin, **Eserler,** c. 24, s: 449.
(29) **Age.,** c. 26, s: 351.
(30) **Age.,** c. 31, s: 43
(31) **Age.,** c. 25, s: 437.
(32) **Age.,** c. 33, s: 256.
(33) **Le P.C.U.S dans les résolutions et les décisions des congrès, conférences et sessions plénières du C. C.,** c. 2, 8. nci basım, s: 77 (rusça).
(34) V. Lenin, **Eserler,** c. 33, s: 230.
(35) **Age.,** c. 31, s: 510.
(36) **Age.,** c. 31, s: 86.
(37) **Age.,** c. 23, s: 76.
(38) **Age.,** c. 25, s: 446.

——— o ———

sovyet halkı, yeni tarihsel topluluk (*)

Sourène KALTAKHTCHAN

Türkçesi : H. Arif SAYGI

Elli yıldan fazla bir zaman süresince, dünya, kahraman devrimci çalışma ve mücadelenin, Sovyetlerin yaratıcı büyük gerçekleştirmelerinin tanığıdır. Sovyetler ülkesinin ekonomik, sosyal, siyasal, kültürel, manevi hayatının bütünü, bütün milliyetlerin emekçilerinin dostluk ve kardeşliğinin soylu ışığıyla aydınlanmaktadır. Günümüzde, Sovyet halkı kendin ve kırın sosyalist emekçilerinin birleşik bir topluluğudur (collectivité). Bu, aynı zamanda, komünist toplumu güvenle kurmakta olan 100'den fazla ulus ve etnik gurupların birleşik bir ailesidir.

S.B.K.P'nin XXIV ncü Kongresi, Sovyet halkı olan tarihsel yeni topluluğu, S.S.C.B.'de sosyalizmin kuruluşunun yüce sonucu olarak, Büyük Ekim sosyalist Devriminin ve itimlediği çok biçimli toplumsal ilerlemenin tarihsel ve evrensel öneminin bir gerçekleştirmesi olarak niteledi. «Sosyalist kuruluş boyunca, ülkemizde **tarihsel yeni bir topluluğun: Sovyet halkının** oluşmakta olduğu görüldü. Toplumsal sınıflar ve guruplar arasında, uluslar ve ulus gurupları arasında uyumlu yeni ilişkiler, dostluk ve elbirliği ilişkileri, ortak çalışmada, sosyalizm için mücadelede, sosyalizmi savunma kavgalarında, doğmuştur» (1).

(*) Bu yazı, S.S.C.B. Bilimler Akademisi felsefe bilimleri doktoru, S. Kaltakhtchan'ın; S.S.C.B. Bilimler Akademisi dergisi, «SCİENCES SOCİALES» in 1972/4 sayısından yayımlanan yazısıdır.

Tarih çeşitli insan toplulukları tanımaktadır: klan, kabile, kavim (ethnie), (etnik grup, ç) ulus. Sovyet halkı, sınıfsal ve ulusal bağdaşmazlıkların (antagonisme) yokedilmesi temeli üzerinde, sosyalizmin kurulmakta olduğu sürede oluşmuş olan, tamamen yeni toplumsal ve uluslararası bir topluluk, 100'den fazla kavim (ethnie) ve milliyeti kapsayan bir topluluktur.

Klan ve kabile topluluğu kan bağlarına dayanıyordu ve K. Marx ve F. Engels'in belirtmiş olduğu gibi, topluluğun koşullarında insanların birbirlerinden ayırdedilmediği «doğal bir topluluğu» temsil ediyordu: kendilerini ilkel topluluğa bağlayan göbek bağını henüz koparmamışlardı. Özel mülkiyetin, takasların, ticaretin gelişmesi klan ve kabile bağlarını yıktı, sömürüyü ve sınıfların ayırdedilmesini doğurdu. Bu temel üzerinde, başlıca niteliği kollektivizm olmıyan, fakat çeşitli gurup, sınıf ve kişilerin birbirinden ayrılması ve tecriti olan kavimler (yada halklar) ortaya çıktı. Sınıfsal bağdaşmazlıklar geliştiği ölçüde, hakim tabakalar halkın ilerleyici gelişmesi için bir fren olur ve bu yüzden ondan kopar. Bu dönemde, «halk» kavramı yalnızca emekçi kitleleri kapsar. Aynı süreci ulusta da gözlemliyoruz. Ulus burjuva çağının bir ürünü olarak ortaya çıkar, fakat burjuvazinin çıkarları, zamanla, ulusun geri kalanının çıkarlarına o derece karşıt olur ki Lenin, bu topluluğun imgelerle dolu özgül bir niteliğini vererek, onu bir tek ulusta iki ulus olarak belirler (2).

Çelişkileri olan bir toplumda, — ve çok haklı olarak, çarlık Rusyasının olmuş olduğu gibi, çokuluslu bir Devlette —, «halk» kavramı ülke halkının bütününü asla kapsamaz. İşte bunun içindir ki, o zaman kullanılmakta olan «Rusya halkı» deyiminin hiç bir objektif temeli yoktu. Ulusal ve sınıfsal çelişkilerle bölünmüş olan Rusya imparatorluğu, birleşik bir tek halkı oluşturmuyordu, fakat bir çeşitli ulus ve kavim yığınını oluşturuyordu.

Batı Avrupa sosyal demokrasisinin oportünist kanadı ve Rusyada menşevikler ve devrimci - sosyalistler; halkı, burjuvazinin ideologları gibi, toplumun sınıflara bölünmesini hesaba katmaksızın, bir çeşit birleşik kitleler olarak düşünüyorlardı. Marksizm leninizmin ilk kurucuları, halktaki sınıfsal aykırılıkların bu oportünist hokkabazlığına, kurtuluş mücadelesinde proletaryanın üstün rolünün yadsınmasına kararlı bir biçimde karşı çıkıyorlardı. K. Marx ve F. Engels lasalcıları da eleveriyorlardı ve Lenin, emekçi kitlelerin, bilhassa gerici bir kitle olarak düşündükleri köylülüğün proleter olmıyan tabakalarını hiç göz önünde tutmayan, işçi sınıfının yönetici rolünü inkar etmeye ve onu doğal müttefiklerinden tecrit etmeye kadar da varan troçkistlerin maskelerini indiriyordu.

Rusyada sosyalist devrim öncesinden itibaren, bütün emekçi tabakaların çıkarlarının somut bir açımlaması temelinde, Lenin, işçi sınıfının, eğer yönetici rolünü üzerine almak istiyorsa, bağımsız bir siyasal parti olarak örgütlenmesi gerektiği marksist tezini savundu ve bu tabakaların proletarya ile ittifakının gerekçelerini gösterdi.

Lenin tarafından kurulmuş olan bolşevik parti, fikir yoldaşı militanların Rusyadaki ilk enternasyonalist topluluğu, Rusyanın çokuluslu proletaryasının öncüsü oldu. Kurtarıcı mücadele tecrübesinin — bilhassa sosyalist devrimin tecrübesinin — göstermiş olduğu gibi, komünist partisinin yönetimi altında, en geniş halk kitleleri, işçi sınıfı etrafında toplandılar. Ekim sosyalist Devrimi sırasında ve iç savaş boyunca, her milliyetten Rus emekçi köylüleri, işçilerde kendi çıkarlarının tek ve gerçek savunucularını görerek onları izlediler. Fakat, Marx'ın demiş olduğu gibi, «halkların gerçekten birleşebilmeleri için, ortak çıkarlara sahip olmalıdırlar; çıkarlarının ortak olabilmesi için varolan mülkiyet ilişkilerinin yıkılması gerekir» (3).

Evrensel ve tarihsel önemdeki bir görev buradadır. Ve bu görev sosyalist devrim sırasında ve S.S.C.B.'de sosyalizmin kuruluşu sırasında başarı ile çözümlenmiştir. Sömürücü sınıfları silinmiştir, emekçi sınıf ve tabakalar niteliksel değişimlere uğramıştır, yakınlaşmalarının süreci hızlanmıştır. İşçi sınıfının yönetici rolünün büyüdüğü görülmüştür. Daha iyi örgütlü bir duruma gelmiştir ve genel eğitim ve kültür düzeyi çok yükselmiştir. Tarımda meydana gelmiş olan sosyalist dönüşümler sonucunda, işçi sınıfı ile köylülük arasındaki temel ayrılık silinmiştir: sosyalist yeni üretimdeki durumları yakınlaşmıştır. Üretim araçlarının ve meyvelerinin ortak mülkiyeti, ortak çalışma, Sovyet köylüsünün fizyonomisini değiştirdiler ve ona yeni, kollektivist bir anlayış verdiler. Sovyet halkı olan tarihsel yeni toplumun sosyo - politik temeli, işçilerin ve köylülerin ittifakı bugün yıkılamazdır.

Tarımın sosyalist kooperatifleşmesi, eski köylülüğün küçük burjuva özelliği olan ulusal tecrit ve sınıfsal düşünce kısırlığını aynı zamanda yok etmiştir. Ulusal düşünce kısırlığının ortadan kalkması da gene temel olarak işçi ve köylü çevreler kökenli sosyalist entelijansiya'nın oluşmasıyla hızlandırılmıştır.

Sovyet toplumunun sınıfsal yapısının değişmesi ve bağdaşmaz olmayan sınıflar ve milliyetler arasındaki dostluk ilişkilerinin ortaya çıkması, biryandan toplumsal gurup ve sınıfların sosyalist dönüşümünün ve öte yandan çeşitli ulus ve kavimlerin, içiçe bağlı, sürecini sunmaktadırlar.

Bu, Lenin'in öngörmüş olduğu gibi, sömürü sisteminin, özel mülkiyet rejiminin tümünün yıkılmasının ve yerlerine, bütün ülke çapında, kır ve kentin emekçilerinin birleşik bir halk topluluğunun (collectivité) ortaya çıkmasının bir süreçte ikili bir süreci oldu.

S.S.CB.'de üretim araçlarının kapitalist özel mülkiyetinin tasfiyesi ile, bir tarihsel yeni insan topluluğunun ortaya çıkmasının ve gelişmesinin ekonomik ve sosyal koşulları yaratılmıştır. Bu topluluk, her şeyden önce, toplumun sınıflar yapısında meydana gelmiş olan değişmelerin sonucu olarak oluşmuştur. Eğer, 1913'te, çarlık Rusyası halkının % 17'si işçi ve memur (bunun % 14'ü işçi); % 66,7'si bireysel işletmeci ve zanaatkâr; % 16.3'ü kapitalist, toprak sahibi, tüccar ve kulak ise, bu gün Sovyet toplumu sırf emekçilerden oluşmaktadır. İşçilerin ve sosyalist işletmelerin memurlarının sayısı % 80 (bunun % 55'den fazlası işçi) ve kolhozcu köylülüğün sayısı % 20'yi bulmaktadır.

Sovyet sosyalist toplumunun dost gurup ve sınıfları durmadan birbirlerine yaklaşmaktadırlar ve halkın bütününün ideolojik ve sosyo - politik birliğinin artıp pekiştiği görülmektedir. Bu birliğin ve bu yaklaşmanın temel faktörünü işçi sınıfı oluşturmaktadır. İşçi sınıfını izleyen kolhozcular ve aydınlar, işçi sınıfına özgü nitelikleri kazanıp geliştirmektedirler : siyasal bilinç ve yüksek faaliyet, disiplin, örgüt ve kollektivizm anlayışı, aynı anda, bilimsel ve teknik ilerleme vurgulandıkça, işçi kolhozcular aydın emekçilere gittikçe yaklaşmaktadırlar.

Toplumsal sınıf ve gurupların sosyalist dönüşümü aynı zamanda Sovyet kavim ve uluslarının sınıfsal özünün değişmesi ve uluslararası kardeşliklerinin ortaya çıkması anlamına geliyordu. Çokuluslu ülkemizde, milliyetler sorunu doğal olarak sosyalist kuruluşun köklü sorunlarından birisi olmuştur. Yeni rejimin kaderi büyük ölçüde bu sorunun yerinde çözümüne bağlıydı. S.S.C.B.'de sosyalist kuruluşun bütün akışı, ulusal hayatın ikiye bölünmesini ve uluslar arasındaki bağdaşmazlıkları ortadan kaldırmak için, insanın insan tarafından sömürülmesine son vermek, emekçi sınıfların ve toplumsal tabakaların yakınlaşmasını sağlamak ve bu temel üzerinde kavim ve ulusların bir okadar sosyalist zatiyetlere (entité) dönüşümlerine gitmek gerektiği marksist - leninist tezin, doğruluğunu pratik olarak ortaya koymuştur.

Büyük Ekim sosyalist Devriminin ertesinde, leninist milliyetler politikasının ilkeleri ve herşeyden önce bütün ulusların haklarda eşitliği resmen ilan edilmiştir; ekonomik, kültürel ve devlet kuruluşunun bütün alanlarında halkların eşitliği ilkesini hayatta dile getirmeğe çalışıldı, eski çarlık Rusyasının kavim ve uluslarının Devlet

yapısının örgütüne katkıda bulunmaları için büyük çabalara izin verildi. Olaylar, Lenin'in güya «ulusal Devlet ve milliyetlere karşı soğuk bir ayrım hatta düşmanlık» ([4]) güttüğü biçimindeki antikomünistlerin iftira dolu iddialarını tamamen çürütmektedir. Gerçekte, falan yada filan halkların varoluşunun somut koşullarını ve tarihsel gelişmesini hesaba katarak, bazıları için özerklik ve diğerleri için federasyon biçiminde kavim ve ulusların Devlet yapısının örgütlenmesinin planını ileri sürmüş olan açıkça Lenin'dir. Kendi öz cumhuriyetlerinin yaratılmasında, Rus olmayan bütün halklara Sovyet Rusya tarafından yardım ve destekten söz ederken Lenin, «ancak böyle bir politika, Rusyanın bütün halklarını bir tek büyük ve güçlü bir aile halinde birleştirip pekiştirir» ([5]) diye vurguluyordu.

Hayat Lenin'in bu anlayışının doğruluğunu tamamen doğruladı. S.S.C.B.'nin halkları, sovyetik özgürlük ve federasyonda, onların ulusal ve uluslararası çıkarlarının uyumlu bir birleşiminin en uygun biçimlerini buldular ve sıkı birliği kolaylaştırmak amacıyla bizzat onlar inisiyatif gösterdiler. 1922'de, Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliğinin kurulması, hem siyasal önemi ve hem de sosyo - ekonomik sonuçlarıyla kendini gösteren bir olay oldu.

Emperyalizmin savunucuları, S.S.C.B.'ni dünyanın en bütünleşmiş ve en merkezileşmiş bir Devlet olmasını, ifade ettikleri gibi, zevklerine uygun bulmamaktadırlar. Sovyetler Birliğine dahil olan ulusların biribirlerinden ayrı ayrı gelişmelerini, kuşkusuz tercih ederlerdi. Bu uluslar böylece uluslararası sermayenin kolay bir avı olabilirlerdi. Sovyet halkları bu kötü yolu reddetti. Sovyet cumhuriyetlerinin ulusal Devlet yapılarının gelişmesine koşut olarak, halklar demokratik merkeziyetçilik ilkeleri üzerinde yükselmiş olan tek federatif Devletlerini sağlamlaştırmaktadırlar. Bütün kavim ve ulusların emekçilerinin, her cumhuriyetin ve bütününde Sovyetler Birliğinin ekonomik ve kültürel gelişmesinin planlarına sistemli olarak katılması, yerel kuruluşlardan merkez kuruluşlarına kadar, bütün yönetim organlarının faaliyetinde demokratçılığı genişletip derinleştirmektedir. İşte böylece, sosyalizmin kuruluşunun başlangıcından beri, Sovyet siyasal rejimi, sosyalist demokrasi, milliyetler ve sınıflar arasında yeni ilişkilerin, S.S.C.B.'nin kavimleri ve uluslarının, sosyal sınıf ve gurupların yakınlaşmasının ve dostluğunun temeli olmuştur.

Fakat milliyetlerin ve kavimlerin (etnik gurup, ç) siyasal haklarda eşitlik henüz yetersizdi. Ulusların sosyalist gelişmesini ve kerte kerte yakınlaşmalarını sağlamak için, yeni siyasal rejime uygun düşen bir ekonomiyi yerleştirmek gerekli oldu. İşte bu yüzden komünist Partisi ve Sovyet Devleti, bütün federe ve özerk cumhuri-

yetlerde ekonomiyi yükseltmek, tarihsel olarak uyuşmuş bulunan ekonomik eşitsizliği yoketmek amacıyla tedbirler aldılar. Üretim araçlarının toplumsal mülkiyeti, sosyalist yönetim sistemi, S.S.C.B. halklarının enternasyonalist birliğinin ve toplumsal homojenliğinin temeltaşı oldular.

Aynı anda ve sosyalist ekonominin kurulması ile bozulmaz bir şekilde bağlı bir şekilde, gerçek bir kültür devrimine girişildi. Dost sınıf ve gurupların, çeşitli ulus ve kavimlerin yakınlaşmasının ve gelişmesinin teorik ve ideolojik temeli, marksizm leninizm oldu. Irkları, ulusları, kavimleri birbirlerine karşı diken burjuva ideolojisinin aksine, marksizm - leninizm, onların özgül ulusal çıkarlarını olduğu kadar, ortak enternasyonalist çıkarlarını da dile getirir.

Eski çarlık Rusyasının bütün uluslarının ve kavimlerinin siyasal haklarda eşitliği, ekonomik ve kültürel serpilmesi onları niteliksel olarak yeni, sosyalist zatiyetlere dönüştürdü. Tarihte ilk kez, ekonomik temelleri, sınıf yapıları, siyasal rejimleri ve manevi fizyonomileri ile, sömürücü toplumun tanıdığı uluslardan ve kavimlerden, köklü bir biçimde ayırdedilen uluslar ve kavimler oluştu..

Sosyalist ulus, sosyalist inşa sırasında oluşmuş bir insan topluluğu, eski ulusal topluluklarının belirli etnik özelliklerini (nicel olarak yeni bir ayrılık kazanmış olmalarına karşın) koruyan fakat siyasal, sosyo - ekonomik ve manevi hayat biçimleri köklü olarak değişmiş olan bir topluluktur. .

Sosyalist ulusların en belirgin nitelikleri, gittikçe büyüyen sosyal homojenlikleri, onları oluşturan sınıfların ve toplumsal gurupların ekonomik ve siyasal çıkarlarının birliğidir. Sosyalist ulusların gelişmesi, serpilmesi, ve yakınlaşması ekonominin, politikanın ve ideolojinin uluslararasılaşmasına ve aynı zamanda bütün Sovyet uluslarının kültüründe, anlayışında ortak çokulusal özelliklerin oluşmasına her zaman daha çok dayanmaktadır. İşte bu yüzden, sovyet uluslarının yakınlaşması, onların serpilmesine katkıda bulunmaktadır ve bu serpilme de onların karşılıklı yakınlaşmalarını, karşılıklı zenginleşmelerini sağlamaktadır.

Tarihte görülmemiş bir uluslararası ve toplumsal insan topluluğunun: sovyet halkının; doğuşuna neden olan şeyler bütün sınıfların ve toplumsal gurupların, bütün ulusların ve kavimlerin hayat biçiminde, bütün Sovyetlerin hayat biçiminde ortaya çıkmış olan köklü sosyalist dönüşümler ve genel olarak, onların ortak sovyetik yanlarının yoğun gelişmesidir kesin olarak.

Sovyet halkı olan bu tarihsel yeni insan topluluğunun kurulmasındaki kesin rol; bileşimi ile çokuluslu ve özü ile enternasyo-

nalist olan S.B.K.P.'ne aittir. İşte Lenin'in bu konuda, mayıs 1905'te yazdığı: «parti, hiç kimse ona (partiye, ç) ulusal bir nitelik veremesin diye, Rus partisi değil Rusya partisi adını aldı»(6). Dost ulusların ve kavimlerin, sınıf ve gurupların en bilinçli temsilcilerini saflarında birleştiren S.B.K.P., bütün sovyet halkının devrimci iradesini ve hayati çıkarlarını ifade etmektedir. Bütün kamu ve Devlet örgütlerinin yönetici çekirdeği olarak, o ülkenin hayatının bütün alanlarında, Sovyetlerin topluluğunu (cemaatini, ç) sağlamlaştırmaktadır.

İleri sosyalizm koşullarında, sovyet insan topluluğu, gelişmesinin yeni bir aşamasına geçti. Proletarya diktatörlüğü Devletinin bütün halkın bir Devletine dönüşümü, işçi sınıfının ve köylülüğün ittifakının çok daha büyük bir sağlamlaşmasına, entelijansiya ile birleşmelerine götürdü, bu da sovyet uluslarının toplumsal homojenliğinin güçlenmesini kolaylaştırdı.

Sovyetlerin bugünkü topluluğu, sosyalist tipte bireyin gelişmesine, toplumla birliğinin pekişmesine de gittikçe büyüyen bir etki etmektedir. Galip gelen sosyalizm, sovyet insanını sınıfsal kısırlıktan kurtardı, toplumsal niteliğini ortaya çıkardı. Bununla birlikte bu, antikomünizmin ideologlarının inandırmaya çalıştıkları gibi; S.S.C.B.'nde bireyin bir çeşit «tesviyesi»nin oluştuğu, «ilkel ayırdedilmezliğini» yeniden dirilttiği demek değildir. Sosyalizm, bireyi yoksullaştırmadı fakat, aksine, çokbiçimli, uyumlu gelişmesinin koşullarını yarattı. İşte bu yüzden bugünkü aşamada, sovyet topluluğunun pekişmesi, komünist toplumun kurucusu yeni İnsanın oluşum sürecine, çözülmez bir şekilde bağlıdır.

Sosyal ilerlemenin güçlü hızlandırıcısı sovyet halkının —tarihsel yeni olgu— özünün yerinde anlaşılmasının tarihsel ve pratik büyük bir önemi vardır.

Sovyet halkı yeni bir ulus sunmaz, fakat, basit bir devlet birliğinin sonucu da değildir. Bu, ulusal olan ile uluslararası olanın diyalektik bir birlik oluşturduğu, toplumsal ve uluslararası bir insan topluluğudur. Bütün Sovyetlerde, bütün sovyet halkında gitgide daha çok ortak, enternasyonalist yanların gelişmesi olgusu, bu halkın bir çeşit yeni ulusa dönüşmekte olduğu anlamına gelmez. Ulusun belirtilerine benzer, belirli özellikler (toprak, ekonomi, anlayış ortaklığı) sovyet halkına özgü olmasına ve böyle olunca da «ulusal sovyet gururu», «sovyet Devletinin ulusal çıkarları» gibi deyimler kullanılmasına rağmen; sovyet halkı, tekuluslu bir top-

luluk sunmaz, fakat, S.S.C.B.'nin bütün ulus ve kavimlerinden oluşmuş bir birlik sunar.

Burjuvazinin ideologları, sovyet halkının oluşmasını kapitalist dünyada olan zorlayıcı özümleme (assimilation) süreçleri ile sık-sık karşılaştırırlar. Fakat bu, bu tür «koşutluklara» başvurmaktan çok, gerçeği kabaca bozmaktır. Emperyalizm, halkların tamamını boğarken yada hatta yokederken; Sovyetler Birliğinde, sosyalist demokrasi temelinde halkların ve milliyetlerin yakınlaşması ve serpilmesi gözlemlenmektedir.

Yeni tarihsel insan topluluğu sovyet halkının oluşması, ulusların tesviyesini, onların ulusal ayrılıklarının, dillerinin, kültürlerinin kesin tanınmamasını getirmez hiç te. Yaşamaya ve gelişmeye devam eden sosyalist kavim ve uluslar bu ulusların herbirinin ekonomik ve manevi hayatında temel olan, sağlam olan, ortak olan herşeyi özümleyen sovyet halkının bileşken parçalarıdır. Ulusların haklarda tam eşitliğinin garantisi; federe ve özerk cumhuriyetlerin çıkarları ile S.S.C.B.'nin çıkarlarının birleşmesi, S.B.K.P.'nin ve sovyet Devletinin temel ilkeleridirler.

Federe cumhuriyetlerin halkının çokuluslu niteliğinin pekişmesinin, daha şimdiden, bu halkın «uluslaştırılması» anlamına geldiği, ulusların hukuksal ve devletsel birleşimlerinin çok yakın bir gelecekte olacağı ve bundan dolayı federalizmden birlikçiliğe (unitarisme) geçişi zorlamanın zamanı şeklindeki görüş hatalıdır. Gerçekte, ulusal devletçilik, sosyalist kavim ve ulusların gelişmesinde, sovyet halkının birliğinin pekişmesinde büyük bir rol oynar. S.B.K.P., sovyet federasyon ve özerkliğini yetkinleştirirken, çok büyük merkezileştirmenin (supercentralisation) aynı şekilde aşırı bir merkezsizleştirmenin S.S.C.B. halklarının çıkarlarına ters düştüklerini hesaba katmaktadır.

Sovyetler Birliği, bir cumhuriyetler ve ulusal bölgeler yığını değil, fakat, parçaları biribirlerine sıkısıkıya bağlı olan ve organik bir karşılıklı etkide bulunan bütün bir sistemdir. Vazgeçilmez bir merkeziyetçilik, sovyet federasyonunun karakteristiğidir; bu merkeziyetçilik, her şeyden önce sosyalist ekonominin bütününün gelişmesi ve yönetimi, bir dış tehdide karşı sosyalizmin ilk ülkesinin ve kardeş sosyalist ülkelerin savunması görevleri sonucunda kendisini zorla kabul ettirmektedir. Sovyet ulus ve kavimlerinin egemenliği, S.S.C.B.'nin bütün gücüyle pekiştirilip garanti edilmiştir.

Aynı zamanda, kurulu iktidar ve yetkinin yayılması, geniş kitlelerin yaratıcı faaliyetinin, yerel inisiyatifin gelişmesi için en elverişli koşulları biraraya getirme amacındadır ve sovyet halkının

gücünün ve birliğinin zayıflamasına değil, kısaca sovyet topluluğunun pekişmesine katkıda bulunmaktadır. Onların kesinkes federatif birliği sayesindedir ki, S.S.C.B. halkları kültür ve ekonominin kalkınmasında çok büyük başarılar kazanmışlardır ve bu yolla egemenliklerini daha çok pekiştirmişlerdir. Sosyo-politik planda, sovyet cumhuriyetlerinin ulusal egemenliği ulusların kendi toplumsal, ekonomik ve Devlet hayatlarını kendi gerçek çıkarlarına, her şeyden önce temel çıkara göre örgütlemeleri, yani komünist topluma doğru mutlu bir ilerlemeyi sağlamaları anlamına gelir.

Lenin, halkların birliği haklarda eşitlik ve dayanışma üzerine kurulmuş olduğundan, bu birliğin sovyet Devletinin güçlenmesine yaradığı, bu birliğe kayıtlı her üyenin egemenliğinin de böylece güçlenmesini kolaylaştırdığı, değerlendirmesini yapıyordu. Sovyet ulusal cumhuriyetleri, kendi topraklarının sınırları dahilinde yasama, yürütme ve adalet organının bütün üstünlük haklarına sahiptirler. Fakat, aynı anda, Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği'nin yurttaşları ve kendi cumhuriyetlerinin yurttaşları olan Sovyet insanları, ikili gösterisinde tek sovyet egemenliğinin taşıyıcılarıdırlar.

Kültürel, ekonomik, yasama ve bütçe v.s. alanında, cumhuriyetlerin haklarının genişlemesi; merkezin egemenliğinin ve cumhuriyetlerin egemenliğinin birliğinin yeni bir kanıtıdır. Cumhuriyetlerin haklarının genişlemesine koşut olarak; sovyet federasyonunun merkezileşmiş yönetiminin, demokratik merkeziyetçiliğinin biçimlerinin yetkinleşmekte olduğu görülmektedir ve bu merkeziyetçilik, sovyet kavim ve ulusların demokratik birliğine dayandığından, bürokratik merkeziyetçilikten köklü olarak ayrılır.

Sovyet kavim ve ulusları tarafından kazanılmış çok büyük başarılar, sosyalizmin, halkların kardeşlik biriliğinin hesabına konulmalıdır. S.S.C.B. halklarının çok büyük gerçekleştirimleri, onların birleşik çabalarının meyvesidirler. Birleşik bilimsel ve teknik ilerleme, sosyalist rejimin yararına eskiden geri olan halkların modern kültürün, tekniklerin, bilimlerin, üretimin doruklarına doğru dev bir sıçrama yapmalarını sağladı. Sosyalist enternasyonalizmin yenilmez gücü, her sovyet cumhuriyetinin başarılarının bizzat ruhudur.

Sosyalizmin ve komünizmin kurulmasının koşullarında, uluslararası ekonomik topluluğun güçlendiği, cumhuriyetlerin ulusal ekonomisini içine alan ve bütün ülkenin ve ayrıca her cumhuriyetin çıkarına tek Devlet planına göre gelişen bütün sovyet ekonomisinin düzeyinin çok büyük oranda yükseldiği görüldü. Ülkenin üretici güçlerinin dağılımında ortaya çıkan iyileşmeyi ve her cumhu-

riyetin, Devletin ortak görevlerinin çözümüne katkısının artışını belirten L. Brejnev, partinin XXIV. Kongresinde sunulan S.B.K.P.'nin M.K. faaliyet raporunda, şöyle belirtti: «Bu şu anlama gelir ki bütün halklarımızın kardeşlik ve birliğinin ekonomik temeli daha da genişlemiştir» (7).

Üretimin kooperasyonu ve uzmanlaşması temeli üzerinde sosyalist iş bölümü; ulusal cumhuriyetler arasında, karşılıklı kadro değişimlerinin yaygınlaşması; hayatın bütün alanlarında, çeşitli ulusların emekçileri arasındaki günlük ilişikleri gittikçe pekiştirip derinleştirmektedir. Sonuç olarak, Sovyet insanlarının uluslararası topluluğunun büyüyüp sağlamlaştığı görülmektedir.

Uluslar ve kavimlerin ekonomik bağlarının yoğunlaşması, günümüzde çeşitli milliyetlerin insanlarının göçünü ve birbirleriyle kaynaşmasını hızlandırmaktadır. Cumhuriyetler, kıtalar ve bölgeler, kentler, işletmeler, kolhozlar, sovkozlar gittikçe çokuluslu bir nitelik kazanmaktadırlar. Ulusal kökenlerinden bağımsız olarak, tüm sovyet cumhuriyetinin sakinleri kendi ulusal Devlet yapısının taşıyıcılarıdırlar ve ekonomisinin ve kültürünün kurucuları olarak müdahele ederler.

Sosyalist kavim ve ulusların ekonomik, sosyal ve politik topluluğu temeli üzerinde manevi topluluklarının arttığı, ulusal kültürlerinin her zaman daha çok birbirlerine yaklaştığı görülmektedir. Özüyle sosyalist ve biçimiyle ulusal olan, sovyet kavim ve milliyetlerinin kültürünün gelişmesi ortak ekonomileri ve ortak ideolojileri ile belirlenmiş bulunmaktadır. Sanat kültürü, gerçeğin sanatçı tarafından tanınıp yansıtılmasının bir tek yöntemini tanımaktadır: sosyalist gerçekçilik. Anti komünizmin ve revizyonizmin ideologları, bu birliği ulusal kültürlerin bir tesviyelemesi; bir, birtek kılınması gibi sunmaya çalışmaktadırlar. Gerçekte, ancaksosyalizmdedir ki, ulusal kültürler en yüksek gelişmelerini görürler. Uluslararası olanın ulusal olanda pekişmesi, bu ikincinin birinciye sözümona feda edilmesi anlamına gelmez, fakat, ulusal olan kavramının değişmesi ve zenginleşmesi anlamına gelir. İnsanların anababalarından çok, devirlerine benzedikleri, sürekliliğin ataların körükörüne kopyası ile hiçbir ilgisi olmadığı şeklindeki eski vecizenin doğrulanmakta olduğu görülmektedir. Görülmemiş bir manevi tipte insanların ortaya çıkması, S.S.C.B.'de toplumun devrimci yönden yapımının yüce sonucudur. Kendi ulusal özelliklerini pekâlâ koruyan Sovyetler insanına özgü olan, önemli ortak uluslararası nitelikler vardır. Çeşitli milliyetlerden Sovyet insanlarını niteleyen şey, onların manevi dünyalarının mükemmel düzenidir: yeni toplumun kurucularının anlayışı onları birleştirmektedir. Aynı zamanda, sö-

mürücülerin anlayışı (zihniyeti, ç) örneğin, onlara tamamen yabancıdır, hatta sömürücüler onlarla aynı milliyetten olsalar bile.

«Ulusal olan»ın yüzyılların derinliğinden gelen şey olduğuna, Sovyet insanlarının modası geçmiş eski görenekleri reddederek kendi ulusal fizyonomilerinden vazgeçtiklerine sovyetler insanını ikna etmek boşunadır. Bütün sovyet uluslarının ve kavimlerinin temsilcileri, derin olarak ikna olmuşlardır ki; «ulusal olan» gelişmekte, zenginleşmekte ve sosyalizm koşullarında bilhassa, yeni bir çehre kazanmaktadır. Sanatın sosyalist niteliğinin, örneğin, değil yalnız ulusal hayatlarının olaylarının ideolojik yorumunu, fakat, estetik zevklere, ulusal sanatçıların yaratıcı gidişlerine de yansıdığını çok iyi beğenmektedirler. Sosyalist gerçekçilik açısından, sovyet gerçeğini yansıtan her eserde, herkesde ortak olan ulusal ile sovyetik olanın sıkı sıkıya birbirine geçtiği görülmektedir.

Her ulusun tarihi zorunlu olarak kendi kültüründe yansımaktadır ve tarih ile güncellik arasında bir süreklilik bağı vardır. Fakat, ulusal olandan söz ederken onuherşeyden önce günümüzde olduğu gibi düşünüyoruz. Şu halde, bütün sovyet ulusları, bugün, kültürel gerçekleştirimleri ile büyük ölçüde karşılıklı olarak zenginleşmiş olarak ortaya çıkmaktadırlar. Bununla birlikte, bundan, ulusal kültürlerin ikizler gibi birbirlerine benzemeğe başlamakta oldukları sonucu değil, tamamen aksine, biçimlerinin gittikçe benzemez oldukları sonucu çıkar.

Sosyalist ulusların gelişmesinin tarihsel tecrübesi, kültürün ulusal biçimlerinin kımıldamaz ve donmuş olmadıklarını gösterir. Unsurlarından bazıları, yeni öze, sosyalist öze ve genel kültürün bir ulus tarafından erişilmiş olan gelişme düzeyine uygun düşmeyerek bozulurlar. Diğer unsurlar, gelişerek, bu öze uygun düşmeye başlarlar, geçersiz olan ve ulusların yakınlaşmasına katkıda bulunmayan her şeyden kurtulurlar. Nihayet, yeni öz, yeni biçimler doğurur. Bu biçimler ulusal niteliklerden yoksun değildirler, fakat, ulusal kültürlerdeki en ilerici en iyi olan herşey arasından yaratıcı bir biçimde seçilmişlerdir. İşte böylece, kardeşçe bir kültürel elbirliği koşullarında, Orta Asya'nın, Dağıstan'ın ve diğer bölgelerin uluslarında dram sanatının, çeşitli plastik sanatların: resim, grafik sanatlar, heykelcilik, vs., doğup geliştiği görüldü. Bu halklar için, edebiyatın ve sanatların biçimleri ve yeni türleri, bu ulus ve kavimlerin her birinin uyumlu birgelişmesinin olanaklarını azaltmaktan öte, aksine, çoğaltmışlardır. Öte yandan, bu zenginleşme, diğer halklarla yakınlaşmalarına, bir ölçüde katkıda bulunmuştur.

Sosyalizmin, her ulus ve kavimin hayatının temeli olduğu bir ortamda, kültürün ulusal niteliklerini sosyal özün karşısına her

dikme girişimi, her türlü temelden yoksundur. Kültürde ulusal olan ile uluslararası olanın birliği, özellikle sosyalist olanın ulusal olana ve ulusal olanın sosyalist olana girmesi olgusu ile ifadesini bulur. Ulusal ayrılıktan kendiliğinden bir amaç yapmak, ulusal hayatın, göreneklerin, alışkanlıkların ekseriya modası geçmiş tek tek özellikleri üzerine dikkati yoğunlaştırmak, isteyerek yada istemiyerek, bütün kültürü tecrite mahkum etmektir; etnografik ölçütleri gerçekten ulusal ölçütlerin yerine koymaktır. Bir halkn geçmişine karşı saygı üzerine spekülasyonlar, ulusal orijinalliği hatalı bir biçimde yorumlama girişimleri, gerçekte, kültürün sınıfsal bir niteliği olmadığı fikrini maskelemektedirler; geçmişe karşı eleştirel olmayan bir tavrı kafalara sokmaktadırlar; sosyalizme yabancı ruh halleri ve anlayışlar için elverişli bir ortam yaratarak, bir kavim yada ulusun bazı tabakalarının bilincinde, zararlı kalıntıları diriltmektedirler.

Kültürde sınıfsal bir öz olduğunu kabul etmeyi red; ulusal psikolojinin biyolojik yorumu; kültürün, her halkın amaçlarını ve isteklerini belirleyen bir ulusal ve bireysel fikir ve değerler ilkesi olduğu fikri; sosyalizmin düşmanları tarafından, sosyalist ulusların ulusal kültürlerinin sovyetik ve uluslararası temellerini kundaklamak, sosyalist sağlamlıklarını aşındırmak umuduyla, her zaman kullanılmışlardır ve günümüzde kullanılmaktadırlar. Uluslararası olan ve herkeste ortak sovyetik olan herşey; milliyetçiler ve antikomünistler tarafından, «entellektüel ve kültürel bir ruslaştırma» gibi sunulmaktadırlar. Bu tür iftira dolu iddialar, ulusal bölünmeler çıkarmak, S.S.C.B.'nin bütün kavim ve uluslarının ekonomik ve kültürel serpilmelerine o kadar çok geniş olarak katkıda bulunmuş olan büyük Rus halkına karşı kafalara kuşku sokmak amacıyla apaçık ileri sürülmektedirler.

Şu yada bu ulusun ulusal «orijinalliğini», sadece, ulusal gerçekliğin doğası gösterimlerinde yada bu tür tablolarda görmek yanlış olur, bu orijinalliği her hangi bir mistik «ulusal zihniyetten» indirgemek te aynı şekilde yanlıştır. Sanatta ulusal olanın, bir ulusu diğerinden ayıran şey olduğu, sırf belirli bir ulusa ait olan şey olduğu değerini biçen kimse temel olanı: bütün insanlığın ortak unsurlarını «ulusal olan»dan çıkarıyor demektir; bu kimse ulusal olanı, sadece biçime hatta bazen biçimin geçici ve beklenmedik gösterilerine indirgiyor demektir; onu, özün üstüne koyuyor demektir; ve bundan dolayı da, belirli bir ulusun çehresini solduruyor demektir. Başka ulusların ve kültürlerinin etkisinden bağımsız olarak gelişen ulusal kültürler ve uluslar asla olmamıştır ve olamaz ve bu, çok haklı olarak, sosyalist rejimde hiç düşünülemez. S.B. K.P.'nin Programında, partinin, ulusal kültürlerin gelişmesini ko-

laylaştırarak, «gelecekte, karşılıklı zenginleşmelerine ve yakınlaşmalarına, uluslararası temellerinin pekişmesine de katkıda bulunacağını, komünist toplumun bir tek ve evrensel olarak insanı bir kültürünün oluşmasına yardım edecek olanın da bu» ([8]) olduğunu okumaktayız.

Sosyalizmin ideolojik düşmanları, ulusal dillerin, sosyalizmden gerçek serpilmelerine ve yenilenmelerine tanıklık eden olayları sessizce geçiştirerek; ulusal dillerin gelişme süreçlerini tahrif etmeye, çok özel bir özen göstermektedirler. S.S.C.B.'de, Rus diline hakim yada özümlemekte olan Rus olmayanların sayısının artması üzerine spekülasyon yaparak, «dil assimilasyonu» diye yırtınmaktadırlar. İşte bu yüzden, E. Goodman, kökeninde her kültürün tutarlı yanını «standartlaştırmak» için düşünülmüş olan, «özüyle sosyalist ve biçimiyle ulusal kültür» formülünün, aralarında dil'in temel biçimi oluşturduğu ulusal biçimlerin gelişmesini sınırlamayı sağlayan bir temel yaratmış olduğunu belirtmektedir ([9]).

Gerçekte, Sovyetler iktidarı bütün ulusal ayrıcalıkları yok etmiş ve eski çarlık Rusyası halklarının dillerinin özgür gelişmesi için gerekli bütün koşulları yaratmıştır. Sadece Ekim sosyalist Devriminden sonra, S.S.C.B.'nin 40'tan fazla milliyeti, tarihlerinde ilk kez, bilimsel olarak yapılmış ulusal bir yazı ile donatılmışlardır. Bütün tarafsız gözlemciler, geniş bir okul, teknikum, yüksek öğretim kurumları, kitaplıklar, ulusal tiyatrolar, vs., ağı yaratılması sonucunda özerk ve federe cumhuriyetlerde ulusal dillerin kamu işlevleri hacminin coşkun bir atılımını gözlemektedirler. Rus dilinin öğrenimine gelince, bu tamamen gönüllüdür ve zaten ulusal dil ve kültürün gelişmesini engellemekten çok yardım etmektedir.

Sosyalizmin bazı düşmanlarının mantığına bakılırsa, örneğin, hemen hemen tamamı okuma yazmasız Uzbekler, bir tek yüksek öğretim kurumuna bir tek tiyatroya, bir tek kitle kitaplığına sahip olmadıkları zaman; ve kendi ulusal dillerinde bir tek gazete çıktığı zaman; devrimden önce, Uzbek dilinin çok daha fazla bir başarı ile gelişmiş olduğu sonucuna kadar varılasıymış. Ve bu dilin gelişmesi, bilinmeyen bir nedenle, birdenbire durasıymış, halbuki, Sovyetler iktidarı döneminde, Uzbek dilinde milyonlarca adet basan kitapların ve 123 gazetenin çıktığı görülmektedir: halbuki 3.500 kitle kitaplığı, bir yığın okul çalışmaktadır; Halbuki Uzbek cumhuriyetinin 38 yüksek öğrenim kurumunda, devrim öncesi Rusya'rın tamamında olandan 1,8 misli daha fazla öğrenci vardır.

Bütün cumhuriyetlerde, ulusal dillerin görülmemiş serpilmesini doğrulayan çok güzel olaylar sayılabilir. Sosyalizm döneminde, bütün dillerin haklarda tam bir eşitliği koşullarında, bu diller ara-

sında hiç bir hasımlık söz konusu olamaz. Ana dili sevgisi, S.S.C.B. ortamında, Rus dilinin tarihsel olarak olduğu gibi, uluslar arasında anlaşma aracı olan dilleri bilip kullanmayı engellemez. Genel olarak, tecrübenin göstermiş olduğu gibi, kendi kültürünü hangi dilde olursa olsun ifade edip geliştirebilir. Rus dilinde yazılmış, fakat ulusal imgeleme yeteneğiyle ayırdedilen, Kırgız Aytmatov, Çuvaş Ritkeu, Mansi Şestalov, Nivk Sangi, Nanay Kocer ve daha pek çokları gibi yazarların kaleminden çıkmış eserlerin tanıklık ettikleri de budur. Nihayet, başlıca ulusal azınlıklardan olan milyonlarca Sovyet insan için, Rus dili yetkin bir öğrenme, özellikle yüksek eğitime ulaşma aracıdır.

Böylece, Sovyet insanlarının hayatının hangi alanının olursa olsun (siyasal, ekonomik, manevi) incelenmesi, ulusları birbirinden tecrit eden kapitalizmden ayrı olarak, sosyalizmin «bütün milliyetlerin emekçi kitlelerinin ilerici isteklerinin ve meşru gereksinmelerinin, bugünkü ulusal sınırlar ortadan kalkmış olarak, uluslararası birlikte, ilk kez karşılanacağı, insan toplumunun yeni, üstün biçimlerini yarattığınını» [10] 1914'ten itibaren söyleyen Lenin'in öngörülerinin doğruluğunu göstermektedir.

Sosyalist enternasyonalizmle sıkısıkıya birbirine kenetlenmiş olan sovyet halkı, bu günden itibaren, çeşitli milliyetlerin basit bir toplamını sunmamaktadır artık. S.S.C.B.'nin bütün kavim ve milliyetlerinin (öz bakımndan) siyasal, ideolojik, ekonomik ve kültürel bir topluluğunu oluşturmaktadır. Tarihsel yeni bir insan topluluğu olarak sovyet halkının gelişmesinin ve yönetiminin süreci sırasında, «sovyet yurdu», «sovyet ekonomisi», «sovyet yurtseverliği» vs., gibi kavramların, ulusal olan ile uluslararası olanın bir tek bütün oluşturduğu kavramların daha derin bir özle ortaya çıkıp dolduğu görüldü.

İşçi sınıfının, köylülüğün ve sayısı durmadan artan sovyet entelijansiyasının siyasal ve manevi birliği, uyumlu olarak birbirleriyle yakınlaşmaları sayesinde pekişmektedir. Bu birliği çekirdeği, kültürel ve teknik atılımı sayesinde yönetici rolünü sovyet hayat biçiminin sağlamlaşmasında ve insan ilişkilerinin yüksek sosyalist normlarının ortaya çıkmasında daha faal bir biçimde yerine getiren işçi sınıfıdır her zaman.

S.S.C.B. gibi çokuluslu bir ülkede, halkların dostluğunun sürekli pekişmesi özel bir önemdedir. Sosyalizmin büyük eseri bu dostluk, komünizmin korulmasında Sovyetlerin büyük başarılarını canlandıran bir kaynak, sosyalizmin kapitalizm üzerine tarihsel avantajlarının en tam gerçekleştiriminin zorunlu bir koşulu olmuştur.

S.B.K.P.'nin programı, kavim ve milliyetlerin tam birliğinin geçrekleştirilmesini görev bilmektedir ve bu amaçla, kavim ve milliyetlerin ekonomik ve kültürel gelişmelerinin düzeylerini eşit kılmak gerekmektedir. Rusyanın eskiden geri olan bütün kavim ve milliyetleri, Sovyetler iktidarı altında ekonomik ve kültürel ilerlemelerinde dev bir sıçrama yapmışlardır. Fakat, eski fiili eşitliğin hâlâ kalıntıları olduğu için, S.B.K.P. bütün sovyet kavim ve milliyetlerinin ekonomik ve kültürel eşitlenmesi sorununu tutarlı bir biçimde çözümlemeye kendisini vermektedir. Bu eşitlenmede, belirtelim ki, ekonomik göstergelerin ve haklı olarak kültürel gelişmenin ortak bir ortalamasına mekanik indirgenmesi değil, fakat bütün halklar tarafından kaynaklarının ve olanaklarının en büyük bir kullanımı için eşit koşulların yaratılması kastedilmektedir.

Komünist toplumun kurulmasının pratiği, büyük bir enternasyonalizm okuludur. İlk kez Sovyetler Birliğinde ortaya çıkmış olan sosyalist enternasyonalizm, değil yalnızca siyasal ve ideolojik bir olgu olarak, fakat, S.S.C.B. halklarının bütün hayat biçiminin, kültürün, ekonominin kuruluşunun gerçek bir ilkesi olarak ta ortaya çıkmaktadır. Sosyalizmin hayat biçiminin bütünü, bütün ulusların insanlarının mizaç ve bilincine derin bir etki etmekte ve onlara görülmemiş manevi bir fizyonominin ortak niteliklerini vermektedir. Sosyalist yurt ve kardeş sosyalist ülkeler sevgisi, sosyalist ve proletarya enternasyonalizmi, işe karşı komünist tutum, toplumsal görevin yüksek bilinci, kollektivizm ve kardeşlik yardımlaşması, sosyalist hümanizma, ırkçı ve ulusal kine karşı ve komünizmin, barışın, halkların dostluk ve özgürlüğünün düşmanlarına karşı ödünsüzlük gibi nitelikler; milliyetleri ne olursa olsun, Sovyet insanları için ortak nitelikler olmuşlardır. Bu ve buna benzer niteliklerin toplumsal yeni sosyalist ilişkilerin yansıması olmaları, komünizme doğru ilerleyen toplumun rejiminin bütünü tarafından, marksist-leninist ideoloji tarafından oluşturulmuş olmaları nedeniyle, uluslararası (nitelikler, ç) oldukları açıktır. Fakat aynı zamanda, taşıyıcıları çeşitli milliyetler olduğundan, bunlar yeni ulusal nitelikler olmuşlardır.

Böylece, sosyalist ortak bir yurda —S.S.C.B.'ne,— ortak bir sosyalist ekonomiye, ortak bir sınıfsal ve toplumsal yapıya, ortak bir dünya anlayışına —marksizm leninizm— ve ortak bir hedefe —komünist toplumun kurulması— sahip olan sovyet sosyalist uluslar tutumlarında, hayatlarında, zihniyetlerinde, herkeste ortak olan enternasyonalist komünist nitelikleri gittikçe geliştirmektedirler. Böyle olunca, bu sovyet topluluğunda bütün kavim ve ulusların değerli nitelikleri ve gerçekleştirimleri toplanmaktadır. Bu ulusal topluluğa koşut olarak, sovyet insanları, daha yüksek bir ulusla-

rarası topluluğa ait olduklarını hissetmektedirler. S.S.C.B.'nin hangi ulusunun temsilcileri olursa olsun, kendilerini her şeyden önce Sovyet insanı olarak saymaktan gurur duymaktadırlar.

Marx ve Engels komünizmin bir hal olmadığını, fakat gerçek bir hareket olduğunu bir çok kez hatırlatmışlardır. S.S.C.B.'de oluşmuş olan yeni insan topluluğu, gelişimdeki sosyalizmin vücut bulması olarak, ulusların tam bir toplumsal homojenliğine doğru, tam bir birliğine doğru ilerlemektedir. Emekçi sınıf ve guruplarının, kavimlerin ve ulusların ve ileri sosyalizmin komünizme dönüşmesinin canlı diyalektiğinin sosyalist gelişmesindeki erişilmiş düzeyinden hareket eden, S.B.K.P.'nin XXIV. Kongresi, şu görevi ortaya atmıştır: üretim düzeylerinin entellektüel ve fizik çalışmasına kendilerini veren toplumsal gurupların ve emekçi sınıfların sürekli yakınlaşmaları temeli üzerinde, sovyet halkının objektif gelişme sürecine her yola başvurarak katkıda bulunmak.

Tarihsel yeni bir topluluk olarak sovyet halkının gelişmesi, S.S.C.B.'de oluşan bütün toplumsal bağımsız süreçlerle sağlanmaktadır. Aynı zamanda, büyük toplumsal görevlerin gerçekleştirilmesinin her biri, sorunlar bütününün çözümünü zorunlu kılmaktadır. Böylece, kentle kır arasında temel ayrılıkların ortadan kaldırılması; tarımın üretici güçlerinin atılımına; kolhoz ve kooperatif mülkiyetinin toplumsallaştırılması düzeyinin yükselmesine, kırdaki ekimin yükseltilmesine bağlı olmaktadır. Fizik ve entellektüel çalışmanın organik birleşimi, modern teknik ve bilimlerin temeli üzerinde çalışmanın bizzat niteliğinin değişmesine kumanda etmektedir; bu da, sovyet halkının teknik ve kültürel düzeyinin atılımını ve sonuç olarak, eğitim ve üretici çalışmanın birleşmesini gerekli kılmaktadır.

Bütün halkın rahatlığının kesin atılımını sağlamak, kır ve kentteki çalışma koşullarını yılmadan yakınlaştırmak —ve bu da S.S.C.B.'nin bütün kavim ve uluslar için eşit bir temel üzerinde— amacıyla S.B.K.P.'nin XXIV. Kongresi tarafından kabul edilen çizgi, bütün Sovyet insanlarının uyumlu gelişimi için ve şu halde, toplumsal ve uluslararası topluluklarının gelişimi vepekişmesi için temel öncüllerin biraraya getirilmesini hedef almaktadır.

Ulus ve kavimlerin tam birliğini gerçekleştirmek için, milliyetçiliği tamamen yok etmek te gereklidir. S.S.C.B. dünyada enternasyonalizmin ideolojisinin tamamen muzaffer olduğu ilk çokuluslu (ve uluslar topluluğunun en kalabalık olduğu) ülkedir. Bunun-

la birlikte, anlayışı milliyetçilikle kirlenmiş sınıflar olmamasına karşın, S.S.C.B.'de, ulusal önyargıların taşıyıcılarına hâlâ raslanmaktadır: geçmişin kalıntıları kitlesel bir nitelik taşımaktan da uzaktırlar. Sosyalizmin kurulması, bağdaşmaz sınıfların tasfiyesi milliyetçiliğin toplumsal köklerini yıkmıştır. Eğer bu gösterilerden bazıları 'burada hâlâ varsa, burjuvazinin ideologlarının belirttikleri gibi, bunu ulusal hayat biçimleri hesabına değil, doğuştan milliyetçi anlayış hesabına değil, fakat, kapitalizmin insanların bilincindeki kalıntılarının hesabına koymak gerekmektedir. «Soğuk savaşın» strateji uzmanlarının S.S.C.B.'de ve diğer sosyalist Devletlerde milliyetçi önyargıları ellerindeki her türlü aracı kullanarak kızıştırıp alevlendirme, sosyalist hayat biçimi üzerine bilinç geriliğini kendi bencil çıkarlarında kullanmayı inatla istemeleri ve sosyalist hayal normalarını bazı soysuzlaştırma halleri; bu ülkelerde, elbette, tepki uyandıramadı. Burjuvazinin ideologları ulusal duygunluğu açık olarak gözlerinde tutmaktadırlar. Fakat ulusal duygular başka şey milliyetçilik daha başka bir şeydir. Ulusal duyguların saygısı milliyetçiliğe karşı mücadelenin zayıflamasına, hele durmasına götürmemelidir. Milliyetçilik gösterileri ne kadar seyrek olursa olsun, hiç bir zaman hoşgörülemezler, bilhassa ileri sosyalist bir toplumda.

Sovyet halkı, onun komünist Partisi, en kalabalık yaş gurubu ve toplumun en dinamik kesimi olan gençliğin eğitimine özel bir önem vermektedirler. Gençlerin siyasal ve ideolojik yetersizliklerinden çıkar sağlamaya çalışan kapitalizmin ideologları, gençlerin bilinçlerine burjuva bireyciliğinin, milliyetçiliğin ve kapitalizmin diğer kötülüklerinin zehirli tohumlarını atmaya çalışmaktadırlar. Gençliğin geleceğini düşünen sosyalist toplum, bu pisliklerden gençleri korumaya çalışmaktadır. Ana ve babasının emeği tarafından yaratılmış olan her şeyin mirasçısı gençlik, tarihsel yeni topluluğu: sovyet halkını bütünleyen bir kesimdir: şu halde bu büyük mirasın değerinin doğru bir anlayışına sahip olması ve komünist toplumun kurucuları tarafından gerçekleştirilen şerefli kahramanlıkların çokluğundaki sorumluluk ve rolünün bilincine varması son derece önemlidir.

Sovyet halkının sorunlarını çözümlerken, komünist Partisi bu halkı oluşturan bütün gurupları ve sovyet toplumunun ilerlemesindeki rollerini ve karşılıklı etkilerini hesaba katmaktadır. Komünizmin maddi ve teknik temelinin yaratılması, dost sınıf ve toplumsal guruplarla, ulus ve kavimlerle ilgili leninist ilkelerin tutarlı gerçekleştirilmesi, bu sınıfların ve ulusların gelişmesinde bağdaşmaz olmayan çelişkilerin elverişli çözümü ve henüz raslanan hataların giderilmesi; bütün bunlar yeni birey: komünist anlayışlı, kol-

lektivist, enternasyonalist bireyin kitleler çapında bir oluşumu için gerekli koşulları ve buna göre, tarihsel yeni bir insan topluluğu olarak sovyet halkının gelişmesi güçlenmesinin koşullarını yaratmaktadır.

---

1 - **Sovyetler Birliği komünist Partisinin XXIV. Kongresi. 30 mart - 9 nisan 1971. Belgeler,** Moskova, 1971, s. 135-136.
2 - Bkz. V. Lenin, **Eserler,** Paris-Moskova, c. 20, s. 25.
3 - K. Marks, F. Engels, **Eserler,** c. 4, s. 371 (rusça).
4 - A. D. Low, **Lenin on the Question of ationality,** New York, 1958, s. 31.
5 - V. Lenin, **Bütün Eserler,** c. 52, s. 301 (rusça).
6 - V. Lenin, **Eserler,** c. 8, s. 502.
7 - **S.B.K.P.'nin XXIV. Kongresi. Belgeler...,** s. 60.
8 - **Sovyetler Birliği komünist Partisi Programı,** Moskova, 1961, s. 128-129.
9 - Bkz. E. Goodman, **The Soviet Desing for a World State,** New York, 1961, s. 8-9.
10 - V. Lenin, **Eserler,** c. 21, s. 33.

———— o ————

ÜRÜN'ün ikinci cildi tamamlandı

YEDİNCİ SAYI

HABER - YORUM - İNCELEME :

- «Yeni» CHP'den 22. Kurultaya
- Türkiye'nin Ortak - Pazar Üyeliği, ABD Emperyalizmi ile Çelişmez
- İran - faşist diktatörlükten bölgesel alt - emperyalizme II -

ÇEVİRİLER :

- Çağımızda Ulusal Kurtuluş Hareketleri ve Köylülük
  ROTİSLAV OULİANOUSKİ
- Hindistan'da Tarımsal Evrim ve Sınıfların Oluşum Süreçleri
  VİKTOR RASTIANNIKOV

SEKİZİNCİ SAYI

HABER - YORUM - İNCELEME :

- Demokratik Kitle Örgütleri Fetişizmi ve Türkiye Sosyalistleri
  AHMET GÜREL
- Kapitalist-Emperyalizmin Dünya Stratejisi üzerine Düşünceler - I -
  ÜMİT GÜRSAN
- Güney-Yemen Demokratik Halk Cumhuriyeti - feodal toplumdan sosyalist topluma -
  MEHMET ÇALIŞKAN

ÇEVİRİLER :

- Gelişmekte Olan Ülkelerde Askerlerin Siyasi Rolü
  "WORLD MARXİST REVİEW"dan çev. URAL ATEŞER

DOKUZUNCU SAYI

HABER - YORUM - İNCELEME :

- İşçi Sınıfının Gelişen Ekonomik Mücadelesi ve Tekstil Sanayii
  MEHMET NACİ
- Kapitalist-Emperyalist Dünya Stratejisi Üzerine Düşünceler - II -
  ÜMİT GÜRSAN
- Yunanistan-İlk çağdan üçüncü yunan "uygarlığı"na 1 -
  MEHMET ÇALIŞKAN

ÇEVİRİLER :

- Emperyalistler Arası Rekabetin Yeni bir Aşaması

ABRAM MİLEİKOVSKİ-BORİS KOMZİN
○ Çağdaş Kapitalizmin Sosyal Çelişkileri
"SCİENCES SOCİALES" Dergisi

ONUNCU SAYI

HABER - YORUM - İNCELEME :

○ Tarih İçinde Türkiye İşçi Sınıfı Hareketi ve DİSK'in Sekiz Yılı
URAL ATEŞER

○ Yunanistan-3. Yunan "Uygarlığı"ndan İç Savaşa II -
MEHMET ÇALIŞKAN

ÇEVİRİLER :

○ Sosyalizm ve Kadın
ELMAS TATAROVA

ONBİRİNCİ SAYI

HABER - YORUM - İNCELEME :

○ Osmanlı-Türkiye Hakim Sınıf ve Tabakaların İdeolojik Sentezi
KEMALİST İDEOLOJİ
TEOMAN BİLGİ

ÇEVİRİLER :

○ Modern Kapitalizmin Temel Çelişkisi
FRANZ MUHRİ

○ Burjuva İdeolojisinin Bunalımı
JOHN LEWİS

○ Emperyalizme Karşı İthamname
La Nouvelle Revue İnternational Dergisi

ONİKİNCİ SAYI

HABER - YORUM - İNCELEME :

○ 27 Mayıs Askeri Müdahalesi
Türkiye Hakim Sınıflarının Dönüşüm Süreçlerindeki Krizin Askeri Müdahale ile Giderilmesi
TEOMAN BİLGİ

○ Türkiye Burjuvazisi, Bir Yeni 12 Mart mı İstiyor?
MEHMET NACİ

○ Yunanistan-İç Savaştan Albaylar Darbesine III-
MEHMET ÇALIŞKAN

ÇEVİRİLER :

○ Sosyalist Devlet Yapısı Biçimi : Sovyetler Birliği
NİKOLAİ DEMOTCHKINE (S.S.C.B. Bilimler Akedemisi Tarihsel Bilimler Doktoru)

○ Sovyet Halkı, Yeni Tarihsel Topluluk
SOURENE KALTAKHTCHAN (S.S.C.B. Bilimler Akademisi Felsefe Bilimleri Doktoru)

10 Lira